

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HET RECHTSPREKEN BINNEN HET RECHTSGEBIED VAN HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Rede uitgesproken door de procureur-generaal V. VAN HONSTÉ
op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep
te Brussel op 1 september 1982

Ter gelegenheid van het verslag dat de procureur-generaal op grond van artikel 351 van het Gerechtelijk Wetboek jaarlijks uitbrengt over de manier waarop, binnen het rechtsgebied, recht is gesproken, zou men graag de mening onderschrijven die wil dat statistieken een verkapte vorm van leugen zijn.

Helaas, de cijfers die ik U ter kennis moet brengen, liegen niet en tonen eens te meer aan dat alles niet naar wens verloopt en dat er zelfs heel wat mank loopt.

Alvorens tot de ontgoochelende cijfers te komen, wil ik een ogenblik stilstaan bij *de strafzaken*, een van de hoofdbekommernissen van mijn ambt, die voor uw hof vooralsnog geen achterstand hebben gekend.

Een lichte daling van het aantal nieuwe zaken in 1981 (1.291 tegen 1.398 in 1980) had onder meer tot gevolg dat het aantal te berechten zaken nog slechts 601 bedroeg op 1 januari 1982 tegenover 664 op 1 januari 1981.

Die 601 zaken vertegenwoordigen ongeveer vier maanden activiteit van de drie correctionele kamers van het hof, die 556 arresten velden tijdens de eerste vier maanden van 1982.

Op het einde van het eerste semester van 1982 tekent zich echter duidelijk de tendens af van een redelijk gevoelige verhoging van het aantal nieuwe zaken, alsook van de belangrijkheid ervan.

Uw kamer van *inbeschuldigingstelling* heeft een buitengewoon druk jaar gekend. Deze kamer heeft immers in 1981, buiten de arresten van herstel in eer en rechten, 2.081 arresten geveld tegen 1.514 in 1980.

Te onderlijnen valt ook dat voor steeds meer zaken, voornamelijk in verband met de financiële en economische criminaliteit, het probleem van de verjaring van de openbare vordering opduikt in hoger beroep. De oorzaak is vanzelfsprekend niet te zoeken op het niveau van het hof, doch is eerder te vinden in de moeilijkheden waar de gerechtelijke onderzoeken in dergelijke zaken uiteraard op stuiten.

Het Hof van Assisen van Brabant heeft in de loop van het gerechtelijk jaar 1981-1982 twaalf zaken behandeld, zodat het in totaal bijna vier maanden zitting heeft gehad.

Het aantal *burgerlijke, fiscale en handelszaken* ingeschreven op de rol bedroeg op 1 januari 1982 12.354, te weten een vermeerdering met 1.641 zaken ten opzichte van 1 januari 1981 (10.713).

Zelfs zo een deel van de achterstand, dat evenwel moeilijk te schatten is, uit opgegeven zaken bestaat, is zijn voortdurende aangroei — men moet het blijven herhalen — een teken aan de wand voor de ernst van de toestand op dit gebied.

Het aantal nieuwe zaken, dat gestadig toeneemt, overtreft immers jaar na jaar op gevoelige wijze het aantal arresten die het hof velt en dat vanzelfsprekend door uw formatie beperkt wordt.

	<i>Nieuwe zaken</i>	<i>Arresten</i>
1975	2.437	1.914 te weten - 523
1976	2.512 te weten + 75	2.229 te weten - 283
1977	2.715 te weten + 203	2.020 te weten - 695
1978	2.890 te weten + 175	1.944 te weten - 946
1979	3.224 te weten + 334	2.303 te weten - 921
1980	3.570 te weten + 346	2.286 te weten - 1.284
1981	3.809 te weten + 239	2.221 te weten - 1.588

Het personeelskader van uw hof werd vastgesteld op een ogenblik dat het aantal op de rol ingeschreven zaken 5.763 bedroeg (1.1.1975) en dat het aantal nieuwe zaken per jaar 2.437 beliep (1975).

Deze cijfers zijn thans respectievelijk 12.354 (1.1.1982) en 3.809 (1981) terwijl de personeelsbezetting ongewijzigd bleef.

Noodzakelijkerwijze groeit dan ook de achterstand van het aantal gewezen arresten ten opzichte van het aantal nieuwe zaken steeds aan, ondanks de geleverde inspanningen.

Van 921 in 1979 is de achterstand gestegen tot 1.284 in 1980 en tot 1.588 in 1981.

Enkel een aanpassing van de personeelsformatie zou een adequate oplossing bieden. Naar mijn oordeel is het ijdele hoop anders een passende oplossing te brengen voor het

probleem van de achterstand in burgerlijke, commerciële en fiscale zaken.

Nog een ander cijfergegeven verdient onze aandacht op dit gebied.

Het aantal zaken in staat van wijzen was op 1 januari 1982 eveneens in aangroei ten opzichte van 1 januari 1981: 2.969 tegenover 2.626, gevoelig hoger dus dan het aantal arresten dat voor 1982 verhoopt kan worden.

De termijnen van bepaling van rechtsdag worden dan ook als maar langer. Op het einde van de maand juni 1982 beliepen ze voor de 1e, 2e, 3e, 4e, 5e en 6e kamer, respectievelijk 19, 16, 11,20, 21 en 17 maanden.

Vorig jaar had de toestand van de *Rechtbank van Eerste Aanleg te Nijvel* bijzondere zorg gewekt omdat hij een trefend voorbeeld gaf van de moeilijkheden die voortvloeien uit lange vacatures van gerechtelijke functies.

Ik wees er toen op dat het aantal rechters in die rechtbank sinds reeds meer dan twintig maanden, in feite van negen op acht was gereduceerd ten gevolge van opeenvolgende vacatures en ik uitte mijn bezorgdheid over een mogelijk aanslepen van die toestand.

Zij was niet ongegrond aangezien de Rechtbank van Eerste Aanleg te Nijvel pas in de maand juli 1982 weer op peil werd gebracht, dit is na twee jaar en acht maanden.

Men moet dus wel uittentreuren vaststellen dat de statistieken andermaal de schadelijke gevolgen aantonen die een dergelijke toestand meebrengt in een rechtbank waarvan het personeelskader op zichzelf reeds niet aan de behoeften voldoet.

Welnu, het aantal nieuwe burgerlijke zaken is te Nijvel nog aangegroeid in 1981; het steeg van 4.154 in 1980 tot 4.517.

Als gevolg daarvan is de gemiddelde termijn voor dagbepaling, die ongeveer acht maanden bedroeg in 1980 (in 1976 was dit vijf maanden), heden uitgedeind tot dertien maanden voor de 1e kamer en tot 23 maanden voor de 4e kamer van deze rechtbank.

In de Rechtbanken van Eerste Aanleg te Brussel en te Leuven daarentegen steeg het aantal nieuwe burgerlijke zaken om zo te zeggen niet en de termijnen van dagbepaling zijn er minder onbevredigend.

Graag zou men hetzelfde kunnen zeggen van de strafzaken maar de cijfers nopen hier zowel tot onbevredigdheid voor het heden als tot pessimisme voor de toekomst.

Kenschetsend voor de toestand op dit gebied in *de drie parketten van het ressort* is eensdeels het feit dat het aantal nieuwe zaken die ze moeten behandelen, voortdurend en gevoelig stijgt, en anderdeels, dat hun kaders uit vervlogen tijden stammen.

Terecht kan men zich afvragen of er veel andere instellingen bestaan die zo slecht in staat blijken hun middelen aan te passen aan hun doeleinden.

Immers in de tijd van vijf jaar overtreft, voor de drie parketten, het verhogingspercentage van de nieuwe zaken duidelijk 25%. Voor Nijvel bedraagt het zelfs 37,30%, terwijl het voor Brussel 26,89% en voor Leuven 26,18% is¹.

Dit terwijl het kader der magistraten praktisch ongewijzigd is gebleven sedert 1976.

Voor Brussel: 59 magistraten en 6 stagiairs²

Voor Leuven: 9 magistraten en 2 stagiairs

Voor Nijvel: 7 magistraten en 2 stagiairs

Alhoewel de parketten deze aanzienlijke aangroei van zaken gedurende een beperkte periode hebben kunnen bolwerken, moet men thans, met spijt maar zeker zonder verrassing, vaststellen dat het gedurende meer dan vijf jaar gestadig toegenomen werkvolume hun mogelijkheden verre overtroffen heeft.

De cijfers tonen aan dat een betrekkelijke maar desondanks merkbare afzwakking van de uitoefening van de strafvordering er het gevolg van is; het totaal aantal zaken die beëindigd werden anders dan met een seponering (vonnissen, contraventionaliseringen, betaling van een minnelijke schikking), daalt inderdaad terwijl het aantal nieuwe zaken blijft toenemen.

Te Brussel, bijvoorbeeld, is het aantal nieuwe zaken met 26,89% toegenomen, terwijl het aantal zaken, waarvan men kan zeggen dat ze een oplossing op strafgebied kregen, verminderde met 10% in 1980 ten opzichte van 1976 (van 13.716 in 1976 teruggevallen tot 12.345 in 1980) en nogmaals met 5% afnam tijdens 1981 (11.690 tegenover 12.345).

De tegenhanger van deze vermindering is een betreurenswaardige vermeerdering van het aantal zaken dat zonder gevolg blijft.

Graag zou men zich met de gedachte troosten dat deze vermindering enkel zaken betreft die geen andere oplossing vergen. Een dergelijke geruststelling is echter niet gerechtvaardigd, tenzij men ervan uitgaat — quod non — dat, vóór de beschouwde periode, de parketten een overdreven repressieve politiek huldigden.

Men kan integendeel vrezen dat deze seponeringsbeslissingen, voor een deel althans, het gevolg zijn van een aangroei van het aantal zaken die meebrengt dat de opsporingsonderzoeken, in heel wat zaken, niet meer met de eerste zorg en volledigheid gebeuren, terwijl voor andere zaken de aangewezen oplossing, met name het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom, niet kan worden toegepast bij ontstentenis van een toereikend administratief personeel.

Deze procedure eist immers van het administratief personeel, dat ook te weinig talrijk is, veel tijd en aandacht.

Een voorbeeld: het parket van Nijvel heeft in 1982 die procedure slechts in 42 gevallen toegepast. Dit uiterst laag cijfer wordt uitgelegd door dat gebrek aan personeel en men schat dat — ware de toestand anders geweest — minstens 2.000 zaken op dezelfde wijze hadden kunnen worden afgehandeld.

Wat het aantal vonnissen betreft die in 1981 door de drie rechtbanken van het rechtsgebied in strafzaken werden geveld, blijkt uit de navolgende statistiek dat alleen te Leuven het aantal uitgesproken vonnissen de stijgende trend van het aantal nieuwe zaken volgt.

¹ Brussel - 1976: 125.165 - 1981: 158.831.

Leuven - 1976: 26.163 - 1981: 33.015

Nijvel - 1976: 22.058 - 1981: 30.299

² Het aantal gerechtelijke stagiairs werd voor Brussel op acht gebracht voor 1982.

	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Brussel	7.977	8.142	8.196	8.320	7.576	7.008
Nijvel	1.256	1.467	1.649	1.548	1.558	1.233
Leuven	1.744	1.793	2.198	2.626	2.670	2.656

In dezelfde gedachtengang moet ik met klem onderstrepen hoezeer de strafonderzoeken lijden niet alleen onder het onvoldoende aantal magistraten die ze moeten bevelen en leiden, maar ook, en wellicht nog meer, onder de onvoldoende bezetting van de politiediensten die ze moeten uitvoeren.

Zoals vorige jaren is ook voor 1981 en tot op heden, het gebrek aan personeel het hoofdprobleem van de *gerechtelijke politie bij het parket te Brussel*.

Tegenover een organieke sterkte van 196 eenheden (48 officieren en 148 inspecteurs) bereikte haar werkelijke getalsterkte slechts 152 man. Die gerechtelijke brigade heeft dus ongeveer één vierde van haar effectief moeten ontberen.

Vooraf voor de leidende functies is het tekort bijzonder onrustwekkend.

Hoewel alle afdelingen van die brigade geleden hebben aan dat personeelstekort, was het vooral aanmerkelijk in de financiële sectie, die nochtans het hoofd moest bieden aan een gestadige aangroei van opdrachten in ingewikkelde onderzoeken (de aangroei is van 7% ten opzichte van 1980) wegens de verslechtering van de economie en de overvloed aan faillissementen.

Hetzelfde geldt voor de afdeling belast met de criminele zaken die zich in 1981 heeft moeten onledig houden met 44 doodslagen en moorden, een tot nog toe nooit bereikt en verontrustend cijfer.

In de tijd van vier jaar is het aantal moorden en doodslagen meer dan verdubbeld in het gerechtelijk arrondissement Brussel, terwijl het personeel van de gerechtelijke politie steeds meer werd uitgedund.

De activiteit van de *gerechtelijke politie bij het parket te Leuven* vermeerderde eveneens gevoelig (6.673 processen-verbaal en 6.423 verhoren in plaats van 6.487 processen-verbaal en 5.793 verhoren in 1980). Voor een groot deel was zij gericht op financiële zaken en op het bestrijden van de zware criminaliteit.

Was het kader van de inspecteurs in 1981 voltallig, dan moesten daarentegen twee officieren op zes gemist worden.

In datzelfde jaar is het activiteitsvolume van de *gerechtelijke politie bij het parket te Nijvel* blijven stijgen (3.867 processen-verbaal en 1.895 verhoren in plaats van 3.697 processen-verbaal en 1.801 verhoren) doch ten gevolge van haar beperkt en overigens ook deficitair personeelskader verkeerde die brigade in de onmogelijkheid haar opsporingactiviteiten uit te breiden.

De kaders van de *gemeentelijke politiekorpsen van de Brusselse agglomeratie* blijven, ten gevolge van het recruteringstekort, voor ongeveer een vijfde van hun personeel onderbezet.

In de hele agglomeratie en vooral 's nachts bestaat er thans geen permanent en degelijk bewakings- en beveiligingsdispositief meer, en dit terwijl de zware criminaliteit zowel tegen de personen als tegen de goederen blijft toenemen.

Men kan stellen dat voor de helft van de strafzaken die in 1981 werden geseponneerd door het parket te Brussel, de oorzaak te vinden is in het onbekend blijven van de dader(s).

De ontoereikendheid van de personeelsbezetting van de gemeentelijke politiediensten is voorzeker niet vreemd aan dit verschijnsel, waarvan het gevaar niet te onderschatten is.

Het schept overigens een gevoel van onveiligheid dat, in sommige gevallen, tot bovenmatige verdedigingsreflexen kan leiden en dat van die aard is dat het de reeds opvallende bloei van privé-veiligheidsorganisaties nog kan vergroten.

Dit deel van mijn uiteenzetting zou onvolledig zijn indien het geen inzicht gaf in de toestand en de taak van de *onderzoekersrechtters* op wie de verantwoordelijkheid rust om de belangrijkste strafzaken te instrueren.

Ik zei reeds dat voor te veel van die zaken in hoger beroep slechts een dag kon worden bepaald op een tijdstip dat de verjaring van de strafvordering naakt.

De traagheid in het verloop van vele gerechtelijke onderzoeken is daarvan één oorzaak; buiten de onderbezetting van de politiediensten is zij niet zelden ook toe te schrijven aan de overbelasting van de onderzoeksmagistraat.

Enkele cijfergegevens zijn op dit stuk verhelderend.

In het jaar 1981 werd in het arrondissement *Brussel* in 7.121 zaken een gerechtelijk onderzoek door het parket gevorderd.

Trekt men van dit totaal de zaken af die slechts formele onderzoeksmaatregelen vergen van de magistraat die ermee belast is (dit zijn de zaken van overspel alsook de rechtsplegingen tot contraventionalisering of correctionalisering), dan komt men tot een getal van 2.745 dossiers, wat een gemiddelde van 196 dossiers voor elk der 14 onderzoekersrechtters betekent.

Er zij hier aan herinnerd dat deze 2.745 zaken te Brussel verdeeld worden rekening houdende, eensdeels, met de taal van de rechtspleging, en anderdeels, — enkel voor de Franstalige procedures — met het financieel en economisch aspect van de gepleegde misdrijven.

Deze werkverdeling maakt dat elk van de drie Nederlandstalige onderzoekersrechtters in 1981, 151 (454 : 3) zaken diende te behandelen, terwijl elk van hun acht Franstalige collega's 271 dossiers toegewezen kreeg.

Bij elk van de drie magistraten, gespecialiseerd in de uiteraard ingewikkelde en omvangrijke economische en financiële zaken, werden 32 rechtsplegingen aanhangig gemaakt (127 : 3).

Elk van de twee onderzoekersrechtters in de Rechtbank van Eerste Aanleg te *Leuven* werd in 1981 met 181 nieuwe zaken belast; elk der twee onderzoekersrechtters te *Nijvel* met 132 nieuwe zaken.

Het is dus niet verwonderlijk — maar wel betreurenswaardig — dat sommige onderzoekersrechtters, waarvan de ijver en de bekwaamheid buiten kijf staan, niet meer bij machte zijn om, binnen redelijke termijnen, de vereiste tijd en een optimale aandacht te besteden aan alle zaken waarmee zij belast zijn.

Vergelijkingen tussen de activiteit van de rechtbanken en parketten van eerste aanleg te Leuven en te Nijvel zijn, mijns inziens, betekenisvol waar ze een trouwens te voor-

ziene verhouding aftekenen tussen die activiteit en de personeelsbezetting.

Beide rechtbanken zijn immers vergelijkbaar wat betreft het aantal nieuwe zaken die ze in 1981 dienden te behandelen.

Nieuwe burgerlijke zaken

Leuven : 4.696

Nijvel : 4.527

Nieuwe strafzaken

Leuven : 33.015

Nijvel : 30.299

Leuven beschikt, zoals U weet, over dertien rechters, terwijl Nijvel er slechts negen heeft, en gedurende bijna drie jaar was dit aantal — zoals reeds werd aangestipt — in feite tot acht gereduceerd.

Wat de parketten betreft, telt Leuven negen magistraten en twee stagiairs; Nijvel zeven magistraten en twee stagiairs.

Ziehier nu de vergelijking tussen de behaalde resultaten

	<i>Leuven</i>	<i>Nijvel</i>
rechtstreekse dagvaardingen	1.934	1.010
vorderingen tot onderzoek	771	689
minnelijke schikkingen	613	42
seponeringen	20.382	22.212
beschikkingen tot verwijzing	528	506
contraventionalisering	45	455
buitenvervolginstelling	173	184
vonnissen tot veroordeling	2.656	1.233
definitieve burgerlijke vonnissen	5.149	3.536

De voor de hand liggende conclusie is dat, zo een aantal cijfers m.b.t. de rechtbank en het parket te Nijvel merkelijk lager liggen, de oorzaak ervan deels zo niet hoofdzakelijk moet worden gezocht in een geringere personeelsformatie.

Kan het ook anders met vijf rechters en twee substituten-procureur des Konings minder?

In de *rechtbanken van koophandel* werden er in 1981 geen noemenswaardige wijzigingen van het aantal nieuwe zaken noch van het aantal definitieve vonnissen vastgesteld.

Wij noteren volgende cijfers wat betreft de nieuwe zaken:

— Brussel : 13.564 tegen 13.368 in 1980.

— Leuven : 1.904 tegen 2.052 in 1980.

— Nijvel : 1.445 tegen 1.664 in 1980.

Het aantal definitieve vonnissen bedroeg in 1981, respectievelijk 13.382 (Brussel), 1.673 (Leuven) en 905 (Nijvel).

Het aantal faillissementen was constant te Brussel (1.014 tegen 1.013 het vorige jaar) en te Leuven (83 tegen 88 in 1980).

Daarentegen groeide dit aantal aanmerkelijk aan te Nijvel: 161 tegen 129 in 1980.

In de drie arrondissementen van het rechtsgebied betroffen die faillissementen vaak zeer belangrijke ondernemingen.

Stippen wij ten slotte nog een meer gunstige trend aan met betrekking tot de termijnen van dagbepaling, te weten vier maanden te Brussel, vijf maanden te Leuven en acht maanden te Nijvel.

Het aantal nieuwe zaken ingeschreven op de algemene rol van de *vredegerechten* van het rechtsgebied is in 1981 62.590 in plaats van 51.790 in 1980.

Deze verhoging is gevoelig en doet zich in de drie arrondissementen voor:

Brussel 50.418 tegenover 42.154

Leuven 7.053 tegenover 5.263

Nijvel 5.119 tegenover 4.373.

Het aantal vonnissen gewezen zowel ten gronde als alvorens recht te doen, heeft deze opgaande trend op blijkbaar bevredigende wijze gevolgd.

Er werden immers 54.211 definitieve vonnissen gewezen en 12.682 vonnissen alvorens recht te doen.

Te vermelden echter dat in 1980 het aantal vonnissen ten gronde (47.599) slechts ongeveer 4.000 eenheden lager lag dan het aantal nieuwe zaken (51.790). In 1981 is dit verschil verduubeld en bedraagt het ongeveer 8.000.

In de loop van 1980 werd de bevoegdheid van de vrederechter uitgebreid tot elke eis die 50.000 frank niet overtreft. De afhandeling van de zaken werd er enigszins door vertraagd.

In bepaalde vredegerichten was deze vertraging spijtig genoeg nog aanzienlijker wegens het tekort aan administratief personeel, waarvan de kaders in 1975 werden vastgelegd, dus lang vóór die bevoegdheidsuitbreiding.

Een der meest tekenende voorbeelden is het vredegericht van het 2e kanton Brussel, waar einde juni 1982 meer dan 200 vonnissen niet getypt waren kunnen worden terwijl 95 beschikkingen tot hypothecaire inschrijving inzake successierechten achterwege waren gebleven.

Dit vredegericht had in 1980 en 1981, zoals andere, zijn activiteit aanzienlijk zien toenemen.

De inschrijvingen op de algemene rol, die 1.557 in 1979 bedroegen, liepen in 1980 op tot 2.415 en in 1981 tot 3.090.

Ik blijf ook even stilstaan bij de toestand van het vredegericht van het kanton Nijvel.

De gevoelige verhoging van zijn activiteit, ten dele te wijten aan de aangroei van zijn bevolking (1970: 75.000 inwoners — 1981: 110.000) en ten dele aan de reeds genoemde bevoegdheidsuitbreiding, ging niet gepaard met de onontbeerlijke aanpassing van het griffiepersoneel.

Het personeelskader bleef er op vier personeelsleden vastgesteld, zoals in 1926!

Wanneer dit volstrekt onvoldoende aantal personeelsleden nog wordt teruggebracht tot drie, wegens ernstige ziekte, zoals dit het geval was in het begin van vorig gerechtelijk jaar, dan is het onvermijdelijk dat belangrijke taken, zoals de bijeenroeping van familieraden, te lang onvervuld blijven, wat uiteraard en in hoge mate wettige belangen schaaft.

Tot besluit van deze uiteenzetting, die overigens niet op volledigheid kan bogen, kan enkel worden gezegd dat in het verlopen jaar, recht in ons ressort gewis niet op geheel bevredigende wijze is kunnen worden gesproken, althans vanuit het enige hier beschouwde oogpunt, dat van de kwantitatieve benadering.

Feit is dat de rechtsbedeling te traag is en dat de achterstand blijft toenemen.

Dit kan slechts worden verholpen indien aan de rechterlijke macht tijdig aangepaste middelen worden toegekend die de voortdurende aangroei van haar taken vereisen.

Na deze eerder sombere kijk op het verloop en op de vooruitzichten van de rechtsbedeling in ons rechtsgebied, wil ik nu toch ook verwijlen bij haar inhoudelijk aspect, bepaaldelijk bij de rechtspraak van uw hof.

Onder de talrijke interessante, meestal vooralsnog onuitgegeven arresten die in het verlopen jaar werden uitgesproken, heb ik er vanzelfsprekend slechts enkele kunnen kiezen die mij geschikt leken voor deze gelegenheid.

Het is algemeen bekend dat de problemen in verband met de bewaring over de kinderen van ouders die uit de echt gescheiden zijn of die wegens onenigheid gescheiden leven, op menselijk vlak steeds pijnlijk en op juridisch gebied vaak kies zijn.

De zaak die beslecht werd bij een arrest van de derde kamer van 9 december 1981 inzake G. t/ Z. (Ref. nr. 431/81) is daarvan een voorbeeld.

Uit het huwelijk van de partijen, die de Belgische nationaliteit bezitten, zijn in België twee kinderen geboren, respectievelijk elf en tien jaar oud.

De ouders leven in feite gescheiden sedert verschillende maanden, maar er is geen verzoek tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed aanhangig gemaakt en geen van beide echtgenoten heeft zich tot de vrederechter gewend op grond van artikel 223 van het Burgerlijk Wetboek.

In gemeen overleg tussen de ouders zijn de kinderen, onder de feitelijke hoede van hun moeder gebleven, maar de vader heeft met hen nauwe en geregelde contacten ter gelegenheid van de uitoefening van zijn bezoekrechten dat rechtstreeks tussen de partijen werd afgesproken.

Doch na haar terugkeer van een reis met de kinderen naar Israël gedurende de zomervakantie 1981, brengt de echtgenote haar man op de hoogte van haar beslissing zich met haar kinderen in dat land te vestigen; zij was slechts voor enkele dagen terug in België en had de kinderen in Israël gelaten, waar ze in een school te Tel-Aviv waren ingeschreven.

Onmiddellijk dagvaardt haar echtgenoot haar voor de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, rechtsprekend in kort geding en vraagt hem, gelet op de spoed, de moeder te bevelen de kinderen naar België terug te brengen en haar te verbieden het grondgebied van België te verlaten met de kinderen.

Tegen de beschikking van de voorzitter van de rechtbank die deze maatregelen beval, stelde de moeder hoger beroep in.

Noch voor de voorzitter noch voor het hof betwistte zij het spoedeisend karakter van de gevraagde maatregelen, maar ze verweert de eerste rechter ten gronde te hebben beslist en aldus de bevoegdheid van de rechter in kort geding te buiten te zijn gegaan. Ook achtte zij dat zijn beslissing strijdig was met de hogere belangen van de kinderen.

In zijn arrest herinnert het hof er vooreerst aan dat de rechter in kort geding in een zaak die spoed eist, bevoegd is om op grond van artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek, voorlopige maatregelen te bevelen, «in alle zaken behalve die welke de wet aan de rechterlijke macht onttrekt».

De voorzitter beslist derhalve over betwistingen in verband met de bewaring over minderjarige kinderen en het ouderlijk gezag, buiten elke rechtspleging tot scheiding van tafel en bed of tot echtscheiding, telkens als dergelijke betwistingen spoedig een voorlopige oplossing vereisen.

Die bevoegdheid van de voorzitter wordt niet uitgesloten

noch door de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming, noch door de wet van 1 juli 1974 die aan de jeugdrechtsbank de bevoegdheid toekent om tijdens het huwelijk te beslissen over een voorziening van de ouder die het hoederecht niet bezit tegen een beslissing van de ouder bekleed met dit recht.

De wet heeft trouwens geen enkele rechtspleging in kort geding ingesteld voor de jeugdrechtsbank, die deel uitmaakt van de rechtbank van eerste aanleg.

Het arrest omschrijft vervolgens de draagwijdte van artikel 1039, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek luidens hetwelk «de beschikkingen in kort geding geen nadeel aan de zaak zelf toebrengen».

Dit betekent niet dat het de rechter in kort geding verboden is de rechten en titels der partijen te onderzoeken, ook al worden die betwist; de voorzitter mag er zelfs een voorlopige appreciatie over geven tot staving van de eveneens voorlopige maatregelen die hij zal moeten nemen, rekening houdend met alle belangen ter zake.

Ten gronde stelt het hof dan vast dat de eenzijdige beslissing van de moeder om zich met de kinderen in Israël te vestigen «een daad is die de toekomst van de kinderen op lange termijn beïnvloedt»³; dat een dergelijk initiatief, waardoor én de afspraak tussen de partijen op de helling wordt gezet én het actuele en toekomstig bestaan van hun kinderen ingrijpend wordt beïnvloed, de prerogatieven te buiten gaat die zijn verbonden aan het gezag over de persoon van de kinderen, gezag dat ter zake wettig toekwam aan de moeder die hun materiële bewaring bezat.

Overigens — aldus het arrest — is het overduidelijk dat de toestand die de moeder geschapen had, buiten enige raadpleging van de vader, uiteraard en ernstig zijn mogelijkheden beperkt om rechtens met zijn kinderen, in hun belang, persoonlijk contact te hebben.

Tot besluit oordeelde het hof dat er schijnbaar voldoende rechtsgronden waren («de suffisantes apparences de droit») voor de maatregelen om welke de eerste rechter werd verzocht en die hij had bevolen. Het beslist bovendien dat, zo de vader nalaat vóór een bepaalde datum de zaak ten gronde aanhangig te maken bij de bevoegde jeugdrechtsbank, de beschikking van de voorzitter, bevestigd door het arrest, haar uitwerking zal verliezen tot een eventuele beslissing van de jeugdrechter.

De bevoegdheid van de rechter in kort geding werd ook te berde gebracht in een aangelegenheid die het domein van de strafvordering raakt.

De onderzoeksrechter te Nijvel had, op vordering van de procureur des Konings, doen overgaan tot de inbeslagname van een zogeheten «vrije radio», waarvan de uitzendingen de frequentiebanden voorbehouden aan de radiotelefonie van de Regie van Telegrafie en Telefonie stonden.

De voor dit radiostation verantwoordelijke persoon had de Belgische Staat, in de persoon van de minister van Justitie, voor de rechter in kort geding gedagvaard om de opheffing van het beslag op de zender te horen bevelen.

Bij arrest van 18 januari 1982 heeft de eerste kamer bis van het hof de beschikking van de rechter in kort geding

³ F. RIGAUX en M. Th. MEULDERS-KLEIN, *Les personnes*, bijwerking op 1 juli 1978, p. 167, nr. 310.

bevestigd, die zich onbevoegd had verklaard om over de vraag te oordelen.

Het hof stelt vast dat de inbeslagneming van de apparaat geen feitelijkheid is maar een daad van vervolging uitmaakt, die werd bevolen door de bevoegde gerechtelijke overheid aldus handelend op grond van een strafrechtelijke wetsbepaling, met name de wet van 30 juli 1979, waarvan artikel 15 niet alleen correctionele straffen stelt op de overtredingen van die wet en van haar uitvoeringsbesluiten maar eveneens voorziet in de verbeurdverklaring van het materieel dat gediend heeft tot de overtreding.

Het arrest onderstreept vervolgens dat de burgerlijke rechter, en bijgevolg de rechter in kort geding, niet bevoegd is om te oordelen over daden van een gerechtelijk onderzoek⁴.

Ten slotte voegt het hof eraan toe dat de kritiek die werd uitgebracht op de formele uitvoering van de inbeslagneming⁵ — al was zij bewezen — evenmin door de rechter in kort geding mag worden onderzocht, daar hij eveneens onbevoegd is om te oordelen over de regelmatigheid van daden van vervolging en van onderzoek.

Op zuiver strafrechtelijk gebied nu, lijkt mij een arrest van de achtste kamer van uw hof meldenswaardig.

Door de wet van 10 februari 1981 (art. 13) heeft de wetgever in het kader van een verstrakking van de beteugeling van de fiscale fraude, de uitoefening van de strafvordering aan het openbaar ministerie toebedeeld, terwijl deze voordien door de fiscale administratie van het departement van Financiën werd uitgeoefend.

Het is evident dat in de vaak zeer ingewikkelde zaken van fiscale fraude bevoegde ambtenaren van de fiscale administratie hun bijstand zullen moeten verlenen aan de procureurs des Konings, de onderzoeksrechters en de officieren van gerechtelijke politie, hulpofficieren van de procureur des Konings.

Is zulke bijstand wettig in de huidige stand van de wetgeving?

Deze kwestie werd eerst door de correctionele rechtbank te Brussel⁶ en vervolgens door het hof onderzocht.

Ter zake stond vast dat twee ambtenaren van het Ministerie van Financiën, een hoofdcontroleur en een inspecteur, aanwezig waren bij het merendeel van de verhoren afgenomen door de onderzoeksrechter, dat ze rechtstreeks waren tussengekomen in het verhoor van de verdachten en dat ze tijdens een huiszoeking in de zetel van de betrokken vennootschap de in beslag genomen documenten hadden onderzocht en geschift.

De correctionele rechtbank had hieruit afgeleid dat de rechtspleging nietig was doordat de deelneming van die

ambtenaren aan de onderzoeksverrichtingen niet beperkt was gebleven tot technische bijstand, maar ertoe strekte bewijsmateriaal te verzamelen m.b.t. de aan de verdachte ten laste gelegde feiten. Daardoor — aldus het vonnis — werd het geheim karakter van het gerechtelijk onderzoek geschonden. Immers door hun aanwezigheid tijdens onderzoeksverrichtingen werden de ambtenaren van het Ministerie van Financiën ingelicht over de inhoud van het strafrechtelijk dossier en kregen zij aldus kennis van gegevens die de gegrondheid van de klacht van hun bestuur konden staven of volledigen.

Ook oordeelde de rechtbank dat de aanwezigheid en de tussenkomst van die ambtenaren tegen de rechten van de verdediging indruisten omdat de gelijkheid van de partijen in het strafproces daardoor in het gedrang kwam.

Tot slotsom had de rechtbank, zonder de verdachten te veroordelen of vrij te spreken, zich ertoe beperkt de nietigheid van de rechtspleging in haar geheel vast te stellen, met verwijzing naar artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden dat de verdachte een billijk proces waarborgt.

Ingevolge hoger beroep van het openbaar ministerie, heeft de achtste kamer van het hof bij arrest van 14 januari 1982 de beslissing van de eerste rechter gewijzigd.

Vooreerst stelt het arrest vast dat de eerste rechter — bij wie vervolgingen wegens niet verjaarde feiten rechtsgeldig aanhangig waren gemaakt — de verplichting had te oordelen en dus, in geweten, hetzij te veroordelen hetzij vrij te spreken.

Door de rechtspleging gevoerd door een onderzoeksrechter en een voorzitter van de raadkamer, magistraten van dezelfde rang als de eerste rechter, en door de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep nietig te verklaren, heeft de eerste rechter, zo stelt het arrest verder, machtsmisbruik gepleegd en zich ten aanzien van de onderzoeksgerechten, rechten en prerogatieven toegeëigend die enkel het Hof van Cassatie toekomen⁷.

De eerste rechter behoorde, indien bleek dat bewijsmiddelen waren verzameld op een wijze die afbreuk deed aan de rechten van de verdediging, de betwiste stukken uit de debatten te weren en vervolgens de verdachten vrij te spreken indien de bezwaren die het onderzoeksgerecht in acht had genomen, niet tot bewijzen waren geworden.

De rechtbank had bovendien gemeend te moeten vaststellen dat, hoewel het merendeel der ambtenaren hun functies naar behoren uitoefenen en dat zij daarvoor, gelet op hun arbeidsomstandigheden, lof verdienen, zulks niet wegneemt dat hun moeilijke taak bepaalde slechte gewoonten van pseudogemakzucht meebrengt, alsook bepaalde buitensporigheden die tot misslagen kunnen leiden⁸.

⁴ Rb. Brussel, kort geding, 25 november 1891, *Pas.*, 1892, III, 34; *R.P.D.B.*, tw. «Référés», nrs. 403 en 404; Fr. Cass., 6 maart 1934, vermeld door CÉSAR BRU en P. HÉBRANT, *Traité des référés et des ordonnances sur requête*, nr. 168bis, p. 301.

⁵ Beweerd werd dat de inbeslagneming nietig was daar het bevel door de onderzoeksrechter aan de plaatselijke rijkswacht per telex werd doorgezonden en dat het document, dat de rijkswacht had getoond, derhalve noch de handtekening noch het zegel van de onderzoeksrechter droeg.

⁶ 9 november 1981, *Journal des Tribunaux*, 1982, 276.

⁷ Zie GENDEBIEN, «Du moyen de cassation tiré de la nullité des actes de l'instruction préparatoire», *Rev. de droit belge*, VII, p. 83 e.v.; SCHUIND, *Traité pratique de droit criminel*, 3e uitgave, II, p. 233 e.v.; BRAAS, *Précis de procédure pénale*, 3e uitgave, I, nr. 448.

⁸ «Si la plupart des fonctionnaires exercent convenablement leur métier et qu'ils ont un certain mérite à le faire compte tenu de leurs conditions de travail, il n'empêche que la difficulté de leur tâche engendre certaines mauvaises habitudes de pseudo-facilités et certains égarements qui pourraient conduire nécessairement à des bavures (sic)».

Het hof vraagt zich in dit verband af op welke (overigens niet vermelde) elementen van het dossier of van de debatten de eerste rechter heeft kunnen steunen om zulks te beweren.

Na een zorgvuldig onderzoek van het dossier kan het hof slechts besluiten dat de eerste rechter ter zake op eigen wetenschap steunde of nog op lectuur waarvan de juistheid niet kan worden nagegaan of waarvan de referenties niet worden aangegeven⁹.

Overigens oordeelt het hof, op grond van een aantal concrete vaststellingen dat de rechten van de verdediging niet werden geschonden, ook niet door het feit dat de onderzoeksrechter, bij het stellen van jurisdictionele daden bij de fiscale administratie het maximum beschikbare inlichtingen had ingewonnen, ten einde de waarheid te achterhalen.

Het arrest verklaart dientengevolge het vonnis nietig wegens machtsmisbruik, zegt dat de zaak ten gronde moet worden behandeld en stelt de aldus geëvoeerde zaak uit in voortzetting¹⁰.

Hoe pertinent de argumentatie van het hof ook is, toch rijst de bedenking dat de gekritiseerde bijstand van ambtenaren van de fiscale administratie aan het parket of de onderzoeksrechter bij de bestrijding van de fiscale fraude nog aanleiding kan geven tot heel wat ernstige betwistingen.

Ware het dan ook niet wenselijk dat wettelijk op dit stuk bepaalde en beperkte machten zouden worden toegekend aan ambtenaren van de fiscale administratie met het oog op die bijstand aan de gerechtelijke overheden.

Daartoe hoeft in de bestaande fiscale wetten alleen maar een tekst te worden ingevoegd die als volgt zou kunnen luiden :

«De ambtenaren aangewezen door de minister van Financiën, zijn bevoegd om de procureur des Konings en de onderzoeksrechter bij te staan in de werkzaamheden die zij verrichten en om hun medewerking te verlenen aan het personeel van de gerechtelijke politie bij de parketten, van de rijkswacht en van de gemeentelijke politie in het vervullen van de plichten waarmee dit personeel door de procureur des Konings of de onderzoeksrechter is belast.»

In tegenstelling met hetgeen het geval is voor ambtenaren van de verschillende andere ministeriële departementen aan wie de wet de bevoegdheid verleent om bijvoorbeeld de overtredingen van de arbeidswetgeving en dergelijke op te sporen en vast te stellen, zou de voorgestelde tekst de ambtenaren van de fiscale administraties geen bevoegdheid verlenen om ambtshalve de strafrechtelijke overtredingen van de belastingwetgeving op te sporen en vast te stellen.

⁹ J. CHEVALIER, «Remarques sur l'utilisation du juge de ses informations personnelles», *Rev. trim. dr. civil*, 1962, 5; DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil*, III (1936), nr. 709, p. 632, nr. 716; R.P.D.B., tw. «Preuve», nrs. 29 e.v.; O.W. SIPKES, «Feiten van algemene bekendheid en eigen wetenschap van de rechter», *Nederlands Juristenblad*, 1967, 252-260; MARCEL STORME, *De bewijslast in het Belgisch privaatrecht*, Gent, 1962, p. 301-305, 344-345; W.G., Principe dat een rechterlijke beslissing enkel gegrond mag worden op elementen, die contradictoair kunnen worden onderzocht en niet op elementen geput uit de eigen wetenschap van hen die de beslissing nemen, noot onder Cass., 4 januari 1966, *Pas.*, I, 584; Cass., 18 januari 1971, *Pas.*, 1971, I, 459.

¹⁰ Ten gronde heeft het hof bij arrest van 25 februari 1982 de telastleggingen niet bewezen verklaard.

Doch zij zouden dan wel, op een niet-aanvechtbare wijze, hun actieve en deskundige medewerking kunnen verlenen, aan de magistraten en aan hun hulpofficieren, bij de onderzoeksverrichtingen die deze medewerking vereisen of wenselijk maken.

Wij betreden nu even een ander domein; dat van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken. Indien haar toepassing nog geregeld de jurisprudentie voedt, is het minder frequent dat een rechtbank een conflict moet beslechten tussen die wet en een andere.

Een arrest van 22 december 1981 van de jeugdkamer van uw hof besliste over zulk een conflict in het volgende geval.

Een minderjarige leeft te Tervuren, gerechtelijk arrondissement Leuven, waar zijn moeder verblijft die de bewaring over hem heeft; de vader verblijft te Wemmel, in het gerechtelijk arrondissement Brussel.

De procureur des Konings te Leuven daagt de minderjarige en zijn ouders voor de Jeugdrechtbank te Leuven om te horen oordelen over de strafvordering tegen hem wegens als misdrijven omschreven feiten, bedreven te Sint-Joosten-Node.

Voor de Jeugdrechtbank te Leuven vraagt de minderjarige, die Franstalig is, de verwijzing van de zaak naar de Jeugdrechtbank te Brussel, met toepassing van artikel 23 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken. Bij vonnis van 3 december 1980 gaat de Jeugdrechtbank te Leuven op zijn verzoek in.

De Jeugdrechtbank te Brussel verklaart zich evenwel onbevoegd omdat de familieverblijfplaats van de minderjarige toentertijd in het gerechtelijk arrondissement Leuven was en artikel 44 van de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming hetwelk uitdrukkelijk andere regels bepaalt dan die van de strafvordering, duidelijk stelt dat de bevoegdheid *ratione loci* van de jeugdrechtbank bepaald wordt door de verblijfplaats van de ouders, voogden of personen die de bewaring over de minderjarige hebben, zonder enige uitzondering wegens taalredenen.

De jeugdkamer van het hof heeft die beslissing gewijzigd op grond van de volgende overwegingen.

Hoewel de bevoegdheidsregeling «*ratione loci*» omschreven door artikel 44 van de wet van 8 april 1965, die reeds in artikel 33 van de wet van 15 mei 1912 voorkwam¹¹, van openbare orde is, heeft ze niet de algemene draagwijdte die de eerste rechter haar toekende. Zo zijn inderdaad afwijkingen mogelijk ingeval de familieverblijfplaats van de minderjarige niet gekend is of in het buitenland is gevestigd¹² of nog wanneer andere rechtsregels met een meer algemene draagwijdte, bijvoorbeeld het verhaal op de rechter bedoeld in artikel 1147 van het Gerechtelijk Wetboek, beletten dat de beslissing genomen wordt door de jeugdrechtbank van het arrondissement waarin zich de familieverblijfplaats bevindt.

Welnu, artikel 23 van de wet van 15 juni 1935 wijkt eveneens af van de bevoegdheidsregeling *ratione loci* vervat in

¹¹ Verklaring van de h. Carton de Wiart, minister van Justitie, tijdens de bespreking in de Senaat, weergegeven in de *Commentaire législatif de la loi du 15 mai 1912*, p. 492.

¹² Hof Bergen, jeugdkamer, 22 april 1977, *Doc. O.P.J.*, nr. III, 84.

artikel 44 van de wet van 8 april 1965. De wetgever wilde immers in de wetgeving op het gebruik der talen in gerechtszaken, de rechten van de verdediging van de verdachte veilig stellen en tegelijk door de keus van het dichtstbijgelegen gerecht van dezelfde rang, de kosten en het tijdverlies beperken die voortvloeien uit de verplaatsing naar het gerecht waarnaar de zaak wordt verwezen¹³.

Die verwijzing houdt een uitbreiding in van de bevoegdheid *ratione loci*, waartegen het gerecht van verwijzing zich slechts mag verzetten indien het meent geen gerecht van dezelfde rang te zijn of niet het dichtstgelegen gerecht te zijn met kennis van de taal van de verdachte.

Het mag m.a.w. uitsluitend steunen op de criteria die worden gehanteerd in de wet op het gebruik der talen in gerechtszaken en kan zich dus niet onbevoegd verklaren om redenen die worden ontleend aan een andere wetgeving dan die waarop de verwijzing stoelt.

Tot besluit stelt het hof vast dat de Jeugdrechtbank te Brussel de dichtst bij Leuven gelegen rechtbank van dezelfde rang is die het Frans, taal gekozen door de minderjarige, als voertaal heeft, waaruit volgt dat de Jeugdrechtbank te Brussel zich ten onrechte onbevoegd heeft verklaard.

In het domein van het handelsrecht, heeft de eerste kamer bis van het hof op 8 december 1981 een belangwekkend arrest geveld over de gevolgen van het faillissement ten opzichte van een schuldeiser die een retentierecht bezit.

Het ging om de volgende zaak.

Een luchtvaartmaatschappij was in oktober 1974 door de Rechtbank van Koophandel te Brugge failliet verklaard.

In het gewoon passief waren schuldvorderingen opgenomen van de Regie der Luchtweegen voor een bedrag van circa 9.000.000 frank, waarvan een zevental betrekking hadden op niet betaalde landingsrechten.

De Regie had trouwens het vertrek van een van de luchtvaartuigen — dat zich op de luchthaven te Oostende bevond — verboden, dit op grond van artikel 21 van het koninklijk besluit van 24 oktober 1972 tot vaststelling van de vergoedingen verschuldigd aan de Regie der Luchtweegen.

Om vrij te kunnen beschikken over dit vliegtuig dat zij aan een buitenlandse luchtvaartmaatschappij hadden verkocht, sloten de curatoren in april 1975, met de Regie een overeenkomst waarbij haar rechten werden overgedragen op de verkoopsom, met opheffing van het startverbod.

Toen de Regie vervolgens om de uitoefening van haar retentierecht op deze geconsigneerde som verzocht, ging de rechtbank van koophandel op haar eis in, althans voor een bij het vonnis bepaalde bedrag.

Het Hof van Beroep te Gent verklaarde de eis van de Regie echter niet gegrond enerzijds omdat artikel 21 van het koninklijk besluit van 24 oktober 1972 aan de Regie der Luchtweegen noch een retentierecht noch een voorrecht toekent en anderzijds omdat het startverbod een dwangmiddel is dat vervalt ingevolge het faillissement.

Het Hof van Cassatie vernietigde dit arrest onder meer omdat het, door te beslissen dat «het dwangmiddel», met name het startverbod «vervalt bij faillissement», artikel 453 van de wet op het faillissement had geschonden.

¹³ Hof Brussel, 9e kamer, 24 november 1949, *J.T.*, 1950, 105; Verslag van de h. Marcq uit naam van de Commissie van Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Pasin.*, 1935, 478.

De zaak werd verwezen naar uw hof. De curatoren hielden staande dat zij, met de opbrengst van het vliegtuig van de gefailleerde maatschappij, eerst de op dit vliegtuig bevoorrechte schuldeisers dienden te betalen vóór de gewone schuldeisers, waaronder de Regie der Luchtweegen.

De Regie daarentegen stelde dat zij, zoals was gevonnisd door de Rechtbank van Koophandel te Oostende, een retentierecht op het vliegtuig had, dat kan worden tegengeworpen aan de curatoren en aan de bevoorrechte schuldeisers, zelfs ten opzichte van diegenen die een bijzonder voorrecht bezitten.

Het arrest van uw hof stelt vooreerst vast dat het recht het luchtvaartuig aan te houden en het daarvan afgeleid startverbod, geen gemeenrechtelijk retentierecht uitmaken, maar het gevolg zijn van een krachtens de wet van 27 juni 1937 verleende machtiging; de modaliteiten van dit bijzonder retentierecht worden derhalve niet bepaald door het verbintenissenrecht maar door de wetgeving betreffende de regeling van de luchtvaart.

Vervolgens wijst het hof erop:

1) dat het recht het luchtvaartuig aan te houden niet vervalt ingevolge het faillissement van de schuldenaar van de vergoedingen;

2) dat dit recht, ofschoon het geen voorrang verschaft op de bevoorrechte schuldeisers, kan worden tegengeworpen aan de massa;

3) dat de Regie der Luchtweegen echter van het startverbod afgezien had toen ze ter uitvoering van de overeenkomst van 24 april 1975 het vliegtuig liet opstijgen.

Doch — vervolgt het arrest — de opheffing van het startverbod vond maar plaats nadat de curatoren met de Regie overeengekomen waren dat de rechten die zij deed gelden op de geconsigneerde opbrengst van de verkoop van het luchtvaartuig overgedragen werden en nadat in de overeenkomst van 24 april 1975, gesloten in het belang van de massa der schuldeisers, de curatoren zich ertoe verbonden hadden de verschuldigde vergoedingen te betalen met de opbrengst van de verkoop.

Daar de schulden aangegaan door de curator na het faillissement, schulden van de massa zijn¹⁴ volgt daaruit dat de Regie der Luchtweegen een schuldeiser van de massa is geworden¹⁵.

Het hof heeft alzo een billijke oplossing gevonden ten opzichte van een houder die in het belang van de massa der schuldeisers aanvaardt zich te ontdoen van het voorwerp van zijn retentierecht en bijgevolg in principe af te zien van de voordelen van het retentierecht d.i. de betaling bij voorrang.

Door de Regie der Luchtweegen niet meer als schuldeiser *in* de massa maar als schuldeiser *van* de massa te beschouwen, maakt het hof de betaling van de vroegere houder mogelijk vóór de schuldeisers in de massa en vrijwaart het alzo diens belangen.

¹⁴ Cass., 30 mei 1968, *Pas.*, 1968, I, 1126.

¹⁵ CLOQUET, *Droit commercial belge, Nouvelles*, IV, nrs. 1524, 1546 en 1789-2 en 9; FREDERICQ, *Droit commercial belge*, VII, 357; I. VEROUGSTRÆTE, *Manuel du curateur de faillite*, 271 en 272; VAN RYN-MEENEN, *Principes de droit commercial*, IV, nr. 2278-2; P. VAN OMMESLAGHE in *L'entreprise en difficulté*, Edition du Jeune Barreau 1981, p. 422.

Technische vindingrijkheid geeft ook weleens aanleiding tot rechtspraak in strafzaken.

Sinds enkele jaren reeds houdt de rijkswacht, vooral op de autosnelwegen, toezicht op de snelheid van de weggebruikers door middel van voertuigen met radarschermen. Ten einde die controle te ontwijken hebben autobestuurders in hun voertuig een toestel ingebouwd dat, bij het naderen van een radarcontrolepost, automatisch een geluidsein geeft en aldus de bestuurder waarschuwt dat hij zijn snelheid moet verminderen wil hij een bekeuring voorkomen¹⁶.

Een autobestuurder, zekere D, die op de openbare weg in het bezit van zulk een radardetector was bevonden en die uit dien hoofde voor de correctionele rechtbank te Leuven was gedagvaard wegens overtreding van de artikelen 4, c, en 15, eerste lid, van de wet van 30 juli 1979 op de radioverbindingen, werd bij vonnis van 7 januari 1981 vrijgesproken op grond van de overweging dat het gebruik van een radardetector niet verboden is noch bij de genoemde wet noch door enige reglementaire bepaling.

Dit vonnis werd gewijzigd door de negende kamer van uw hof bij arrest van 16 november 1981.

Het arrest stelt vast dat artikel 4, c, van de wet van 30 juli 1979 het ontvangen of het trachten te ontvangen van radioverbindingen verbiedt aan ieder voor wie ze niet bestemd zijn. Nu is het begrip «radioverbindingen» duidelijk omschreven in artikel 1, 3°, van de wet «als elke overbrenging, door middel van radio-elektrische golven, van inlichtingen van alle aard, inzonderheid van klanken, teksten, beelden, overeengekomen tekens, numerieke of analoge uitdrukkingen, seinen voor afstandsbediening, seinen bestemd voor de opsporing of voor de bepaling van de plaats of de beweging van voorwerpen».

Het hof acht het derhalve bewezen dat de gebruiker van het kwetsieuze apparaat, door middel van radio-elektrische golven, seinen opvangt of tracht op te vangen, die de opsporing van de beweging van voertuigen beogen, terwijl die seinen niet voor hem bestemd waren.

Een andere strafzaak leidde tot een in menig opzicht belangwekkend arrest van 27 november 1981 (achtste kamer)¹⁷.

Het betrof vervolgingen ingesteld tegen een vertaler van het parket van de procureur des Konings te Brussel die, na verscheidene radiogrammen verstuurd door Interpol-Wiesbaden van het Duits in het Frans te hebben overgebracht, een fotocopie had gemaakt van een exemplaar van die vertalingen en ze vervolgens had bezorgd aan de hoofdredacteur van een weekblad, die ze publiceerde.

De vertaler werd vervolgd wegens verduistering als ambtenaar (art. 240 Strafwetboek) en schending van het beroepsgeheim, en de hoofdredacteur van het weekblad wegens heling.

Beiden waren door de correctionele rechtbank te Brussel veroordeeld. Tegen dit vonnis werd zowel door de ver-

dachten als door het openbaar ministerie hoger beroep ingesteld.

Wat betreft de schending van het beroepsgeheim stelt het arrest vast dat een vertaler uiteraard een noodzakelijke depositaris is van andermans geheimen. Als de eigenaar van een document (in casu de Belgische Staat) verplicht is een beroep te doen op een vertaler om de inhoud van dit document te kennen, moet hij hem noodgedwongen het geheim toevertrouwen van het te vertalen stuk. Indien de vertaler over dit geheim naar eigen goeddunken beschikt, schendt hij het vertrouwen van de eigenaar en pleegt hij een kennelijke schending van het beroepsgeheim.

Aangaande de telastlegging van verduistering door een ambtenaar stelt het arrest dat de vertaler op geen enkel ogenblik eigenaar is geworden noch van het document noch van de vertaling ervan noch van de copieën van die vertaling. Hij had er slechts het precair bezit van, ook van de doorslag die hij in zijn eigen documentatie bewaarde om die bij latere werkzaamheden te raadplegen.

Door die doorslag te fotocopiëren met het doel de copie aan de pers door te spelen, heeft de verdachte zijn precair bezit omgezet in een bezit «animo domini» en aldus het aflopend misdrijf gepleegd van verduistering door een ambtenaar.

Wat betreft de heling ten laste gelegd van de tweede beklagde onderstreept het hof dat hier niet — zoals de verdediging beweerde — inlichtingen werden geheeld, maar wel de materiële fotocopie die werd verkregen door middel van de verduistering¹⁸.

Er heerst verdeeldheid in de rechtsleer en de rechtspraak over de vraag of een verdachte valsheid in geschriften pleegt wanneer hij, om zijn identiteit te verbergen, het proces-verbaal van zijn verhoor met een valse naam ondertekent.

Een onuitgegeven arrest, op 15 januari 1982 gewezen door de achtste kamer van uw hof, biedt de gelegenheid de «status quaestionis» te onderzoeken.

Over deze kwestie kan men drie stellingen onderkennen.

Volgens een eerste stelling is het proces-verbaal waarop de valse handtekening wordt aangebracht, geen geschrift van dezelfde aard als die waarin de verdraaiing van de waarheid, om strafbaar te zijn, plaats moet vinden.

De voorstanders van de tweede stelling zijn van oordeel dat het bedoelde feit buiten het toepassingsveld van de artikelen 193 en 196 van het Strafwetboek valt, omdat het niet van die aard is dat het nadeel kan berokkenen aan derden, behalve in het geval dat de verdachte zich de naam van een andere persoon zou hebben toegeëigend.

Ten slotte zijn sommigen de mening toegedaan dat wanneer de toeëigening van de naam enkel de misleiding van het gerecht beoogt, de verdachte de perken van zijn recht op verdediging niet te buiten gaat en geen bedrieglijke handeling stelt ten overstaan van de gemeenschap.

¹⁶ Over de radardetector: zie het dossier samengesteld door *Le Moniteur de l'automobile*, in zijn nummer van 22 mei 1980, nr. 691.

¹⁷ Zie *J.T.*, 1982, 43, en *R.D.P.C.*, 1982, 68 met noot A. MAR-CHAL.

¹⁸ De copie of het reproduceren, in welke vorm ook, van een gestolen (of verduisterd) document, getypt, gefotografeerd, enz. is een geheele zaak, omdat ze verkregen werd door middel van diefstal (of verduistering): zie R. DE RYCKERE, «Quelques considérations sur le délit de recel», *Revue de droit pénal et de criminologie*, 1925, 353; *R.P.D.B.*, rw. «Recel», nr. 45.

De eerste stelling komt erop neer dat het proces-verbaal van ondervraging van de verdachte niet tot doel heeft diens identiteit op te nemen en vast te stellen.

Het proces-verbaal heeft tot doel datgene op te nemen wat de verdachte bereid is te verklaren en, wat de naam betreft, zal het gewoon bewijzen dat de verdachte verklaard heeft zich zo te noemen en niet dat hij werkelijk de naam draagt die hij heeft opgegeven¹⁹.

Dit argument werd vaak ingeroepen in oude arresten van uw hof en in een relatief recent arrest van het Hof van Beroep te Gent²⁰.

Zijn draagwijdte hangt samen met de oplossing van een ruimer probleem, te weten of elke verdraaiing van de waarheid, door welk middel zij ook plaatsvindt, opdat zij strafbaar zou zijn, moet slaan op een akte die beantwoordt aan de voorwaarden gesteld in het laatste lid van artikel 196 van het Strafwetboek.

Voor sommige auteurs geldt het principe dat het verdraaien van de waarheid — hoofdbestanddeel van het misdrijf — enkel strafbaar is als valsheid in geschriften wanneer het slaat, niet op onverschillig welk geschrift, doch op een document dat een met de waarheid strijdige overtuiging kan doen ontstaan bij de persoon aan wie het stuk zal worden overgelegd, m.a.w. een document dat als bewijsstuk kan dienen.

Die auteurs²¹ blijken geen onderscheid te maken tussen de eerste twee en de laatste twee alinea's van artikel 196 van het Strafwetboek²².

Voor andere auteurs²³ moet, zoals de wetgever het doet, een onderscheid worden gemaakt naar gelang van de wijze waarop de valsheid werd uitgevoerd.

¹⁹ HOORNAERT, *Faux en écritures, faux bilans*, 1945, p. 78-79. Zie ook de verhandeling ondertekend A.V. «Des fausses déclarations devant la justice répressive», in *Jurisprudence de la Cour de Liège*, 1891, 138; RIGAUX en TROUSSE, *Les crimes et délits du Code pénal*, II, p. 242, noot 2.

²⁰ Hof Brussel, 6 maart 1875, *Pas.*, 1875, II, 143; 18 november 1875, *Pas.*, 1876, II, 12; 30 januari 1879, *Pas.*, 1879, II, 157; Hof Gent, 9 maart 1973, *R.W.*, 1973-74, 1610.

²¹ CHAUVEAU en HÉLIE, Belgische uitg., II, p. 85; NYPELS en SERVAIS, I, art. 196, nr. 3, «Procès, Du faux par lettres, missives et cartes postales», *J.T.*, 1897, 449 e.v., 465 e.v. en 481 e.v.; CONSTANT, *Manuel de droit pénal*, 2e deel, I, 1953, nrs. 328 e.v.; DONNEDIEU DE VABRES, *Essai sur la notion de préjudice dans la théorie générale du faux documentaire*, Parijs, 1943, p. 101 e.v.

²² Op te merken valt evenwel dat sommigen onder hen (o.m. GARRAUD, *Traité théorique et pratique du droit pénal français*, Parijs, 1922, IV, nr. 1364, p. 108), al geven zij aan het voorgestelde principe de meest ruime draagwijdte, nochtans de mening zijn toegedaan dat, wanneer het verdraaien van de waarheid bestaat in een valse handtekening, d.w.z., in de aanmatiging van andermans identiteit of in de vermomming van de eigen identiteit, het materieel bestanddeel van de valsheid voorhanden is zodat nog enkel moet worden nagegaan of zij gepleegd werd met bedrieglijk opzet en of zij een nadeel kan berokkenen.

²³ VERBRUGGHE, «Du faux en écritures», *B.J.*, 1905, 441 e.v.; 1906, 129 e.v.; L. CORNIL, «Le faux par fausses signatures», *Rev.dr.pén.et crim.*, 1907, 365; *R.P.D.B.*, tw. «Faux», nr. 65; MARCHAL en JASPAR, *Traité théorique et pratique de droit criminel*, 1952, I, nr. 582; GARÇON, *Code pénal*, Parijs, 1952, art. 147, nrs. 189 e.v.

Immers, hoewel de wetgever, in de vierde en vijfde alinea van artikel 196 (derde en vierde alinea van artikel 147 van het wetboek van 1810), de aard heeft bepaald van de geschriften waarin het verdraaien van de waarheid zich moet voordoen om de misdaad van valsheid uit te maken, heeft hij daarentegen de andere alinea's van hetzelfde artikel in volstrekt algemene bewoordingen opgesteld. In dit doctrinaal stelsel, waarvan de argumentatie hoofdzakelijk tekstueel is, zal de materiële valsheid, gepleegd hetzij door aanbrenge van een valse handtekening, hetzij door namaking of vervalsing van geschriften (de eerste twee gevallen van artikel 196), strafbaar zijn, ongeacht de aard van het geschrift, zodra de verdraaiing van de waarheid, gepleegd met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden, nadeel kan berokkenen.

Het Hof van Cassatie lijkt zich nog niet uitdrukkelijk over dit probleem te hebben uitgesproken. Hoewel sommige arresten²⁴ de toepasselijkheid lijken te impliceren van de laatste alinea van artikel 196 op het geheel van de wijzen waarop de valsheid geschiedt, zijn er andere arresten die afleidingen in tegengestelde zin toelaten²⁵.

Over het algemeen heeft de rechtspraak van de hoven van beroep en van de rechtbanken zich aangesloten bij de zienswijze van de laatstvermelde auteurs²⁶.

Logischerwijze vloeit daaruit de ongegrondheid voort van de eerste stelling die de toepassing van de artikelen 193 en 196 van het Strafwetboek uitsluit in het geval van een verdachte die een proces-verbaal van ondervraging met een valse naam ondertekent²⁷. Wanneer een valse handtekening op een proces-verbaal wordt aangebracht is de verdraaiing van de waarheid die daarvan het gevolg is strafbaar, ongeacht de bewijskracht van dit proces-verbaal, voor zover de dader van de vervalsing heeft gehandeld met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden en zijn handeling nadeel kan berokkenen.

Volgens een tweede stelling kan het aanbrenge van een valse handtekening door een verdachte op een proces-verbaal van verhoor enkel nadeel berokkenen wanneer hij gebruik heeft gemaakt van de naam van een derde. Buiten dit geval zou er derhalve geen strafbare valsheid bestaan wegens het gemis van elke mogelijke benadeling²⁸.

Donnedieu de Vabres onderstreepte reeds dat het begrip «nadeel»²⁹ tot de minst duidelijke en meest omstreden be-

²⁴ O.m., 19 april 1909, *Pas.*, 1909, I, 204; 30 september 1940, *Pas.*, 1940, I, 237; 22 maart 1954, *Pas.*, 1954, I, 640.

²⁵ O.m. 7 oktober 1942, *Pas.*, 1942, I, 219.

²⁶ Hof Luik, 1 maart 1845, *Pas.*, 1845, II, 69 en *B.J.*, 1846, 32; Hof Luik, 26 februari 1885, *Pas.*, 1885, II, 248, en *B.J.*, 1885, 298; Corr. Luik, 19 december 1891, *Pas.*, 1893, III, 39; Hof Brussel, 19 maart 1902, *B.J.*, 1902, 942; Corr. Luik, 10 februari 1922, *Rev. dr. pén. et crim.*, 1922, 559; Hof Brussel, 23 oktober 1926, *Rev. dr. pén.*, 1927, 294. Anders: Hof Brussel, 20 februari 1907, *Rev. dr. pén.*, 1907, 371; Hof Gent, 9 maart 1973, *R.W.*, 1973-74, 1610 en noot Vandeplas.

²⁷ Hoewel een proces-verbaal opgemaakt door een officier van gerechtelijke politie een akte is die van die aard is dat ze, in zekere mate, het bewijs levert van de identiteit van de ondervraagde verdachte, is die kwestie niet bepalend ter zake.

²⁸ *R.P.D.B.*, «Faux», nr. 34; Raadpl. Hof Brussel, 21 november 1874, *Pas.*, 1875, II, 141.

²⁹ *Essai sur la notion de préjudice dans la théorie générale du faux documentaire*, Parijs, 1943, «Introduction».

grippen in het strafrecht behoort. Zonder in de bijzonderheden van die discussie te treden kan worden gezegd, met betrekking tot het hier behandelde onderwerp, dat men er zich niet toe kan beperken de gevolgen die uit de vervalsing kunnen ontstaan alleen op het private vlak of op geldelijk gebied in aanmerking te nemen.

Er dient eveneens rekening te worden gehouden met een schadeberokkening aan publieke belangen in het algemeen. De valsheid die slechts van die aard is dat ze een juiste rechtsbedeling in het gedrang kan brengen valt immers ook onder de toepassing van de strafwet, omdat zij een openbaar belang kan schaden³⁰.

Zo schreef de procureur-generaal Cornil, toen eerste advocaat-generaal: «L'administration d'une exacte justice est un intérêt d'ordre public que la loi protège. Egarer la justice, c'est causer préjudice et l'un des plus graves, à la société»³¹.

De derde stelling stoelt op het argument dat wanneer een verdachte een valse handtekening aanbrengt op een proces-verbaal, hij handelt in de uitoefening van zijn recht op verdediging; het bijzonder opzet zou pas voorhanden zijn indien bewezen werd dat de verdachte aldus een bepaalde persoon schade heeft willen toebrengen³².

Dit veronderstelt dat het recht op verdediging van de verdachte een echt subjectief recht om te liegen impliceert, wat kan worden betwijfeld³³.

Overigens leidt het argument afgeleid uit het recht van de verdachte om te liegen ten einde zijn verdediging te vrijwaren tot de vrij onlogische gevolgtrekking dat dit recht ophoudt zodra het wordt uitgeoefend ten nadele van een derde.

Bovendien, indien wordt aangenomen dat de verdachte het recht heeft om, door een leugen, zijn identiteit te verbergen, waarom hem dan veroordelen wegens het dragen

van een valse naam in het openbaar wanneer hij gebruik heeft gemaakt van dit beweerde recht³⁴?

Wat er ook van zij, de 14e kamer van uw hof heeft in een arrest gewezen op 3 december 1970³⁵ de theorie gefundeerd op het recht van verdediging in een soortgelijk geval niet aanvaard. Luidens dit arrest mag een verdachte, indien hij het nuttig acht voor zijn verdediging, weigeren zijn identiteit op te geven aan de magistraat of de officier van gerechtelijke politie die er hem om vraagt; het is hem eveneens toegelaten zich ervan te onthouden het proces-verbaal te ondertekenen dat zijn verklaringen bevat.

Door het plaatsen van een fictieve handtekening om het gerecht te misleiden en zich te onttrekken aan de gevolgen die voortvloeien uit het bekendmaken van zijn ware naam, heeft de verdachte — aldus het arrest — willens en wetens getracht door een ongeoorloofd middel een voordeel te verkrijgen dat hij niet zou hebben verkregen indien de inhoud van de akte waarheidsgetrouw en oprecht was geweest.

Het hof voegt eraan toe dat de gedragingen van de verdachte een ernstige sociale storing hebben teweeggebracht of konden teweegbrengen. De rechten van de verdediging beschermen immers een openbaar belang, de rechtsbedeling en niet alleen het privé-belang van de verdachte.

Het arrest gewezen door de achtste kamer van uw hof op 15 januari 1982, inzake Gh., ligt in de lijn van het arrest van 3 december 1970. De feiten waren nochtans enigszins verschillend in die zin dat, na een valse naam te hebben opgegeven en die in de akte te hebben doen opnemen, de verdachte het proces-verbaal van zijn verhoor niet had ondertekend.

Het hof wijst erop dat de verdachte, bij de uitoefening van zijn recht op verdediging, mag weigeren zijn identiteit op te geven, maar dat hij geen gebruik mag maken van een valse naam om, zoals in casu, te ontsnappen aan de gevolgen van zijn zesde banbreuk van uitdrijving.

Door, onder zijn valse identiteit, de gegevens te verstrekken die nodig zijn voor het opstellen van het proces-verbaal wordt de verdachte mededader van de persoon die, volledig te goeder trouw, het valse stuk opstelt. Aldus pleegt hij zelf de misdaad van valsheid in geschriften daar het proces-verbaal o.m. tot doel heeft de identiteit vast te stellen van de persoon wiens verklaring werd afgenomen.

³⁴ Cass., 5 juli 1897, *Pas.*, 1897, I, 245.

³⁵ *J.T.*, 1971, 116.

³⁰ Cass., 23 november 1925, *Pas.*, 1926, I, 70; 19 maart 1936, *Pas.*, 1936, I, 262; 23 juni 1941, *Pas.*, 1941, I, 248; 5 februari 1951, *Pas.*, 1951, I, 363; 23 februari 1953, *Pas.*, 1953, I, 478.

³¹ Noot onder Cass., 23 juni 1941, *Pas.*, 1941, I, 248.

³² Cass., 8 april 1872, *Pas.*, 1872, I, 242; Hof Brussel, 18 november 1875, *Pas.*, 1876, II, 331; Hof Brussel, 19 april 1886, *Pas.*, 1886, II, 263; Hof Luik, 14 oktober 1898, *Pas.*, 1899, II, 51; Corr. Tongeren, 15 maart 1957, *R.W.*, 1957-58, 471.

³³ R. CHARLES, «Le droit au silence de l'inculpé», *Annales de droit et de sciences politiques*, 1951, 3 e.v., noot p. 18.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 4 DECEMBER 1980

Voorzitter: ridder de Schaetzen

Raadsheer-rapporteur: mevr. Raymond-Decharneux

Advocaat-generaal: de h. Krings

Advocaten: mrs. Kirkpatrick en De Bruyn

Onteigening — Autosnelweg — Aansluitingscomplex.

Art. 4, § 1, eerste lid, van de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigeningen en de concessies voor de bouw van autosnelwegen verschilt van het tweede lid van die bepaling in zoverre voor de machtiging tot onteigening enkel als voorwaarde gesteld wordt dat de onroerende goederen nodig zijn voor het aanleggen van de autosnelwegen. Die be-

paling vereist niet dat die onroerende goederen behoren tot het domein van de autosnelweg.

de R. e.a. t/ Intercommunale Vereniging voor de Autosnelweg E5

Gelet op het bestreden arrest, op 15 mei 1979 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 4, §§ 1 en 2, van de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigeningen ten algemene nutte en de concessies voor de bouw van de autosnelwegen, 1, 4, § 1, en 6, § 1, van de wet van 12 juli 1956 tot vaststelling van het statuut der autosnelwegen,

doordat het arrest vaststelt dat verweerster concessiehouderster is voor de aanleg van de autosnelweg Brussel-Aken (E5), die bij koninklijk besluit van 21 juni 1958 bij de categorie autosnelwegen is ingedeeld; dat bij besluit van 28 oktober 1969, uitgevaardigd op grond van genoemde wet van 26 juli 1962, inzonderheid van de artikelen 1 en 4, «de Koning vastgesteld heeft dat de onmiddellijke inbezitting van onroerende goederen ten algemene nutte onontbeerlijk was voor de aanleg van de autosnelweg E5 (Brussel-Aken) op het grondgebied van Sint-Lambrechts-Woluwe; dat de onroerende goederen van de eisers «aangeduid staan op het onteigeningsplan E5 G.7.6.54 'Autosnelweg Brussel-Luik, gedeelte Schaarbeek/Crainhem/Croix du Sud' en het perceel van de (eisers) gelegen is in wat in de legende van het plan 'wegencomplex' genoemd wordt»; dat het goed van de eisers «dat op ongeveer 300 meter van het domein van de autosnelweg ligt, bestemd was om te worden opgenomen in een zijweg haaks op een weg die aan de andere kant van de autosnelweg verder loopt en 'le carrefour de la Croix du Sud' vormt; dat geen enkel koninklijk besluit werd overgelegd waaruit blijkt dat laatstgenoemde wegen onder het statuut van de autosnelwegen vallen overeenkomstig de wet van 12 juli 1956»; dat het arrest vervolgens, met wijziging van het beroepen vonnis, de door de eisers opgeworpen exceptie van onwettelijkheid verwerpt en beslist dat de op grond van het koninklijk besluit van 28 oktober 1969 gevorderde onteigening van het goed van de eisers niet nietig is, op de gronden «dat de onteigening krachtens artikel 4, eerste lid, van de wet van 26 juli 1962, van de onroerende goederen die nodig zijn voor het aanleggen van autosnelwegen, ook betrekking heeft op de aansluitingscomplexen en de aanhorigheden bedoeld in artikel 1, derde lid, van de wet van 12 juli 1956; dat niet bewezen is dat (verweerster) werken heeft uitgevoerd waarvoor ze geen opdracht had gekregen; dat bovendien het hof van beroep aan de hand van de ter beoordeling voorgelegde gegevens niet kan beslissen dat (verweerster) de onteigening waarover het geschil loopt, gevorderd heeft hoewel de aan te leggen wegen niet onder toepassing van laatstgenoemde wet zouden vallen, of dat het litigieuze wegencomplex niet nodig was voor de aanleg van de E5, bijvoorbeeld om aan die weg het statuut van autosnelweg te kunnen geven; dat artikel 4, tweede lid, van de wet van 26 juli 1962 ten deze niet van toepassing is aangezien die bepaling betrekking heeft op de aanleg van een strook van ten hoogste 100 meter breed, langs de aansluitingscomplexen en de aanhorigheden van de autosnelweg en niet op de aanleg van die aansluitingscomplexen en aanhorigheden of van de autosnelweg met inbegrip van de aansluitingscomplexen»,

«terwijl de onteigening ten algemene nutte krachtens artikel 4, § 1, van de wet van 26 juli 1962 betrekking heeft op twee categorieën gronden: 1° «de onroerende goederen die nodig zijn voor het aanleggen van autosnelwegen» en 2° «de ongebouwde eigendommen, gelegen binnen een strook met een diepte van ten hoogste 100 meter vanaf de grens van het domein van de autosnelweg, langs de aansluitingscomplexen en de aanhorigheden bedoeld in artikel 1, lid 3, van de wet van 12 juli 1956 tot vaststelling van het statuut der autosnelwegen»; dat met «domein van de autosnelweg» in de zin van dat artikel en van artikel 4, § 1, van de wet van 12 juli 1956, enkel bedoeld wordt de gronden die krachtens artikel 1 van die wet onder het statuut van autosnelweg vallen, namelijk «de openbare wegen die de Koning bij de categorie autosnelwegen indeelt», de «plaatsen die speciaal bestemd zijn om het in- en uitrijden» mogelijk te maken (en die in artikel 4, § 1, van de wet van 26 juli 1962 «aansluitingscomplexen» genoemd worden) en «de voor de autosnelwegen dienende parkeerstroken alsmede de door de Koning bepaalde toegangswegen» (die in artikel 4, § 1, van de wet van 26 juli 1962 «aanhorigheden» worden genoemd); dat de eerste categorie bedoeld in artikel 4 van de wet van 26 juli 1962 enkel bestaat uit het aldus omschreven «domein van de autosnelweg», dat zich niet verder uitstrekt dan de strook van ten hoogste 150 meter breed omschreven in artikel 6 van de wet van 12 juli 1956; dat uit de vaststellingen van het arrest en het plan in het dossier volgt dat het goed van de eisers tot geen van beide categorieën behoort bedoeld in artikel 4, § 1, van de wet van 26 juli 1962, waaruit volgt dat het arrest, nu het beslist dat de goederen van de eisers nodig zijn of kunnen zijn voor het aanleggen van de «autosnelweg» in de zin van artikel 4, § 1, en dat de onwettelijkheid van het koninklijk besluit van 28 oktober 1969 niet bewezen is wat die goederen betreft, de in het middel vermelde bepalingen schendt:

Overwegende dat artikel 4, § 1, eerste lid, van de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigeningen en de concessies voor de bouw van de autosnelwegen bepaalt dat de Staat en het Wegenfonds gemachtigd zijn onroerende goederen die nodig zijn voor het aanleggen van autosnelwegen, aan te kopen of te onteigenen ten algemene nutte;

Overwegende dat in het tweede lid van diezelfde bepaling sprake is van de machtiging tot aankoop en onteigening om ze weder te verkopen of voor het algemeen nut te bestemmen, van de ongebouwde eigendommen, gelegen binnen een strook met een diepte van ten hoogste 100 meter vanaf de grens van het domein van de autosnelweg, langs de aansluitingscomplexen en de aanhorigheden bedoeld in artikel 1, lid 3, van de wet van 12 juli 1956; dat artikel 4, § 1, eerste lid, van het tweede lid van die bepaling verschilt in zoverre voor de machtiging tot onteigening enkel als voorwaarde gesteld wordt dat de onroerende goederen nodig zijn voor het aanleggen van de autosnelwegen;

Dat die bepaling niet vereist dat die onroerende goederen behoren tot het domein van de autosnelweg;

Overwegende dat het arrest erop wijst dat de Koning in het bestreden besluit, op 28 oktober 1969 uitgevaardigd op grond van de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigeningen ten algemene nutte en de concessies voor de bouw

van de autosnelwegen, inzonderheid op grond van de artikelen 1 en 4, vastgesteld heeft dat de onmiddellijke inbezitting van onroerende goederen ten algemene nutte onontbeerlijk was voor de aanleg van de autosnelweg E5 op het grondgebied van Sint-Lambrechts-Woluwe; dat die weg is ingedeeld bij de categorie autosnelwegen; dat de onroerende goederen waarvan sprake aangeduid staan op het onteigeningsplan E5 G.7.6.54 «Autosnelweg Brussel-Luik, gedeelte Schaarbeek (Crainhem) Croix du Sud», en het perceel van de (eisers) gelegen is in wat in de legende van het plan «wegencomplex» wordt genoemd;

Overwegende dat blijkens die vaststelling de onteigening van het goed van de eisers volgens voormeld koninklijk besluit nodig was voor het aanleggen van de autosnelweg;

Overwegende dat het arrest dienaangaande vermeldt dat het hof van beroep aan de hand van de hem ter beoordeling voorgelegde gegevens niet kan beslissen «dat het litigieuze wegencomplex niet nodig was voor de aanleg van de E5, bijvoorbeeld om aan die weg het statuut van autosnelweg te kunnen geven»;

Dat derhalve het arrest, nu het met toepassing van artikel 4, § 1, eerste lid, van de wet van 26 juli 1962 beslist dat de onteigening van het litigieuze goed niet nietig is, geen van de in het middel vermelde wettelijke bepalingen schendt;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

(...)

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 18 FEBRUARI 1981

Voorzitter: de h. Legros

Raadsheer-rapporteur: de h. Screvens

Advocaat-generaal: de h. R. Declercq

Advocaat: mr. Delfosse

Politieovertredingen — Achterlaten van voorwerpen op de openbare weg.

Het op de openbare weg plaatsen of achterlaten van een op een voet geplaatst bord dat door de wind is omgevallen en een voertuig beschadigd heeft, wordt bestraft door art. 552, 1°, Sw., dat met name het achterlaten op de openbare weg van voorwerpen die door hun val kunnen schaden, strafbaar stelt.

D. t/ C.

Gelet op het bestreden vonnis, op 3 november 1980 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Luik;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 552, 1°, van het Strafwetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het vonnis de veroordeling van eiser wegens overtreding van artikel 552, 1°, van het Strafwetboek enkel grondt op de vaststelling dat hij «een op een voet geplaatst bord had doen maken en was blijven gebruiken»,

terwijl, eerste onderdeel, die beslissing aldus aan artikel 552, 1°, van het Strafwetboek een zin en een draagwijdte

verleent die het niet heeft, daar ze niet aangeeft waarom de aan eiser ten laste gelegde feiten bij dat artikel waren verboden;

tweede onderdeel, de motivering van het vonnis de conclusie van eiser onbeantwoord laat ten betoge dat het misdrijf tegen hem niet bewezen kon worden verklaard, daar hij «geen enkele opzettelijke of onopzettelijke daad heeft gesteld» als bedoeld in artikel 552, 1°, van het Strafwetboek;

Wat beide onderdelen samen betreft:

Overwegende dat artikel 552, 1°, van het Strafwetboek met name het achterlaten op de openbare weg van voorwerpen die door hun val kunnen schaden, strafbaar stelt;

Overwegende dat het vonnis, na erop te hebben gewezen dat eiser ten laste was gelegd dat hij «op de openbare weg voorwerpen heeft neergeworpen, geplaatst of achtergelaten, die door hun val of door ongezonde uitwasemingen kunnen schaden», vermeldt dat hij «een op een voet geplaatst bord heeft doen maken en is blijven gebruiken dat door de wind die nochtans niet uitzonderlijk krachtig was, omgevallen is en de wagen van C. beschadigd heeft»;

Dat het vonnis aldus antwoord op de conclusie van eiser en de beslissing wettelijk verantwoordt.»

NOOT—Betreffende het achterlaten van voorwerpen

1. Er bestaat geen volkomen congruentie tussen het wanbedrijf bestraft door artikel 7.1 van het Wegverkeersreglement en de overtreding bestraft door artikel 552, 1°, van het Strafwetboek. Het verbod het wegverkeer te hinderen of onveilig te maken door het achterlaten van voorwerpen geldt alleen voor de gebruikers van de openbare weg (Cass., 24 juni 1963, *Pas.*, 1963, I, 1114), terwijl het neerwerpen, het plaatsen of achterlaten van voorwerpen ook door anderen dan weggebruikers — bv. het werpen van stenen vanuit een venster of het uitgieten van een nachtemmer vanaf een balkon! — kan worden gepleegd.

2. Op te merken valt dat de Nederlandse versie van artikel 552, 1°, Sw. gewag maakt van «voorwerpen» die op de openbare weg worden neergeworpen, geplaatst of achtergelaten, terwijl de Franse tekst «des choses» vermeldt...

Minister van Justitie J. Bara lichtte dit onderscheid als volgt toe: «Le mot 'choses' vaut mieux que le mot 'objets' car un liquide n'est pas en lui-même un objet et ne tombe pas sous l'application de l'article, bien qu'il présentât les conditions voulues pour donner lieu à une contravention» (Senaat, zitting van 10 maart 1866, J. Nypels, *Législation criminelle de la Belgique*, III, p. 811).

3. De Nederlandse wettekst vermeldt bovendien dat het gaat om voorwerpen «die door hun val of door ongezonde uitwasemingen kunnen schaden». In de Franse tekst luidt dit «des choses de nature à nuire...». Door de vertaling is een belangrijke nuance verloren gegaan, want er is een onderscheid tussen voorwerpen of zaken die «kunnen schaden» en voorwerpen «wier aard meebrengt dat ze kunnen schaden» (cf. M. Rigaux en P.E. Trousse, *Les codes de police*, I, p. 64), evenals er een merkbaar verschil bestaat tussen een bord dat «kan» omvallen en een dat «van dien aard is dat het omvalt».

4. Aanplakborden, kipbakken, kranen, telefoonpalen, hiijs toestellen, e.d. kunnen omvallen, zelfs viaducten en

tunnels kunnen instorten, straatlantaarns en verlichtingspalen afknakken, uithangborden en versiersels kunnen worden afgerukt, maar kan er dan in België geen ongeval meer gebeuren zonder dat het strafrecht erbij te pas wordt gebracht?

Het zijn alleen die voorwerpen of zaken welke een dreiging uitmaken voor de veiligheid of die uiteraard schadelijk zijn die door artikel 552, 1°, Sw. geïsoleerd worden. Werpt een windhoos een elektriciteitspaal om, rukt de stormwind een uithangbord af, vernielt de bliksem een hijskraan, dan is er geen misdrijf tenzij deze voorwerpen of tuigen met een gebrek waren behept, dat ze slecht waren bevestigd of ondeskundig opgesteld zodat het ongeval kon worden voorzien of voor de hand lag.

5. Ten deze heeft de feitenrechter gepreciseerd dat de verdachte het op een voet geplaatst bord heeft doen maken en is blijven gebruiken en dat het is omgevallen «door de wind die nochtans niet uitzonderlijk krachtig was». Orkaan, stormwind, noodweer of overmacht werden aldus uitgesloten. De verdachte kende het bord en zijn eventuele gebreken, want hij had het zelf doen maken en was het blijven gebruiken, ondanks het feit dat het onvoldoende stabiliteit vertoonde...

Men mag dan nog beweren dat artikel 552, 1°, tot het folkloristisch gedeelte van ons Strafwetboek behoort, het geeft niettemin gelegenheid tot uitstekende vingeroefeningen aan heel wat rechtspractici. Beweerde Montesquieu niet dat «le ton du monde judiciaire consiste beaucoup à parler des bagatelles comme des choses sérieuses et des choses sérieuses comme des bagatelles»?

A. Vandeplass

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 20 JULI 1982

Voorzitter: de h. Legros

Raadsheer-rapporteur: de h. Poupert

Advocaat-generaal: mevr. Liekendaal

Vreemdeling — Vrijheidsberoving — Eerste beroep bij de raadkamer — Procedure.

Wanneer een vreemdeling die ingevolge art. 71 Vreemdelingenwet beroep kan instellen tegen een in dat artikel bedoelde maatregel van vrijheidsberoving, zulks voor de eerste maal doet, moet art. 4 van de wet op de voorlopige hechtenis worden toegepast.

Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Luik t/ B.

Gelet op het bestreden arrest, op 26 mei 1982 gewezen door de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Luik;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 71, 72 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de

verwijdering van vreemdelingen, en 4 van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis,

doordat het arrest de invrijheidstelling van verweerder beveelt op grond dat «er met toepassing van artikel 72, laatste lid, van de wet van 15 december 1980 gehandeld wordt overeenkomstig de wettelijke bepalingen op de voorlopige hechtenis behoudens, onder meer, die betreffende het bevel tot aanhouding en de onderzoeksrechter; dat bijgevolg niet artikel 4 van de wet van 20 april 1874 dat betrekking op het bevel tot aanhouding en de bevestiging ervan binnen vijf dagen van toepassing is, maar wel artikel 5 van genoemde wet volgens hetwelk het dossier gedurende twee dagen vóór de dag vastgesteld voor de verschijning in de raadkamer en in de kamer van inbeschuldigingstelling ter beschikking wordt gesteld van de raadsman van verdachte, welke rechtsvormen ten deze niet in acht zijn genomen»,

(...)

Overwegende dat verweerder op 10 mei 1982 in de gevangenis te Lantin is opgesloten met toepassing van artikel 27, derde lid, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

Dat hij, bij verzoekschrift van 12 mei 1982, het beroep waarvan sprake in artikel 71 van genoemde wet heeft ingesteld bij de raadkamer van de Correctionele Rechtbank te Luik;

Dat de raadkamer de invrijheidstelling van verweerder heeft bevolen en dat het arrest die beslissing bevestigt met name op grond «dat niet artikel 4 van de wet van 20 april 1874 dat betrekking heeft op het bevel tot aanhouding en de bevestiging ervan binnen vijf dagen, van toepassing is maar wel artikel 5 van genoemde wet volgens hetwelk het dossier gedurende twee dagen vóór de dag vastgesteld voor de verschijning in de raadkamer en in de kamer van inbeschuldigingstelling ter beschikking van de raadsman van verdachte wordt gesteld, welke rechtsvormen ten deze niet in acht zijn genomen»;

Overwegende dat luidens artikel 72, vierde lid, van voormelde wet van 15 december 1980 er gehandeld wordt overeenkomstig de wettelijke bepalingen op de voorlopige hechtenis, behoudens die betreffende het bevel tot aanhouding, de onderzoeksrechter, het verbod van vrij verkeer, de beschikking tot gevangenneming, de voorlopige invrijheidstelling of de invrijheidstelling onder borgtocht;

Overwegende dat, in zoverre bij artikel 4 van de wet op de voorlopige hechtenis de voor de raadkamer te volgen procedure en de bij de bevestiging van het aanhoudingsbevel in acht te nemen rechtsvormen worden vastgesteld, bovenvermeld artikel geen bepalingen bevat betreffende dat bevel en dus geen deel uitmaakt van de wetsbepalingen waarvan de toepassing ingevolge artikel 72, vierde lid, van de wet van 15 december 1980 uitgesloten wordt;

Dat derhalve het arrest, nu het beslist dat artikel 4 van de wet op de voorlopige hechtenis niet van toepassing is en nu het de invrijheidstelling van verweerder beveelt, op grond dat de door artikel 5 van genoemde wet voorgeschreven rechtsvormen niet in acht zijn genomen, niet naar recht verantwoord is;

Dat het middel gegrond is;

(...)

NOOT — *De vreemdelingenwet. Verschijning van de vreemdeling voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling*

Ingevolge art. 71 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, staat beroep open tegen iedere maatregel van vrijheidsberoving die door de minister van Justitie tegen een vreemdeling is genomen (*R. W.*, 1981-82, 2584-2588).

Het beroep wordt ingesteld bij de raadkamer van de correctionele rechtbank. De raadkamer doet uitspraak binnen vijf dagen na het neerleggen van het verzoekschrift. Het beroep kan om de maand opnieuw worden ingesteld. Tegen de beslissing van de raadkamer kan hoger beroep worden ingesteld door de vreemdeling en door het openbaar ministerie, waardoor de zaak bij de kamer van inbeschuldigingstelling aanhangig wordt gemaakt.

Art. 72, vierde lid, van de Vreemdelingenwet bepaalt dat de rechtspleging voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling wordt geregeld volgens de bepalingen van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis, behoudens o.m. die betreffende het bevel tot aanhouding en de onderzoeksrechter. Destijds heeft de Raad van State kritiek uitgebracht op de onduidelijke inhoud van art. 72, vierde lid (*Parl. Besch., Kamer, 1974-75, nr. 653/1, memoire van toelichting, advies van de Raad van State, blz. 83*). Moeilijkheden nopens de toepassing van voormelde bepaling zijn dan ook niet lang uitgebleven.

Wat de verwittiging van de raadsman van de vreemdeling betreft en de inzage van het dossier, blijkt uit het arrest dat in het geval dat de vreemdeling voor de eerste maal beroep instelt (geval bedoeld door art. 71, eerste lid, van de Vreemdelingenwet), het dossier niet ter beschikking moet worden gesteld van de advocaat.

Wanneer de vreemdeling het beroep om de maand herhaalt (geval bedoeld door art. 71, tweede lid, van de wet) moeten de formaliteiten voorgeschreven door art. 5 van de wet op de voorlopige hechtenis worden vervuld: het dossier moet ter beschikking van de raadsman van de vreemdeling worden gesteld gedurende 48 uur vóór de verschijning van de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling.

Tot hertoe was men van oordeel dat de vreemdeling die beroep aantekent tegen een maatregel van vrijheidsberoving genomen met toepassing van de Vreemdelingenwet, voor de verschijning voor de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling inzage kon nemen van het dossier (Marc De Kock e.a., *De nieuwe verblijfsregeling voor vreemdelingen*, Maarten Kluwer, 1982, nr. 434, met verwijzing naar *Parl. Besch., Senaat, 1980-81, nr. 521/2, blz. 27, commentaar op art. 72*).

Behalve in de omstandigheden bedoeld in de artt. 25, 27, derde lid, 29, 54 en 67 van de Vreemdelingenwet, zal de opsluiting van de vreemdeling op bevel van de minister van Justitie vrij zelden de duur van een maand overschrijden, zodat de gevallen van maandelijks herhaling van het beroep, waartoe de vreemdeling trouwens zelf het initiatief dient te nemen, beperkt zullen zijn.

Gelet op het arrest zal voortaan het geval van de vreemdeling die voor de eerste maal beroep instelt tegen een maatregel van vrijheidsberoving (en dit geval doet zich het meest voor), voor de raadkamer of de kamer van inbe-

schuldingstelling worden behandeld zonder dat de raadsman inzage heeft mogen nemen van het dossier, waarbij behoort het administratief dossier dat door de Dienst voor Vreemdelingenzaken wordt toegezonden aan het parket ten einde het te voegen bij het dossier dat wordt overgelegd aan de raadkamer. De advocaat van de vreemdeling zal derhalve uitsluitend aangewezen zijn op wat hij verneemt van zijn cliënt.

In de diverse procedures die sedert de wet van 15 december 1980 kunnen worden gevoerd voor de administratieve rechtscolleges, bepaalt de wet steeds dat de vreemdeling tijdig inzage kan nemen van het dossier. Wanneer echter door de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling wordt geoordeeld over de vrijheidsberoving van de vreemdeling, die in het kader van de Vreemdelingenwet wordt bevolen door een door de minister van Justitie gemachtigde ambtenaar en niet door de onderzoeksrechter, zal voortaan het dossier voor de vreemdeling en diens raadsman, in de meeste gevallen, gesloten blijven.

O.i. een regeling die niet te verzoenen is met het streven naar een betere bescherming van de rechten van de vreemdeling, die een der voornaamste doelstellingen is geweest van de nieuwe Vreemdelingenwet.

De wetgever had zulks kunnen voorkomen door in het geval van art. 71 van de Vreemdelingenwet, de rechtspleging nauwkeurig te regelen. Een initiatief daartoe mag niet lang uitblijven.

Luc Declercq

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

7e KAMER — 21 MEI 1981

Voorzitter: de h. Mommens

Raadsheren in sociale zaken: de hh. De Groe en Huysegoms

Advocaat-generaal: de h. Keereman

Advocaten: mrs. Veranneman de Watervliet en Stoffels

1. Advocaat — Mandaat ad litem — Aanvaarding van nalatenschap — 2. Huwelijksvermogensstelsels — Scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten — Schulden van de gemeenschap — Beroepsschulden — Verhaal van de schuldeiser van de overledene op diens persoonlijk vermogen en op het vermogen van de gemeenschap.

1. *Het bestaan van het mandaat ad litem van de advocaat sluit op zichzelf geenszins de bijzondere lastgeving in om in naam van de cliënt de nalatenschap van diens vader te aanvaarden of een verklaring omtrent een dergelijke aanvaarding af te leggen.*

2. *Beroepsschulden van de overledene die tevens schulden van de gemeenschap zijn, kunnen alleen worden verhaald op het gemeenschappelijk vermogen en op het vermogen van de overledene-schuldenaar. Het persoonlijk vermogen van de echtgenote van de overledene blijft onttrokken aan het verhaal van de schuldeiser.*

R.M.Z. t/ V. e.a.

Overwegende dat de Rijksdienst op 22 november 1978 mevrouw V. dagvaardde in haar hoedanigheid van erfgename van wijlen haar echtgenoot en van voogdes van haar minderjarige kinderen Y. en M., alsook de heer D. in zijn hoedanigheid van erfgenaam van wijlen zijn vader om hen te horen veroordelen qualitate qua aan de Rijksdienst te betalen de som van 70.712 fr. vermeerderd met de verwijlrente van 10 % vanaf 5 juni 1978 op de som van 63.721 fr. met de kosten;

Dat op 21 november 1979 de Rijksdienst mevrouw V. dagvaardde in hierboven vermelde hoedanigheden en tevens in haar hoedanigheid van begunstigde van het gemeenschappelijk vermogen van haar overleden echtgenoot en op 29 november 1979 dhr. D. in de hierboven vermelde hoedanigheid om hen te horen veroordelen de ene bij gebreke aan de andere aan de Rijksdienst te betalen de som van 176.725 fr. vermeerderd met de verwijlrente à 10 % vanaf 5 september 1979 op de som van 146.646 fr. en met de kosten;

Overwegende dat er geen betwisting is tussen partijen nopens de bedragen die wijlen D., echtgenoot en vader van geïntimeerden tegenover appelland verschuldigd is, evenmin dat de echtgenoten D.-V. luidens hun huwelijkscontract gehuwd waren onder het stelsel van scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten en dat de gehele gemeenschap van goederen aan de langstlevende der echtgenoten, dit is mevrouw V., toekomt.

Dat partijen het ook eens zijn dat laatstbedoeld beding van het huwelijkscontract geldig is, in tegenstelling met wat de eerste rechter aannam, die een verkeerde toepassing van het oud artikel 1525 van het Burgerlijk Wetboek (thans artikelen 1461 en 1464) maakte; ook gaan partijen akkoord dat de inkomsten van de beroepsbezigheden van dhr. J. D. in de gemeenschap vallen met toepassing van het oud artikel 1498 van het Burgerlijk Wetboek en ook dat de schulden die het voorwerp uitmaken van het onderhavig geschil gemeenschappelijk zijn aangezien ze door wijlen D. zijn aangegaan in het belang van het gemeenschappelijk vermogen (zie oud artikel 1409 van het B.W.);

Overwegende dat deze schulden bijgevolg kunnen worden verhaald op eerste geïntimeerde in haar hoedanigheid van begunstigde van het gehele gemeenschappelijk vermogen;

Overwegende dat zij ook beroepsschulden zijn van de overledene en, hoewel gemeenschappelijke schulden, alleen verhaald kunnen worden op het gemeenschappelijk vermogen en op het persoonlijk vermogen van de overledene-schuldenaar (nieuw artikel 1414, tweede lid, 3°); dat het persoonlijk vermogen van mevr. V. onttrokken blijft aan het verhaal van de schuldeiser (H. Casman en M. Van Look, *Huwelijksvermogensstelsels*, III/9, blz. 3 en IV/4, blz. 3);

Dat de schuldeiser, gerechtigd om het persoonlijk vermogen van de overledene-schuldenaar te doen betalen, zich dus kan richten tegen diegenen die de nalatenschap van wijlen D. hebben aanvaard (nieuw artikel 1431);

Overwegende dat appelland ten onrechte aanhaalt dat de tweede geïntimeerde de hoedanigheid van erfgenaam van zijn vader heeft aangenomen;

Dat de bewoordingen van de op 7 augustus 1979 ter griffie van de arbeidsrechtbank neergelegde conclusie, door de Rijksdienst ingeroepen, uitgaan van de raadsman van de geïntimeerden, die weliswaar een mandaat ad litem ontvangen heeft van de geïntimeerden, doch geenszins een bijzondere lastgeving kreeg om in naam van tweede geïntimeerde de nalatenschap van diens overleden vader te aanvaarden of een verklaring omtrent een dergelijke aanvaarding af te leggen; dhr. D. alsmede zijn raadsman ontkennen trouwens het bestaan van een dergelijke lastgeving;

Overwegende dat het dan ook aan de Rijksdienst staat het bestaan ervan te bewijzen;

Dat dit bewijs niet wordt geleverd door het bestaan van het mandaat ad litem van de raadsman van geïntimeerden dat, op zichzelf, geenszins een andere lastgeving insluit, terwijl tweede geïntimeerde zelf op 24 januari 1980 de vermelding «in hoedanigheid van erfgenaam» in de conclusie van 7 augustus 1979 ontkent; die conclusie van 7 augustus 1979 is niet de akte of daad van tweede geïntimeerde, die volgens het door appelland aangehaald artikel 778 van het B.W., de aanvaarding van de nalatenschap uitmaakt, aangezien bedoelde conclusie niet van hem maar van zijn enkele lasthebber ad litem uitgaat (vgl. C. Paulus en R. Boes, *Lastgeving*, nrs. 117 en 118, in *Algemene Praktische Rechtsverzameling*; artt. 440 en 850 van het *Gerechtelijk Wetboek*; Ch. Van Reepinghen, *Rapport sur la réforme judiciaire*, blz. 318);

Dat de eerste rechter derhalve tweede geïntimeerde terecht buiten de zaak heeft gesteld, gelet op de verwerping van de nalatenschap door laatstgenoemde ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg op 7 december 1979;

Overwegende dat partijen het eens zijn dat de twee minderjarige kinderen Y. en M. D. de nalatenschap van hun vader hebben aanvaard onder voorrecht van boedelbeschrijving;

Dat deze dus slechts tot de betaling van de schulden van hun vader gehouden zijn tot beloop van de waarde van de goederen die ze uit de nalatenschap verkrijgen (art. 802 B.W.);

Dat, met toepassing van artikel 810 B.W., mevr. V. tijdens de vereffening niet in haar persoonlijke goederen kan worden aangesproken doch wel na de verdeling aangezien ze de nalatenschap zuiver aanvaard heeft terwijl de gevolgen van de aanvaarding onder voorrecht van boedelbeschrijving blijven bestaan ten aanzien van Y. en M. D.;

Dat ten slotte uit niets blijkt dat mevr. V. en/of haar kinderen de schuld van wijlen haar echtgenoot, respectievelijk hun vader, ten opzichte van appelland mede-aangegaan hebben;

Dat appelland bijgevolg ten onrechte de hoofdelijkheid van verweerders in hoger beroep tot betaling van de gevorderde bedragen inroept (zie ook H. De Page, *Traité élémentaire de droit civil belge*, IX, nr. 601, en art. 870 B.W.); dat weliswaar appelland geen welbepaalde volgorde in acht dient te nemen; hij is niet verplicht eerst het gemeenschappelijk vermogen of eerst het vermogen van de nalatenschap aan te spreken (H. Casman en M. Van Look, *o.c.*, III/9, blz. 2);

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN*1e KAMER — 25 JUNI 1981*

Voorzitter : mevr. Deloof

Rechters : mevr. Bafcop-Spinoy en Carré-Bosmans

Advocaten : mrs. Van Looveren en Lernout

Registratierechten — Kantonement — Evenredig recht — Niet verschuldigd.

Wanneer de beslagrechter krachtens art. 1407 Ger. W. heeft bevolen dat een bedrag waarop bewarend beslag onder derden is gelegd, in handen van een erkende sekwester of in de Depositio- en Consignatiekas zal worden gestort om in bewaring te worden gehouden tot de definitieve uitspraak over een door de beslagleggende schuldeiser ingestelde vordering tot schadevergoeding, is op dat bedrag niet het in art. 142 van het Wetboek van de Registratierechten bedoelde recht verschuldigd.

Vennootschap naar het recht van Tanzania T. t/ Belgische Staat

Overwegende dat de eis strekt tot terugbetaling van 602.261 fr. geheven registratierechten op een beschikking op verzet van de beslagrechter te Antwerpen van 2 juni 1977, welke beslissing een reeds toegestaan bewarend beslag onder derden vermindert van 45.336.480 fr. tot 24.090.427 fr., en tevens beveelt dat dit bedrag binnen 14 dagen zal worden gestort in handen van een erkende sekwester en zoniet in de Depositio- en Consignatiekas, om in bewaring gehouden te worden tot aan de definitieve uitspraak in het geding in schadevergoeding, hangende tussen de Pvba E. en T.;

Dat het op dit laatste bedrag is dat de ontvanger een recht van 2,5 % berekende op grond van art. 142 van de wet op de registratierechten;

Dat T. op 1 juli 1977 reeds een bezwaarschrift indiende tegen deze vraag van registratierechten;

Dat, na een bijkomende boete van verdubbeling van de rechten op 12 juli 1977 opgelegd, een verzoekschrift tot kwijtschelding ingediend werd op 3 augustus 1977;

Dat op 12 oktober 1977 de raadsman van T. nog bij de dienst der registratie te Brussel een advies neerlegde van prof. Tiberghien waarin de toepassing van art. 142 in casu betwist werd, meer bepaald het recht op de «veroordeeling»;

Dat pas op 29 november 1978 de directeur-generaal van het Ministerie van Financiën, dienst registratie, de beslissing nam de beschikking van de beslagrechter in kwestie wel te beschouwen als «veroordeeling» waarop het recht toegepast werd, doch de boete kwijtgescholden werd voor zover de betaling binnen twee maanden verricht werd; dat, na een maand uitstel gevraagd en gekregen te hebben, eiseres de rechten betaalde op 26 februari 1979;

Overwegende dat de vraag die hier rijst is of art. 142 van de wet op de registratierechten wel toepasselijk was op de beschikking van de beslagrechter;

Art. 142 luidt: «Het recht wordt vastgesteld op (nu 2,50 %) voor de in alle zaken gewezen arresten en vonnissen der hoven en rechtbanken houdende definitieve, voor-

lopige, vaststaande, subsidiaire of voorwaardelijke veroordeling of vereffening, gaande over sommen en roerende waarden met inbegrip van de beslissingen van de rechterlijke overheid houdende rangregeling...»;

Partijen zijn het er over eens dat er geen sprake is van rangregeling noch vereffening en dat slechts de «veroordeeling» in betwisting is;

Art. 143, door verweerster niet eens besproken hoewel eiseres het nochtans uitdrukkelijk inroept bij de bespreking van rechtspraak, luidt: «Art. 142 is niet toepasselijk: 1° op de beschikkingen in kort geding, 2° op strafrechtelijke boetes ... 3° op vonnissen houdende veroordeling tot alimentatiegelden»;

Welnu, alle beslissingen van de beslagrechter worden gelijkgesteld met kort geding krachtens art. 1395 Ger. W.: «... deze vorderingen worden ingeleid en behandeld zoals in kort geding...»;

Overwegende dat het krachtens de combinatie van de artt. 1395 Ger. W. en 143 van het Wetboek der Registratierechten reeds vaststaat dat de litigieuze beslissing houdende kantonement, op verzoek van de schuldenaar (een der hypothesen bedoeld in art. 1407 Ger. W.) geen aanleiding kan geven tot heffing van registratierechten, evenmin als alle andere beslissingen van de beslagrechter;

Dat het ook daarom is dat geen registratierecht geëist werd op de beschikking die bewarend beslag toeliet tot meer dan 45 miljoen; dat het dan geen zin zou hebben dergelijk recht wel te eisen op de beperking van de toelating tot beslag tot iets meer dan 24 miljoen, zelfs met verplichte inbewaringgeving aan een erkende sekwester of de consignatiekas, zoals behaald door art. 1407 Ger. W., kantonement dat in ieder geval van beslag mag worden aangevraagd en door de beslagrechter dient te worden toegestaan onder modaliteiten door hem vast te leggen;

Overwegende dat eiseres trouwens aantoonde dat in feite de verplichte inbewaringgeving van reeds in beslag genomen goederen geen recht scheidt noch een titel vormt voor welke partij ook;

Dat te dien aanzien de procedure van inbeslagneming zelf dient te worden ontleed;

Door beschikking van 9 november 1966 van de beslagrechter van Antwerpen werd E. op haar verzoek gemachtigd bewarend beslag onder derden te leggen op roerende goederen ten laste van T., voor de bedragen in het totaal van 45.336.480 fr., beweerde opzegvergoedingen en aankleven o.m. bij 1) de verzoekster zelf, 2) de firma N. 3) D.;

Dat de beschikking van 2 juni 1977 op dagvaarding van 16 december 1976 ten opzichte van E. de vraag tot ontheffing onderzoekt en, na vastgesteld te hebben dat alleen de rechter ten gronde de juiste aanspraken van E. zou moeten beoordelen, toch een voorlopige raming van wat vermoedelijk verschuldigd zou kunnen zijn, doet, en het beslag dan vermindert tot 24.090.427 fr., onderverdeeld in vijf punten, waarvan het vijfde punt een schatting is van de registratierechten op de vier eerste bedragen, en andere kosten: 600.000 fr.;

Overwegende dat het wel kenschetsend is dat de administratie in haar neergelegde verweernota op blz. 2 (hierin slaafs gevolgd door de conclusie voor haar genomen op blz. 2) reeds een materiële vergissing begaat met post 1 van de voorlopige schatting van het beslag (9.837.335 fr.) te vergeten en dan verkeerdelijk te stellen dat het bedrag van het

verminderd beslag (24.090.427 fr.) samengesteld is uit de posten: 7.000.000 + 403.094 en 600.000 fr., wat natuurlijk niet juist kan zijn;

Dat deze materiële vergissing enkel wordt aangehaald omdat zij het bewijs levert dat de administratie de beschikking te vlug en onnauwkeurig gelezen heeft; dat het dan ook duidelijk is dat zij zich blind gestaard heeft op de bewoordingen van de beschikking onder nr. 5 van de schade-posten: «Op deze bedragen moeten de registratierechten berekend worden à 2,50 % of 577.183 fr., plus de overige gerechtskosten, samen een provisie van 600.000 fr.»;

Dat de administratie dan ook in haar verweernota op blz. 9 aanstipt: «dat ook de beslagrechter in zijn beschikking van 2 juni 1977 zelf uitdrukkelijk een provisie van 600.000 fr. heeft voorzien tot dekking van het veroordelingsrecht van 2,5 % over het bedrag van in consignatie te geven sommen»;

Dat eiseres hierop terecht in haar conclusie antwoordt dat het niet gaat om een «provisie tot dekking van het veroordelingsrecht over het bedrag van de in consignatie te geven sommen», maar over een berekening van de sommen waarvoor het beslag mag worden behouden daar zij vermoedelijk kunnen overeenstemmen met de latere veroordeling ten gronde, in hoofdsom verhoogd met provisie op de gelopen interesten en kosten, inbegrepen registratierechten;

Dat eiseres dan niet zonder reden in deze ongelukkige dwaling van de administratie de oorsprong van al de kunstmatige latere betwistingen ziet;

Overwegende dat de administratie nog een kennelijke vergissing beging met in haar beslissing van 29 november 1978 te verwijzen naar art. 145 van de wet op de registratierechten, in de volgende bewoordingen: «Bij gebeurlijke latere uitspraak over de schuldvordering van de schuldeiser tegen de schuldenaar zal evenwel toepassing dienen te worden gemaakt van art. 145 W. Reg.»;

Overwegende dat nu juist art. 145 bepaalt dat, wanneer het recht vroeger door art. 142 geheven werd op een vonnis, alle andere veroordelingen ten laste van dezelfde of van een derde, en gebaseerd op dezelfde oorzaak of op een verbintenis tot waarborg, slechts aanleiding kunnen geven tot 2,5 % op het supplement veroordeling;

Dat men dan onmiddellijk inziet dat, indien het recht misschien een tweede maal aangerekend zou worden voor dezelfde som in geval van veroordeling ten gronde, er intendeel helemaal geen teruggave voorzien is in art. 145, wanneer er uiteindelijk geen veroordeling ten gronde volgt;

Overwegende volledigheidshalve dat in dit laatste geval art. 210 van dezelfde wet, die de teruggave van rechten regelt, ook niet toepasselijk zou zijn omdat de teruggave slechts voorzien is in geval van wijziging van de vonnissen of beschikkingen en dat een afwijzing van de eis ten gronde geen wijziging van de beschikking over het beslag en kantonnement inhoudt;

Overwegende dat de administratieve beslissing van 29 november 1978 ook zeer summier gemotiveerd is, met verwijzing naar rechtsleer die op de huidige betwisting niet toepasselijk is: 1) dat de beslagrechter definitieve vonnissen velt in de materie waarvoor hij bevoegd is, wat niet betwist is, maar nog niet bewijst dat een dergelijke uitspraak een «veroordeling» in de zin van de wet uitmaakt; 2) dat een bevel tot consignatie «aan de eiser een betwist recht toekent», dat aanleiding geeft tot heffing van het veroorde-

lingsrecht, wat een loutere affirmatie is, door niets gesteund en zeker niet door de aangehaalde rechtspraak en rechtsleer;

Dat allereerst dient te worden opgemerkt dat T. niet eiseres was maar verweerster, als beslagene, en zij ook op verzet optrad daar het vonnis bij vestek geveld was; dat in feite E. eiseres bleef, aan wie toelating tot beslag gegeven werd, wat op een verminderd bedrag bevestigd werd, op voorwaarde van consignatie; dat de vraag tot consignatie van T. uitgaande geen eis uitmaakt, zelfs geen tegenvordering, maar een verweer tegen de oorspronkelijke eis tot beslaglegging, een eis die in het geheel ontzegd wordt, subsidiair, verminderd qua bedrag en vorm;

Dat eiseres dan terecht opmerkt dat de beschikking niets anders heeft opgelegd dan modaliteiten van het bewarend beslag, dat gedeeltelijk gelegd in eigen handen, normaal zou worden gevolgd door consignatie;

Dat de materiële verplaatsing van reeds in beslag genomen goederen geen rechten schept voor de beslaglegger, maar ook niet voor de beslagene, daar het over een louter procedure van kantonnement gaat, volledig geregeld door het Gerechtelijk Wetboek, in casu door art. 1407; dat zowel de schuldenaar als de schuldeiser en de derde-beslagene zich mochten wenden tot de beslagrechter om de inbewaringgeving te doen bevelen;

Dat men zich kan indenken dat de schuldeiser, die in casu ook diamanten en gelden onder zich hield, niet langer de verantwoordelijkheid van het behoud ervan zou willen dragen, en zelf de consignatie zou vragen, in afwachting van een beslissing ten gronde; dat in dit geval de beschikking toch moeilijk als het toekennen van «enig betwist recht» zou kunnen worden beschouwd, ten voordele van wie ook; dat er geen enkele reden is er in huidig geval anders over te oordelen omdat het toevallig de schuldenaar is die de inbewaringstelling vordert, welke bewaring zowel in het voordeel van de schuldeiser als van de schuldenaar kan uitvallen (denke men aan het gevaar van diefstal of brand);

Overwegende dat men nog minder kan spreken van een «voordeel dat zich door een bepaalde som cijfert» en dan zeker niet voor het volledig bedrag van de in bewaring geplaatste som;

Dat, zoals eerder gezien, het voordeel door de inbewaringgeving, als modaliteit van het beslag op zijn eigen geld, voor de schuldenaar meer dan twijfelachtig is en eer ten goede komt aan de schuldeiser, die nog geen titel heeft, en nu door de consignatie zekerheid krijgt dat hij een gebeurlijk vonnis van veroordeling zal kunnen uitvoeren; dat men niet denke dat hij dezelfde waarborg had met het geld onder zich te houden als met het in de consignatiekas te plaatsen, aangezien hij zolang hij er niet over mocht beschikken, maar een precair recht van bewaring had en de last en verantwoordelijkheid droeg van de bewaring van zaken die hem uiteindelijk misschien niet zouden worden toegedeeld;

Dat in elk geval ex absurdo opgemerkt mag worden dat het voordeel eventueel voortvloeiende uit een inbewaringgeving nooit gelijk kan staan met de waarde van het in bewaring gegevene; dat ieder «voordeel» niet op dit bedrag kan gecijferd worden, maar hoogstens in verband zou staan met een te schatten risico van vernietiging van het in bewaring gegevene;

Overwegende dat verweerster nog ten onrechte stelt dat

inzake kantonement de beslagrechter bevoegd is om over het «betwist recht van kantonement» zelf uitspraak te doen;

Dat verweerster nl. uit sommige conclusies van de gedingvoerende partijen wil afleiden dat partijen wel in betwisting waren over de mogelijkheid van kantonement, zodat de beslagrechter wel het voordeel van «een betwist recht» toegekend zou hebben;

Overwegende dat allereerst dient te worden opgemerkt dat verweerster niet alle conclusies overlegt en dat de derde aanvullende conclusie van T. verwijst naar de tweede en de eerste (niet overgelegd) zodat niet eens kan worden nagegaan of er betwisting was, minstens mogelijk was;

Dat anderzijds E. in haar derde aanvullende conclusie geen stelling wou nemen op het beweerd «voorstel» van consignatie van eiser op blz. 4, 5°, van de derde aanvullende conclusie van eiser; dat haar raadsman anderzijds de procedure van kantonement en nl. die geregeld door art. 1407 Ger. W. niet heeft nagezien wanneer hij in fine opmerkt in dezelfde conclusie «dat dit voorstel niet kadert binnen een procedure van derdenbeslag» en art. 1407 juist toepasselijk gesteld wordt op elk soort beslag, bewarend of uitvoerend; dat een dergelijke losse opmerking dan ook niet als «betwist recht» kan worden beschouwd;

Dat het nogal voor de hand ligt dat de zelfs volledig ongedronde betwisting over een procedurevorm de beslechting van een «betwist recht» in de zin van het verslag aan de Koning die de wet van 1936 voorafging (principe niet gewijzigd door de wet van 1960) niet kan uitmaken («... pouvant servir de titre aux intéressés et déterminant la part de chacun dans une chose commune»; zie ook Cass., 25 oktober 1900, *Rec. gén.*, 13.351-380);

Overwegende dat er dan ook niet de minste rechtspraak ter zake toepasselijk is en dat het evenredigheidsrecht nooit toegepast werd over de beschikkingen die het beslag toekennen noch op die welke de inbewaringstelling van de in beslag genomen goederen regelden;

Dat verweerder een enkel vonnis van de rechtbank van Reims van 17 juni 1871 (*Rec. gén.*, nr. 18.361) inroept, vonnis in alle latere verzamelingen als unicum aangehaald, en hier voorgebracht maar gans ten onrechte; dat het niet ging over een procedure van inbewaargeving van in beslag genomen goederen, door kantonement (procedure die toen niet bestond) maar over een nieuwe waarborgsom van 100.000 fr., die de eerst bekende erfgenamen (waarschijnlijk reeds in bezit van een groot deel van de successorale goederen) ten voordele van later opgekomen erfgerechtigden, bij de notaris moesten neerleggen; dat het vonnis de feitelijke omstandigheden niet beschrijft en niet verder gemotiveerd is, maar dat men er toch uit kan verstaan dat het leveren van een waarborg van 100.000 fr. met eigen penningen wel een voordeel kon uitmaken voor de nieuwe gerechtigden die niets onder beslag hadden;

Dat het leveren van een waarborg ten belope van 100.000 fr. (goudfrank) «in fondsen, renten, obligaties, hypothecaire vorderingen of aandelen» iets anders is dan de consignatie van een deel van vroeger in beslag genomen goederen; dat, wat er ook van zij, de procedure van beslaglegging met inbegrip van de verplichte in consignatiegeving van de in beslag genomen goederen nooit kan worden beschouwd als een «veroordeling» in de zin van art. 142 van de wet op de registratie;

Wat de interesten betreft:

Overwegende dat verweerster opmerkt dat de interesten dienen te worden gerekend zoals in het burgerlijk recht; dat zij dan stelt dat ze maar beginnen te lopen vanaf de aanmaning, in casu de dagvaarding;

Overwegende dat eiseres terecht stelt dat haar bezwaarschrift zeker als aanmaning dient te worden beschouwd en dat dit gestuurd werd nog voor de betaling der rechten; dat de interesten dus wel verschuldigd zijn vanaf de betaling;

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TURNHOUT

1e KAMER — 29 APRIL 1982

Voorzitter: mevr. Wouters

Rechters: de hh. Geuens en Emsens

Openbaar ministerie: de h. Cuypers

Advocaat: mr. Cuypers loco Beckers

Rechten van de mens — E.V.R.M. — Directe werking — Afstamming — Erkennung van overspelig kind — Strijdigheid van de artt. 331 en 335 B.W. met E.V.R.M. — Standvastig concubinaat — Beschermd door art. 8 E.V.R.M.

De regelen met betrekking tot de rechten en vrijheden erkend door het E.V.R.M. zijn rechtstreeks werkzaam in de Belgische nationale rechtsorde.

De machtiging tot erkenning van een overspelig kind kan toegestaan worden, zelfs indien het kind geboren is binnen driehonderd dagen na het p.v. van niet-verzoening. Het in de artt. 331 en 335 B.W. gemaakte onderscheid tussen verschillende categorieën overspelige kinderen is discriminatoir en strijdig met art. 8 E.V.R.M. Het gezinsleven van personen die sinds jaren ongehuwd samenleven wordt beschermd door art. 8 E.V.R.M.

E.

Overwegende dat de echtscheiding tussen de heer K. Hans Joachim, en de genaamde El. Maria, werd toegestaan door vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout van 16 oktober 1980;

Overwegende dat voormeld vonnis, dat in kracht van gewijsde is getreden, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente Heusden werd betekend, en in datum van 9 januari 1981 werd overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand; dat het vorig huwelijk van de genaamde El. Maria derhalve ontbonden is;

Overwegende dat bij vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout van 8 oktober 1981, overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand van de stad Herentals op 15 december 1981, het kind K. Stella, geboren te Herentals op 25 maart 1980, thans niet meer de naam van K. mag dragen, maar wel de naam van haar moeder El.;

Overwegende dat in de gegeven omstandigheden het verzoek van de heer Eu. om het kind Stella El. te erkennen niet mogelijk is volgens de bepalingen van de artikelen 331 en 335 van het Burgerlijk Wetboek; dat verzoeker, verwij-

zend naar het arrest van 13 juni 1979, waarbij het Europees Hof van de Rechten van de Mens uitspraak deed in de zaak Marckx, aanvoert dat uit de artikelen 8 en 14 van de Europese Conventie van de Rechten van de Mens volgt dat een staat, die de Conventie ratificeerde, in zijn interne juridische orde de belanghebbenden moet toelaten een normaal familieleven te leiden; dat het «natuurlijk» kind evenveel belang heeft als het wettige kind op de erkenning van de band van afstamming; dat de leden van de natuurlijke familie evenzeer de garanties van artikel 8 genieten als de leden van de wettelijke familie;

Overwegende dat de regelen met betrekking tot de rechten en vrijheden erkend door de artikelen 2 tot 12 van de Conventie rechtstreeks werkzaam zijn in de nationale rechtsorde en behoren tot een publieke orde die primauté heeft op de interne publieke orde; (J. Velu, *Les effets directs des instruments internationaux en matière de droits de l'homme*, Brussel 1981, nrs. 7 en 11);

Overwegende dat artikel 14 van de Conventie elk onderscheid verbiedt, op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte, of andere status; dat dit artikel in aanmerking dient te worden genomen in samenhang met artikel 8 van de Conventie dat onder meer bepaalt dat een ieder recht heeft op eerbiediging van zijn privé leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling; dat in de artikelen 331 en 335 van het Burgerlijk Wetboek een onderscheid wordt gemaakt tussen twee categorieën van natuurlijke kinderen, waarbij die welke niet geboren zijn na de door de wet voorgeschreven termijn, gewoonweg niet erkend of gewettigd kunnen worden;

Overwegende dat uit de voorgebrachte stukken blijkt dat het kind Stella El. ontkend is door de man die oorspronkelijk als de wettige vader werd beschouwd; dat verzoeker reeds minstens vijf jaar samenwoont met de moeder van dat kind; dat hij wenst dat de afstammingsband met zijn kind zou worden vastgesteld om mee te zorgen voor haar opvoeding, en bij te dragen in haar onderhoud, haar erfrecht te verlenen en op alle andere wijzen uitdrukking te geven aan zijn genegenheid als vader;

Overwegende dat in casu het door de artikelen 331 en 335 van het Burgerlijk Wetboek gemaakte onderscheid discriminatoir voorkomt aangezien er geen objectieve en redelijke rechtvaardiging voor bestaat in het licht van de constante jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (arrest Marckx, nr. 33);

Overwegende dat, waar verzoeker reeds verscheidene jaren een feitelijk gezin vormt met de moeder van het kind dat hij wenst te erkennen en duidelijk de wens te kennen geeft om het kind direct in zijn familie op te nemen, hij de eerbiediging nastreeft van een gezinsleven dat door artikel 8 van de Conventie wordt beschermd; dat zijn verzoek dan ook in te willigen is;

Om die redenen,

De Rechtbank, gehoord het openbaar ministerie in zijn advies,

Verklaart het verzoek ontvankelijk en gegrond: machtigt de heer Anastassios Eu., geboren te (...) tot erkenning van het kind Stella El., geboren te (...)

NOOT—*Overspelige kinderen en de directe werking van het Marckx-arrest*

1. In viervoudig opzicht verdient bovenstaand vonnis van de rechtbank te Turnhout onze aandacht: a) het aanvaardt zonder aarzelen de directe werking van het Marckx-arrest; b) het aanvaardt deze m.b.t. de *vaderlijke* afstamming; c) het maakt geen uitzondering voor de *overspelige* afstamming; d) het hecht groot gewicht aan het bestaan van een gezinsleven, voor het toekennen van «normale» gevolgen aan de natuurlijke afstamming.

Het is mijn bedoeling in het kort enkele essentiële lijnen aan te duiden van deze ingewikkelde problematiek, zonder evenwel de reeds overvloedige literatuur ter zake te verwerken of mijn eventuele positie t.o. vragen en ingenomen standpunten gedetailleerd te bepalen.

2. Dat de bepalingen van het E.V.R.M. directe werking hebben in België is sinds een cassatiearrest van 27 mei 1971 (*Arr. Cass.*, 1971, 959; *Pas.*, 1971, I, 886; *R.W.*, 1971-72, 424, noot; *J.T.*, 1971, 460, concl. Ganshof van der Meersch) niet meer te betwijfelen. Waar wel een vraagteken bij wordt geplaatst is of de interpretatie die het Europees Hof aan de bepalingen geeft in zijn jurisprudentie, eveneens directe werking heeft, vooral wanneer het (zoals in het Marckx-arrest) om een bijzonder extensieve en «evolutieve» interpretatie gaat.

Sommigen antwoorden op deze tweede vraag ontkennend (Rigaux, F., «La loi condamnée...», *J.T.*, 1979, 513-524; Baeteman, G., en Gerlo, J., «Overzicht van rechtspraak (1975-1980), Personen- en Familierecht», *T.P.R.*, 1981, 881-884, nr. 174; Velu, J., *Les effets directs des instruments internationaux en matière de droits de l'homme*, Brussel, Swinnen, 1981, nr. 36, p. 150-153).

Anderen aanvaarden wel de directe werking van de Marckx-interpretatie van art. 8 E.V.R.M. (Bossuyt, M. «Publiekrechtelijke aspecten van het arrest Marckx», *R.W.*, 1979-80, 929-970; Heyvaert, A., en Willekens, H., *Beginselen van het gezins- en familierecht na het Marckx-arrest*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1981; Pauwels, J., *Personen- en familierecht*, Leuven, Acco, II, 5e uitg., 1982, p. 87-93, nrs. 169-180; Senaev, P., boekbespreking van Heyvaert en Willekens (1981), *R.W.*, 1981-82, 1576-1578).

3. Voorstanders van de directe werking van de interpretatie die het Hof van het E.V.R.M. geeft, voeren als hoofdargument aan dat het niet zinvol zou zijn dat met de visie van de hoogste instantie die voor de toepassing van het verdrag is opgericht geen rekening gehouden wordt. In de Belgische context lijkt ook een politiek argument niet onbelangrijk: de lamlendige traagheid van het Parlement doet sommigen grijpen naar rechtshervorming langs gerechtelijke weg, ook al zouden ze de laatsten zijn om het *gouvernement des juges* aan te prijzen.

De tegenstanders van de directe werking nemen geen radicaal standpunt in. Ze hechten belang aan de interpretatie die het Hof aan het E.V.R.M. geeft, maar worden afgeschrikt door de mogelijkheid dat bepaalde interpretaties zo'n verre gaande gevolgen bewerken dat hun precieze invloed op het nationale recht *niet duidelijk* is. Ze stellen als regel dat enkel directe werking kan worden verleend aan een interpretatie die zonder moeite in het nationale recht ingepast kan worden, zonder mogelijke betwisting, sommi-

gen zeggen: zonder het nemen van positieve maatregelen nodig te maken.

De aarzeling t.o. de directe werking is m.a.w. geen principiële houding, maar een standpunt t.o. de omwenteling die het Marckx-arrest inzake het hele afstammingsrecht ontketend heeft op de (smalle) basis van de eerbied voor het gezinsleven, verwoord in art. 8 E.V.R.M.

4. Persoonlijk betwijfel ik niet dat de jurisprudentie van het Hof precedentswaarde heeft, ook al heeft dat in bepaalde gevallen gedurende een bepaalde tijd tasten en zoeken tot gevolg. Wel moet duidelijk gesteld worden dat het in de Belgische rechtsfeer om geen strikt bindende precedents kan gaan, maar enkel om richtlijnen die hun waarde evenzeer aan hun overtuigingskracht als aan hun hoge oorsprong dienen te ontleen.

5. Door te besluiten dat men de directe werking van de Marckx-interpretatie van art. 8 E.V.R.M. aanvaardt, is men nog maar aan het begin van een ingewikkelde opdracht: a) het bepalen van de juiste draagwijdte die het Marckx-arrest aan art. 8 E.V.R.M. i.v.m. de afstamming toekent (nrs. 6-8); en b) de aanpassing van het Belgisch recht aan de aldus ontdekte principe en regels (nr. 9).

6. Voor de Belgische jurist, wie het ontbreekt aan een wel omlinjende leer over de interpretatie van rechterlijke beslissingen (vgl. de toestand in de «common law»-rechtssystemen), wordt hier een onbekend gebied geopend, en men kan de meest uiteenlopende opvattingen verwachten.

Met zekerheid kunnen al minstens twee tendensen onderscheiden worden:

a) De opvatting die wil dat het Marckx-arrest alleen gevolgen in het bestaande Belgische recht kan hebben voor die punten welke in de zaak Marckx tot een concrete beslissing hebben geleid (1. de afstamming van moederszijde staat vast als de bevalling bewezen is; 2. een kind dat een moeder heeft, heeft juridisch meteen andere moederlijke verwanten, minstens moederlijke grootouders; 3. er mag geen discriminatie zijn t.o. natuurlijke kinderen op het gebied van het erfrecht).

Deze opvatting biedt het voordeel tot vrij duidelijke conclusies te leiden, maar ze zal weinigen bevredigen, aangezien ze de veroordeelde discriminatie slechts opheft voor die punten welke a.h.w. toevalligerwijze in het Marckx-arrest aan bod kwamen, en andere evenzeer afkeurenswaardige discriminaties laat bestaan tot een nieuw geval beslecht wordt of het Belgisch Parlement onverhoopt uit zijn inertie ontwaakt.

b) De opvatting dat men het fundamentele principe moet zoeken achter de concrete beslissingen, en het hele Belgisch recht moet aanpassen aan dit principe, niet enkel de bepalingen die indruisen tegen de concrete beslissingen.

Deze opvatting voldoet zeker meer dan de eerste de zin voor logica en de drang naar een samenhangend rechtstelsel. Maar ook leidt ze tot grote onzekerheid: het is allesbehalve gemakkelijk tot overeenstemming te komen over het onderliggend principe van het Marckx-arrest, en men loopt het gevaar de grenzen van het aan te passen gebied niet te kunnen bepalen.

7. Heyvaert en Willekens (1981) zien als grondprincipe van het Marckx-arrest de eerbied voor de bloedband: de biologische afstamming moet in alle gevallen juridische erkenning krijgen en aan die relatie moeten steeds volwaardige gevolgen gehecht worden. Met de beste wil van de we-

reld kan ik niet tot die conclusie komen. Zoals men weet houden zowat alle juridische afstammings- en verwantschapsstelsels in mindere of meerdere mate rekening met de biologische afstamming en wat men (met een lelijke term) het socio-affectieve ouderschap noemt. In het Marckx-arrest kwam dat aspect van de afstammingsproblematiek helemaal niet ter sprake. Mevr. Marckx was én een biologische én een «socio-affectieve» moeder. Voor mogelijke conflicten op dat vlak moet men geen oplossing in het Marckx-arrest zoeken (zie evenwel verder, nr. 10).

Voor mij is het grondprincipe van het Marckx-arrest de afwijzing van de discriminatie t.a.v. niet-huwelijkse kinderen, de bevestiging van de gelijkheid van huwelijkse en niet-huwelijkse kinderen, wanneer ze zich in gelijke omstandigheden bevinden.

8. Zal men dit principe toepassen op *alle gevolgen* van de afstamming van moederszijde, ook al werden in het Marckx-arrest slechts twee gevolgen behandeld? Ik meen van wel.

Zal men dit principe toepassen op de *afstamming van vaderszijde* hoewel het Marckx-arrest alleen handelde over problemen i.v.m. de afstamming langs moederszijde? M.i. moet onderscheid gemaakt worden tussen de vaststelling en de gevolgen van het vaderschap.

Wat de vaststelling betreft, is het moeilijk parallellen te trekken met de moederlijke afstamming. Voor alle kinderen geldt *mater semper certa est*. Het vaderschap vaststellen is so wie so een harde dobber. Ons systeem is hoogstens discriminatoir door het verbod van erkenning van overspelige kinderen (zie hieronder) en door de beperkingen op het onderzoek naar het vaderschap. Het is duidelijk dat, indien het vaderschap vaststaat, de gevolgen ervan dezelfde moeten zijn, wat ook de wijze van vaststelling zij.

Zal men bovengenoemd principe toepassen op de *overspelige kinderen*, hoewel het in de Marckx-zaak over een gewoon natuurlijk kind ging? De categorie van de overspelige kinderen heeft haar reden van bestaan in het Belgisch recht om een reeks bijzonder strenge *discriminaties* toe te passen, die derhalve door het Marckx-arrest veroordeeld worden. Men dient er daarenboven rekening mee te houden dat in nog slechts weinig lid-staten van de Raad van Europa overspelige kinderen een aparte juridische categorie uitmaken — het is een Frans, geen Europees begrip —, zodat het weinig zin heeft de consequenties van het Marckx-arrest tot de gewoon natuurlijke kinderen te beperken.

9. Hoe behoort tenslotte de rechter, die voor de opdracht staat het Belgisch recht aan te passen aan de Marckx-principes, te handelen?

Het zou verkeerd zijn te stellen dat hij alleen als afgeschaft mag beschouwen de bepalingen over natuurlijke kinderen die een discriminatie inhouden. Maar evenzeer is het verkeerd te stellen dat hem enkel en alleen te doen staat de bepalingen die in het vóór Marckx geldende recht golden voor wettige kinderen, toe te passen op natuurlijke kinderen. De situatie is complexer.

Zo stel ik mij de vraag of voortaan een bepaling betreffende onwettige kinderen die in concreto een voordeel biedt voor het statuut van het kind in vergelijking met de bepalingen betreffende wettige kinderen, niet moet worden toegepast op wettige kinderen. Een wettige moeder mag haar kind niet erkennen, een onwettige wel. Laat het Marckx-arrest niet toe dat voortaan een dame die bv. in Frankrijk

anoniem bevallen is van een in haar huwelijk verwekt kind, dit kind kan erkennen? (Vgl. Nijvel, 13 juni 1967, *Ann. Not. Enr.*, 1969, 55, dat lang vóór het Marckx-arrest zulks aannam, toen duidelijk ten onrechte).

Alleszins is zeker dat, wat de vaststelling van het ouderschap betreft, de rechter ingevolge het Marckx-arrest t.o. de overspelige kinderen de regelen mag toepassen die voor gewoon natuurlijke kinderen gelden. Overspelige kinderen moeten met name erkend kunnen worden, en wel volgens de eenvoudige vormvoorschriften van de gewone erkenning. Betekent zulks dat art. 335 als opgeheven beschouwd behoort te worden?

In bovenstaand vonnis werd de vraag niet gesteld, en art. 335 B.W. gewoon toegepast wat de vormvereisten betreft. Men staat hier voor een moeilijk probleem: voor in overspel verwekte kinderen die het juridisch statuut van niet-erkend (of slechts door één ouder erkend) natuurlijk kind hebben, lijkt me een beroep op art. 335 B.W. niet meer nodig. Voor in overspel verwekte kinderen *a matre* die het statuut van wettige kinderen hebben biedt art. 335 B.W. een mogelijkheid om de *pater is est*-regel uit te schakelen. Die mogelijkheid werd zeker niet door het Marckx-arrest uitgeschakeld.

10. Belangrijk in bovenstaand vonnis is de omstandigheid dat de rechtbank voor de niet-discriminatoire behandeling van overspelige (of alle natuurlijke?) kinderen als vereiste lijkt te stellen dat er een socio-affectieve band bestaat tussen ouder en kind. Ik herhaal dat in het Marckx-arrest de vraag of de biologische band moeder-kind bevestigd wordt door een socio-affectieve band niet aan de orde was. In het hier besproken geval was er evenmin een conflict tussen de twee aspecten van de menselijke verwantschap, maar het is niettemin belangrijk te zien hoe de rechtbank de band benadrukt tussen de niet-discriminatie van natuurlijke kinderen en de bescherming van het gezinsleven van art. 8 E.V.R.M.

Wellicht geeft dit een aanduiding over de richting waarin een preciezere omschrijving van het fundamenteel principe van het Marckx-arrest kan worden gezocht.

J.M. Pauwels

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 24 maart 1981

Voorlopige hechtenis — Bevel tot aanhouding — Geen voorafgaand verhoor — Verdachte voortvluchtig — Feitelijke vaststelling — Betekening aan laatste woonplaats — Bevestiging — Inzage van het dossier.

Tegen het bestreden arrest (K.I. Antwerpen, 3 februari 1981) waardoor het bevel tot aanhouding van eiser bevestigd wordt, voert eiser aan: 1. dat hij zonder voorafgaand verhoor aangehouden is krachtens een bevel dat bij verstek gegeven was, maar ten onrechte aangezien hij in de gevangenis te Maastricht vertoefde; 2. dat, indien hij werkelijk voortvluchtig was, het bevel dan toch niet aan zijn laatst

bekende woonplaats is betekend; 3. dat art. 6.3, b, E.V.R.M. is geschonden en zijn recht van verdediging is miskend doordat hij noch zijn advocaat inzage heeft mogen nemen van het dossier.

«Wat de eerste grief betreft:

«Overwegende dat de bevelen tot aanhouding van respectievelijk 16 augustus 1980 en 26 augustus 1980 vaststellen dat eiser, gekend onder de naam van P., 'voortvluchtig en verstek doende is, hetgeen blijkt uit de stukken van het dossier, evenals uit de reeds gevoerde informatie en opsporing'; dat het hof van beroep die vaststellingen overneemt en eraan toevoegt 'dat (eiser) ten onrechte betwist voortvluchtig en verstek doende geweest te zijn; dat hij immers na de feiten niet in het Rijk kon aangetroffen worden, zodat hij niet voorafgaandelijk kon onderhoord worden en een aanhoudingsmandaat bij verstek moest afgeleverd worden; dat hij trouwens weigerde af te zien van de pleegvormen voor zijn uitlevering door Nederland';

«Overwegende dat de rechters door deze redenen uitdrukken dat eiser niet voorafgaandelijk ondervraagd kon worden omdat hij op het grondgebied van het Rijk niet kon worden gevat; dat eiser, die deze redenen bestrijdt, opkomt tegen de onaantastbare feitelijke beoordeling van de rechters;

«Dat het middel in zoverre niet kan worden aangenomen;

«Wat de tweede grief betreft:

«Overwegende dat uit het antwoord op de eerste grief blijkt dat eiser niet kon worden gevat;

«Overwegende dat de door artikel 109 van het Wetboek van Strafvordering voorgeschreven betekening van het bevel tot aanhouding aan de laatste woning van de verdachte, die niet kan worden gevat, geen substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvorm uitmaakt;

«Dat het middel in zoverre faalt naar recht;

«Wat de derde grief betreft:

«Overwegende dat artikel 6.3, b, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 5 november 1950, goedgekeurd bij akte van de wetgevende macht van 13 mei 1955, betrekking heeft op de rechten van de verdediging voor het vonnisge-recht en niet op de rechtspleging inzake voorlopige hechtenis;

«Overwegende dat, uit artikel 4 juncto het laatste lid van artikel 5 van de wet op de voorlopige hechtenis, blijkt dat de wetgever heeft gewild dat het onderzoek bij de bevestiging van het bevel tot aanhouding geheim zou zijn;

«Overwegende dat, nu de wet, in die stand van de rechtspleging, de inzage van het dossier door de verdachte of zijn raadsman niet toelaat, eiser geen schending van de rechten van de verdediging kan afleiden uit het ontbreken van een inzage die de wet verbiedt;

«Dat het middel in zoverre faalt naar recht.»

(Voorzitter: de h. Châtel — Raadsheer-rapporteur: de h. Rauws — Advocat-generaal: de h. Declercq — Advocaat: mr. Schepers — In de zaak: B.)

NOOT—*Betreffende het bevel tot aanhouding van voortvluchtigen*

1. Luidens artikel 94 Sv. en artikel 1 van de wet van 20 april 1874 moet elk bevel tot aanhouding voorafgegaan

worden door de ondervraging van de verdachte, maar indien de betrokkene zich onttrekt aan zijn verhoor, wordt hij gelijkgesteld met degene die een verhoor heeft ondergaan (J.M. Legraverend, *Traité de la législation criminelle en France*, 3e ed., I, p. 316; F. Duverger, *Manuel des juges d'instruction*, 3e ed., II, p. 411, nr. 429).

Ook al staat het niet met zoveel woorden in de wet, toch wordt dit zowel door de Belgische rechtspraak als de rechtsleer aanvaard (Hof Brussel, 22 mei 1874, *Pas.*, 1874, II, 362; Hof Brussel, 28 mei 1874, *Pas.*, 1875, II, 196; Hof Brussel, 15 juli 1876, *Pas.*, 1876, II, 310; A. Maréchal, *Les mandats de comparution et les mandats d'amener*, nr. 96, in *Nov.*, *Procédure pénale*, I, 1; J. Hoeffler, *Traité de l'instruction*, p. 138; R. Declercq, *Strafvordering*, 6e ed., II, p. 11).

2. Wanneer een verdachte niet verschijnt of wanneer hij verdacht is van een misdrijf waarop een criminele straf gesteld is, vaardigt de onderzoeksrechter krachtens artikel 91 Sv. tegen hem een bevel tot medebrenging uit. Indien hij niet kan worden gevat, wordt een bevel tot aanhouding uitgevaardigd en betekend overeenkomstig de voorschriften van artikel 109 Sv.

Mag de onderzoeksrechter een bevel tot aanhouding uitgevaardigen zonder voorafgaand bevel tot medebrenging? Sommige rechtsgeleerden zijn van oordeel dat de betrokkene eerst in gebreke moet worden gesteld, voordat het bevel tot aanhouding mag worden afgeleverd (F. Duverger, *o.c.*, II, p. 360, nr. 402; G. Timmermans, *Etude sur la détention préventive*, p. 29-30, nr. 29; *Pand. B.*, tw. «Détention préventive», nr. 86; A. Maréchal, *o.c.*, nr. 98; J. Hoeffler, *o.c.*, p. 138).

3. Men kan zich afvragen welk nut het bevel tot medebrenging heeft wanneer men weet dat de verdachte voortvluchtig is of in het buitenland verblijft? Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de Franse *Code de Procédure pénale* (art. 131) uitdrukkelijk het uitgevaardigen van het aanhoudingsbevel tegen voortvluchtigen en personen die in het buitenland verblijven aanvaardt. Rechtsleer en rechtspraak schijnen daarover tevreden (Cass. fr., 25 januari 1961, *D.*, 1961, 252, met noot van J.M.R.; G. Stefani en G. Lévassieur, *Procédure pénale*, 11e ed., p. 501, nr. 490; B. Boulloc, *L'acte d'instruction*, p. 90, nr. 133; P. Chambon, *Le juge d'instruction*, 2e ed., p. 300, nr. 403; R. Merle en A. Vitu, *Procédure pénale*, 3e ed., p. 421, nr. 1164).

4. De formaliteiten voorgeschreven door artikel 109 Sv. zijn sedert jaren in onbruik geraakt. Zelfs de wetgever schijnt het artikel uit het oog te hebben verloren, daar het nog steeds de vrederechter i.p.v. de politierechter is die het proces-verbaal van huiszoeking «voor gezien» moet tekenen.

In feite wordt het bevel tot aanhouding in het dossier van de onderzoeksrechter bewaard en de op te sporen verdachte wordt vermeld in het signalementenblad.

Op gezag van Dalloz, heeft G. Beltjens gemeend dat een verzuim der pleegvormen voorgeschreven door art. 109 Sv. geen aanleiding tot nietigheid kon geven (Dalloz, tw. «Instruction criminelle», nr. 694; G. Beltjens, *Code d'instruction criminelle belge*, art. 109, nr. 6). Ook A. Maréchal was deze mening toegedaan (*o.c.*, nr. 116), maar tot nog toe bestond dienaangaande geen cassatierechtspraak. Het onderhavige arrest bevestigt een gevestigde praktijk. Hiermee

verhuist artikel 109 Sv. voor goed naar de rommelzolder van onze straffordering.

A. Vandeplass

Hof van Cassatie (1e Kamer), 24 september 1981

Koop — Verbod voor lasthebbers om voor zichzelf de goederen te kopen met de verkoop waarvan zij belast zijn — 1. Verbod te kopen door henzelf of door tussenpersoon — 2. Toepassingsgebied — Openbare en onderhandse verkopen — 3. Draagwijdte — Vaststelling, door de lastgever, van de prijs waarvoor het goed mag worden verkocht — Toepasselijkheid van het verbod.

Albert Di., eigenaar van een te Antwerpen gelegen pand, gaf aan Jean-Pierre D. opdracht het te verkopen; hij ging akkoord met een prijs van zes miljoen frank. Op 10 maart 1967, de dag voor het overlijden van Di., werd het pand voor die prijs door Jean-Pierre D. als lasthebber van Di. verkocht aan de P.V.B.A. Bureau Technique Jean D., vertegenwoordigd door haar zaakvoerster Martha M. Met toepassing van art. 1596 B.W., dat met name lasthebbers op straffe van nietigheid verbiedt door henzelf of door tussenpersonen kopers te worden van de goederen met de verkoop waarvan zij belast zijn, verklaart het bestreden arrest (Hof Brussel, 15 april 1980) de verkoop nietig op grond dat Jean-Pierre D. tot 28 februari 1967 aandeelhouder in de P.V.B.A. was geweest, dat het verlies van het aandeelhouderschap slechts een tijdelijke toestand was, bedoeld om het oneerlijke plan in de hand te werken van de familie D., die het pand wilde kopen, en dat het vermogen en de activa van de P.V.B.A. belangrijke bestanddelen zijn van het vermogen van Jean-Pierre D.

In het tweede middel, waarmee de eiseres (de vennootschap, Jean-Pierre D. en Nicole D.) tegen die beslissing opkomen, wordt o.m. aangevoerd, vijfde onderdeel, dat krachtens art. 1596 B.W. de verkoop slechts nietig is als de lasthebber zelf koper wordt, niet als zijn belangen op de ene of andere manier strijdig zijn met die van de verkoper, dat het arrest, door er alleen maar op te wijzen dat het persoonlijk belang van Jean-Pierre D., nl. het bevoordelen van de belangen van de koopster, in strijd was met zijn verplichtingen als lasthebber van de verkoper, niet vaststelt dat Jean-Pierre D. zelf koper was geworden, en dat het arrest evenmin vaststelt dat er veinzing was, waardoor de P.V.B.A. slechts schijnbare koper was als tussenpersoon voor Jean-Pierre D., de werkelijke koper; voorts, zesde onderdeel, dat art. 1596 slechts voor openbare verkopen geldt; ten slotte, zevende onderdeel, dat de partijen mogen afwijken van art. 1596 en dat de wil van de partijen om daarvan af te wijken bleek uit het feit dat de lastgever de prijs had vastgesteld waarvoor het goed verkocht werd.

(Voorzitter-rapporteur: ridder de Schaetzen — Advocaat-generaal: de h. Ballet — Advocaat: mr. Dassesse — In de zaak: Bureau Technique Jean D. e.a. t/ Di. en Di.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 7 oktober 1981

Onrechtmatige daad — Schade en schadeloosstelling — Blijvende arbeidsongeschiktheid — Materiële schade — Kapitalisatie — Berekeningsbasis — Jaarloon op dag van de uitspraak — Kapitalisatiecoëfficiënt overeenstemmend met vermoedelijke levensduur op consolidatiedatum — Onwettig.

Het bestreden arrest (Hof Brussel, 22 mei 1981) wordt op de volgende gronden vernietigd:

«Overwegende dat het hof van beroep bij het bepalen van het kapitaal ter vergoeding van de door de 15 percent blijvende ongeschiktheid van het slachtoffer opgeleverde materiële schade, het jaarloon dat het slachtoffer in de maand april (1981) zou hebben genoten, als ramingsgrondslag heeft genomen en bij berekening van de kapitalisatie op die grondslag de kapitalisatiecoëfficiënt heeft toegepast die op de vermoedelijke overlevingstabellen aangegeven is voor een persoon die de leeftijd van het slachtoffer had op 3 november 1972, dat is de consolidatiedatum;

«Dat het hof aldus de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek geschonden heeft;

«Overwegende dat die onwettigheid leidt tot vernietiging van de beslissing waarbij het voormelde kapitaal bepaald wordt, en bijgevolg ook van de beslissing waarbij het bedrag van de compensatoire interesten wordt vastgesteld.»

(Voorzitter: de h. Legros — Raadsheer-rapporteur: de h. Sace — Advocaat-generaal: de h. Krings — Advocaat: mr. Dasse — In de zaak: N.V. De B. en D. t/ C.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 26 oktober 1981

Arbeidsovereenkomst — Ondernemingsraad — Veiligheidscomité — Beschermde werknemer — Ontslag om dringende reden — Versnelde procedure — Ontbinding van de overeenkomst.

Verworpen wordt het cassatieberoep berustende op de schending van de artt. 21, § 2, eerste lid, Bedrijfsorganisatorische wet 1948, o.m. gew. bij K.B. nr. 4 van 11 okt. 1978, 1319, 1320, 1322 B.W. en 807 Ger. W., en gericht tegen het arrest van het Arbeidshof te Brussel van 15 juli 1980:

«Overwegende dat krachtens artikel 32 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, de algemene wijzen waarop de verbintenissen tenietgaan, van toepassing zijn op de verbintenissen voortvloeiende uit de door die wet geregelde overeenkomsten; dat daaruit volgt dat de door een arbeidsovereenkomst verbonden partijen ontbinding daarvan kunnen vorderen met toepassing van artikel 1184 van het Burgerlijk Wetboek;

«Overwegende echter dat het koninklijk besluit nr. 4 van 11 oktober 1978 tot wijziging van artikel 21, § 2, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven voorschrijft dat de rechter vooraf de dringende reden moet aannemen die de werkgever aanvoert tot ontslag van een werknemer die krachtens die bepaling een bijzondere bescherming geniet, en dienaangaande in een versnelde procedure voorziet;

«Dat, op straffe van de door de wetgever ingestelde grotere bijzondere bescherming van haar draagwijdte te beroven, de rechter die, met toepassing van artikel 1184 van het Burgerlijk Wetboek beslist tot ontbinding van de arbeidsovereenkomst van een beschermde werknemer, moet vaststellen dat er een dringende reden bestaat in de zin van artikel 35 van de wet van 3 juli 1978 en de versnelde procedure van het koninklijk besluit nr. 4 van 11 oktober 1978 moet volgen;

«Overwegende dat ten deze, het arrest dat, met toepassing van artikel 1184 van het Burgerlijk Wetboek, de arbeidsovereenkomst van eiser ontbindt, beslist dat eiser een grove tekortkoming heeft begaan, in de zin van artikel 35 van de wet van 3 juli 1978, dat de vordering tot ontbinding moet worden onderzocht volgens de bijzondere procedure van artikel 5 van het koninklijk besluit nr. 4 van 11 oktober 1978, en vaststelt dat de overeenkomst is ontbonden vanaf de dag waarop verweerster het verzoekschrift aan de arbeidsrechtbank heeft gezonden om de aangevoerde dringende reden te doen aannemen;

«Dat het arbeidshof aldus de in het middel aangehaalde wetsbepalingen niet schendt.»

(Voorzitter: de h. Meeùs — Raadsheer-rapporteur: de h. Mahillon — Advocaat-generaal: de h. Duchatelet — Advocaat: mr. Bützler — In de zaak: C. en A.C.V. t/ N.V. T.

NOOT—Zie Cass., 23 november 1981, *R.W.*, 1981-82, 1405.

Hof van Cassatie (2e Kamer), 30 november 1981

Onrechtmatige daad — Schade en schadeloosstelling — Juist en volledig schadeherstel.

Het bestreden arrest (Hof Bergen, 30 juni 1981) heeft de blijvende arbeidsongeschiktheid van eiseres vastgesteld op 50 % en de waarde van haar huishoudelijke arbeid geraamd op 250 frank per dag, wat overeenkomt met een jaarlijks bedrag van 91.250 frank. Bij de berekening, voor de periode van 1 januari 1980 tot 5 maart 1980, dag van haar inruststelling, van de materiële schade die zij heeft geleden ten gevolge van de vermindering van haar geschiktheid voor huishoudelijk werk, gaat het arrest evenwel uit van een jaarlijks bedrag van 45.625 frank of de helft van 91.250 frank, en deelt het dit bedrag opnieuw door twee, zodat haar schade, met toepassing van de kapitalisatiecoëfficiënt 7,96203 wordt vastgesteld op 181.630 frank.

In het tweede cassatiemiddel doet eiseres onder meer gelden dat het arrest, na de waarde van het huishoudelijk werk van eiseres op 91.250 frank per jaar te hebben vastgesteld, bij de berekening van haar schade diende uit te gaan van dat bedrag van 91.250 frank, vermenigvuldigd met 50 % en met de kapitalisatiecoëfficiënt van 7,96203, en derhalve haar schade had moeten vaststellen op 363.260 frank. Door haar schade te berekenen op basis van een jaarbedrag van 45.625 frank en niet op een bedrag van 91.250 frank, heeft het bestreden arrest naar het oordeel van eiseres haar een vergoeding toegekend die niet overeenkomt met het juiste bedrag van de door haar geleden schade.

Het Hof verklaart het middel gegrond:

«Overwegende dat, blijkens het arrest, het hof van beroep, na de waarde van het huishoudelijk werk van eiseres op 250 frank per dag te hebben geraamd, heeft beslist dat die waarde overeenkwam met het jaarlijks bedrag van 125 frank vermenigvuldigd met 365, dus 45.625 frank en dat voor de periode van 1 januari 1980 tot 5 maart 1980 het door eiseres per jaar geleden verlies gelet op haar blijvende arbeidsongeschiktheid van 50 percent, 45.625 frank x 50 percent, dus 22.812 frank bedroeg ;

«Overwegende dat het arrest, nu het aldus enerzijds de per dag geraamde waarde van eiseres op de arbeidsmarkt en anderzijds het verlies dat zij jaarlijks lijdt, deelt door twee, niet de volledige schade van eiseres vergoedt en de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek schendt.»

(Voorzitter : de h. Legros — Raadsheer-rapporteur : de h. Sace — Advocaat-generaal : de h. Ballet — Advocaten : mrs. De Bruyn en Simont — In de zaak : B. en C. t/ F.)

EUROPEES RECHT

Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Zaak 217/81 — Compagnie Interagra S.A./Commissie — *Prefixatie van uitvoerrestituties — Intrekking door de Commissie — Buitencontractuele aansprakelijkheid* — 16 juni 1982.

De Compagnie Interagra S.A. heeft beroep ingesteld tot vergoeding van schade ten bedrage van FF 61 956 250, die zij heeft geleden ten gevolge van de door de Commissie vastgestelde verordening nr. 2993/80 van 19 november 1980 houdende tijdelijke schorsing van de vaststelling vooraf van de restituties bij uitvoer van boter en butter-oil — ingevolge welke haar een restitutie waarop zij recht meende te hebben, werd geweigerd —, alsmede ten gevolge van de door de Commissie uitgevaardigde richtlijnen voor de uitvoering van deze verordening.

Naar aanleiding van de inschrijving van een Sovjetrussische instelling bracht verzoekster op 17 november 1980 een offerte uit voor 25 000 ton boter, waarbij zij uitging van het bij verordening nr. 2493/80 van de Commissie vastgestelde restitutiebedrag. De offerte gold tot 20 december 1980. Eveneens op 17 november 1980 diende verzoekster bij het Franse interventiebureau F.O.R.M.A. een aanvraag in voor een prefixatiecertificaat voor 25 000 ton boter.

Op 20 november 1980 trad verordening nr. 2993/80 van de Commissie in werking. Deze schorste de vaststelling vooraf van de restitutie bij uitvoer van boter tot 27 november 1980. Nadien werd de schorsing bij verordening nr. 3070/80 van de Commissie verlengd tot 11 december 1980.

Op 28 november 1980 deelde de F.O.R.M.A. verzoekster mede dat wegens de schorsing van de prefixatie gedurende het tijdvak van 20 tot 27 november 1980, de vanaf 17 november 1980 ingediende aanvragen voor certificaten zonder voorwerp waren geraakt ingevolge artikel 3, lid 3, van ver-

ordening nr. 2044/75. Na op 10 december 1980 verzoeksters offerte te hebben aanvaard, sommeerde de Sovjetrussische instelling haar op 9 januari 1981 aan haar leveringsplicht te voldoen.

Met het onderhavige beroep beoogt verzoekster van de Commissie schadevergoeding te verkrijgen voor de schade die zij zou hebben geleden door de toepassing van de richtlijnen van de Commissie en de gemeenschapsregeling. Deze schade zou bestaan uit de door de Sovjetrussische instelling geleden schade die verzoekster dient te vergoeden, benevens immateriële schade en gederfde winst van verzoekster zelf.

De ontvankelijkheid

De Commissie betwist de ontvankelijkheid van het beroep. Het besluit tot afwijzing van de aanvragen voor uitvoercertificaten is afkomstig van een Frans interventiebureau en belanghebbenden dienen een dergelijk besluit voor de nationale rechter aan te vechten, die het Hof zo nodig prejudiciële vragen kan voorleggen. Het toezicht op de administratieve handelingen van de Lid-Staten bij de toepassing van het gemeenschapsrecht ligt in de eerste plaats op de weg van de nationale rechter.

Het Hof verklaart het beroep niet-ontvankelijk.

Zaak 255/81 — Fa. R.A. Grendel GmbH/Finanzamt für Körperschaften (prejudicieel) — *Rechtstreekse werking van richtlijnen — BTW — Vrijstelling* — 10 juni 1982

Het Finanzgericht Hamburg heeft een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van artikel 13, B, d, 1, van de Zesde richtlijn van de Raad betreffende de harmonisatie van de wetgevingen van de Lid-Staten inzake omzetbelasting — Gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde : uniforme grondslag.

Ingevolge artikel 1 van deze richtlijn moesten de Lid-Staten uiterlijk op 1 januari 1979 de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen treffen voor de uitvoering ervan. De Bondsrepubliek Duitsland voerde de richtlijn pas in bij wet van 26 november 1979, in werking getreden op 1 januari 1980.

Grendel, die in Duitsland als kredietbemiddelaar werkzaam is, werd overeenkomstig de tot 31 december 1979 geldende Duitse wet aangeslagen tot betaling van omzetbelasting over haar omzet uit dien hoofde.

Zij vroeg om vrijstelling van deze belasting met een beroep op artikel 13, B, d, 1, van de Zesde richtlijn, dat voor de volgende handelingen vrijstelling verleent : «de verlening van kredieten en bemiddeling inzake kredieten, alsmede het beheer van kredieten door degene die ze heeft verleend.» Het Finanzamt meende evenwel dat aan de richtlijn geen recht kon worden ontleend waarop een particulier rechtstreeks aanspraak kon maken.

Er zij op gewezen dat het Hof de in casu aan de orde zijnde vraag reeds heeft beslist bij arrest van 19 januari 1982 (zaak 8/81, Becker, zie weekoverzicht nr. 2/82) over hetzelfde onderwerp.

Derhalve kan worden verwezen naar hetgeen het Hof in dat arrest voor recht heeft verklaard, namelijk dat een kredietbemiddelaar zich na 1 januari 1979, bij gebreke van nationale uitvoeringsbepalingen van de richtlijn, kon beroepen op het bepaalde inzake de vrijstelling van omzetbelasting voor de omzet uit kredietoperaties in artikel 13, B,

d, 1, van richtlijn nr. 77/388 mits hij de belasting niet had afgewenteld op degenen te wier behoefte hij had gehandeld, zonder dat de Staat hen kan tegenwerpen dat die richtlijn nog niet ten uitvoer is gelegd.

Het Hof verklaart voor recht :

Een kredietbemiddelaar kon zich na 1 januari 1979 beroepen op het bepaalde inzake de vrijstelling van omzetbelasting voor de omzet uit kredietbemiddeling van artikel 13, B, d, 1, van de Zesde richtlijn van de Raad van 17 mei 1977 (nr. 77/388/EEG) betreffende de harmonisatie van de wetgevingen van de Lid-Staten inzake omzetbelasting — Gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde: uniforme grondslag, indien de richtlijn niet was uitgevoerd en mits hij de belasting niet had afgewenteld op degenen te wier behoefte hij had gehandeld, zonder dat de Staat hem kan tegenwerpen dat de richtlijn nog niet ten uitvoer is gelegd.»

Zaak 3/81 — L. Wünsche en Co./Bundesanstalt für landwirtschaftliche Marktordnung (BALM) (prejudicieel) — *Uitvoerrestituties* — 17 juni 1982

Het Bundesfinanzhof heeft het Hof twee vragen gesteld over de uitlegging van de termen «parelgort» (verordening nr. 19/62 van de Raad) en «geparelde gerst, indien het asgehalte, gerekend naar het gewicht van de droge stof, lager is dan 1 %» (verordening nr. 11/66 van de Commissie).

De BALM had verzoekster in het hoofdgeding, een Duitse graanimport- en exportonderneming, aanvankelijk de maximum uitvoerrestitutie toegekend in de vorm van een vergunning tot heffingvrije invoer van 220 kg onbewerkte gerst voor 100 kg verwerkt produkt (parelgort). Op grond van onderzoek van het verwerkte produkt weigerde zij echter verdere vergunningen voor heffingvrije invoer af te geven en herriep in twee gevallen een reeds afgegeven invoervergunning.

De eerste vraag

Deze komt in wezen erop neer te weten of het begrip gepareelde gerstekorrels alleen kan worden bepaald aan de hand van het asgehalte, zo dit minder dan één gewichtsprocent bedraagt, of dat niet veeleer andere factoren, met name de Toelichtingen op de IDR-Nomenclatuur, in aanmerking moeten worden genomen.

De verordeningen nrs. 19/62 van de Raad en 141/64 en 11/66 van de Commissie geven geen omschrijving van het begrip gepareelde gerstekorrels. Derhalve dient te rade worden gegaan met de Toelichtingen op IDR-Nomenclatuur. De toelichtingen op post 11.02 van de IDR-Nomenclatuur geven de volgende omschrijvingen: «granen die zijn gepeld of op andere wijze bewerkt om de zaadwand (de huid onder het kafje) geheel of gedeeltelijk te verwijderen en, waar het gaat om bedekte gerst ... die waarvan de kafjes zijn afgeslepen, kafjes welke bij die soort van gerst stevig aan de zaadkorrel vastzitten, ook nog na het dorsen en het wannen; bij bedoelde produkten is het meellichaam doorgaans zichtbaar; parelgort (van gerst) en andere gepareelde granen zijn de granen, waarvan de zaadwand vrijwel geheel is weggenomen en welke bovendien zijn rondgeslepen.»

In deze toelichtingen komt het asgehalte als criterium in het geheel niet voor. Verzoekster in het hoofdgeding heeft aangevoerd dat de toelichtingen op post 11.02 een ernstige

fout bevatten, doch het Hof is haar in dit betoog niet gevolgd.

Op de eerste vraag verklaart het Hof voor recht :

«Onder gepareelde gerstekorrels als bedoeld in de bijlage van verordening nr. 19/62, in artikel 5, lid 1, sub d, van verordening nr. 141/64 en in verordening nr. 11/66 moeten worden verstaan gerstekorrels, die tenminste voldoen aan de vereisten van de toelichtingen op post 11.02 van de IDR-Nomenclatuur.»

De tweede vraag

Ingeval een asgehalte van minder dan één gewichtsprocent op zichzelf niet volstaat om van «gepareelde gerst» te kunnen spreken: a) is het dan voldoende dat bij meer dan 50 % van de korrels een bijna volledige verwijdering van de zaadwand en een rondslijpen van de beide uiteinden wordt vastgesteld, of moeten nagenoeg alle korrels van de betrokken partij deze tarifieringskenmerken vertonen? b) indien een aandeel van meer dan 50 % volstaat: komt het dan aan op het gewichtspercentage of op het percentage korrels?»

Op deze vraag verklaart het Hof voor recht :

«In maart/april 1966 mochten de Lid-Staten op grond van het destijds bij uitvoer van verwerkte graanprodukten naar derde landen geldende gemeenschapsrecht slechts die partijen gepareelde gerstekorrels als zodanig beschouwen, waarvan het aandeel gepareelde gerstekorrels duidelijk boven 50 gewichtsprocenten van de droge stof lag.»

Zaak 220/81 — Strafzaak tegen F. Robertson e.a. (prejudicieel) — *Maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve beperkingen* — 22 juni 1982

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel heeft een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van de artikelen 30 tot 36 van het EEG-Verdrag teneinde te kunnen beoordelen of de Belgische wettelijke regeling betreffende het waarmerken van verzilverde voorwerpen verenigbaar is met het gemeenschapsrecht.

Deze vraag is gerezen in een aantal strafzaken tegen importeurs, die worden vervolgd wegens het verkopen van uit andere Lid-Staten afkomstige verzilverde bestekken waarvan het waarmerk niet voldeed aan de Belgische voorschriften.

De door de nationale rechter gestelde vraag komt erop neer te vernemen of de artikelen 30 tot 36 EEG-Verdrag zich ertegen verzetten dat een wettelijke regeling krachtens welke het verboden is verzilverde voorwerpen ten verkoop aan te bieden die niet zijn voorzien van de bij deze regeling voorgeschreven waarmerken, door een Lid-Staat wordt toegepast op uit een andere Lid-Staat ingevoerde, soortgelijke voorwerpen die aldaar rechtmatig in het verkeer zijn gebracht.

Deze vraag kan alleen worden beantwoord op de voet van artikel 30, aangezien de onderhavige regeling buiten de werkingssfeer van artikel 36 valt.

Het Hof stelt vast dat een nationale regeling als de onderhavige die in feite de verhandeling verbiedt van uit andere Lid-Staten ingevoerde verzilverde voorwerpen die niet zijn voorzien van de bij deze regeling voorgeschreven waarmerken, een belemmering vormt van het vrije verkeer van goederen tussen de Lid-Staten. De verhandeling van deze produkten wordt daardoor immers bemoeilijkt en duurder.

Anderzijds moet echter worden erkend dat de aan de fa-

brikant of importeur opgelegde verplichting om verzilverde voorwerpen, die gemakkelijk kunnen worden verward met massief zilveren voorwerpen, te voorzien van speciale, onuitwisbare en vast op het voorwerp aangebrachte waarmerken die het gewicht van het aangebrachte fijn zilver alsmede de fabrikant aanduiden, in beginsel een doeltreffende bescherming van de verbruikers kan verzekeren en de eerlijkheid van de handelstransacties kan bevorderen.

De noodzaak van een dergelijke bescherming bestaat evenwel niet langer indien dergelijke voorwerpen uit een andere Lid-Staat zijn ingevoerd, waar zij rechtmatig in het verkeer zijn gebracht en overeenkomstig de wetgeving van die Staat reeds van een waarmerk zijn voorzien, mits de informatie die de door deze Staat voorgeschreven waarmerken verschaffen, ongeacht hun vorm, gelijkwaardig is aan die welke de door de Lid-Staat van invoer voorgeschreven waarmerken verschaffen. De nationale rechter dient vast te stellen of deze gelijkwaardigheid al dan niet bestaat.

Het Hof verklaart voor recht :

«Artikel 30 van het Verdrag verzet er zich niet tegen dat een nationale regeling krachtens welke het verboden is verzilverde voorwerpen ten verkoop aan te bieden die niet zijn voorzien van de bij deze regeling voorgeschreven waarmerken, door een Lid-Staat wordt toegepast op uit een andere Lid-Staat ingevoerde, soortgelijke voorwerpen die aldaar rechtmatig in het verkeer zijn gebracht, voor zover de ingevolge de wettelijke regeling van de Lid-Staat van uitvoer op deze voorwerpen aangebrachte waarmerken geen gelijkwaardige, en voor de verbruikers van de Lid-Staat van invoer begrijpelijke informatie verschaffen als de door die Staat voorgeschreven waarmerken.»

Zaak 222/81 — B.A.Z. Bausystem AG/Finanzamt für Körperschaften (prejudicieel) — *Belasting over de toegevoegde waarde — Moratoire interessen* — 1 juli 1982

Het Finanzgericht München heeft een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van het begrip «tegenwaarde» als bedoeld in artikel 8 van de Tweede richtlijn van de Raad betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Staten inzake omzetbelasting.

Het bodemgeschil betreft de vraag of moratoire interessen in de belastinggrondslag voor de omzetbelasting mogen worden betrokken.

Verzoekster in het hoofdgeding was door een uit vier Duitse ondernemingen bestaand consortium belast met de uitvoering van werkzaamheden aan een parkeergarage te West-Berlijn. Toen bleek dat het werk ondeugdelijk was uitgevoerd, zegde het consortium de overeenkomst met Bausystem op en weigerde de vordering van Bausystem tot betaling van de uitgevoerde werkzaamheden te voldoen. In rechte werd de vordering van Bausystem vastgesteld op DM 584 249,63, met betaling van 5% rente.

Naar aanleiding van een controle stelde het Finanzamt de omzetbelasting die Bausystem over 1973 was verschuldigd op DM 191 050,85, waarbij het de aan Bausystem betaalde rente ad DM 143 628 in de belastinggrondslag betrok.

Aangezien het bezwaarschrift van Bausystem tegen de vaststelling van een bedrag ad DM 14 233,40, zijnde de omzetbelasting over de door het consortium betaalde rente, vruchteloos was, kwam zij in beroep bij het Finanzgericht München dat de volgende vraag heeft gesteld: «Moet het

begrip 'tegenwaarde' bedoeld in artikel 8, eerste alinea, sub a, van de Tweede richtlijn van de Raad van 11 april 1967 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Staten inzake omzetbelasting — Structuur en wijze van toepassing van het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde (PB 1967, blz. 1303) aldus worden uitgelegd, dat daartoe ook bedragen behoren die de ondernemer naast de voor de levering of de dienst overeengekomen vergoeding ontvangt omdat deze laatste niet op de vervaldag wordt betaald, waarbij het aanvullende bedrag bestaat in interessen over de uitstaande vordering die de schuldeiser schadeloos moeten stellen voor de door de vertraagde betaling veroorzaakte nadelen?»

Het Hof verklaart voor recht :

«De maatstaf van heffing als bedoeld in artikel 8, eerste alinea, sub a, van de Tweede richtlijn van de Raad van 11 april 1967 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der Lid-Staten inzake omzetbelasting omvat geen interessen die bij rechterlijke beslissing aan een ondernemer zijn toegerekend, indien dit is geschied omdat het saldo van de tegenwaarde van de verrichte dienst niet tijdig werd voldaan.»

Zaak 145/81 — Hauptzollamt Hamburg-Jonas/L. Wünsche & Co. (prejudicieel) — *Uitvoerrestituties* — 1 juli 1982

De Bundesfinanzhof heeft vier prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van de verordeningen van de Commissie nrs. 661/72 en 1121/75 tot vaststelling van de restituties bij uitvoer voor mengvoeders op basis van granen.

De firma Wünsche voerde vóór de toetreding van het Verenigd Koninkrijk tot de Gemeenschappen twee partijen mengvoeder naar dat land uit, die bestonden uit «gerstemeel en andere». Het Hauptzollamt weigerde het «pelmeel» in aanmerking te nemen op grond dat het een bijproduct van de vervaardiging van gepelde gerst was en derhalve niet als een graanprodukt in de zin van de betrokken verordeningen kon worden aangemerkt. Het Hauptzollamt weigerde derhalve het mengsel van gerstemeel en pelmeel als één product aan te merken.

De Bundesfinanzhof heeft de volgende vragen gesteld :

a) Moeten bij de vaststelling van het gehalte van mengvoeders aan graanprodukten in de zin van de verordeningen (EEG) nrs. 661/72 en 1121/72 van de Commissie ook produkten in aanmerking worden genomen die bij het pellen of pellen en niet bij het malen van graankorrels zijn ontstaan?

b) Moet het gehalte van mengvoeders aan graanprodukten in de zin van bovenbedoelde verordeningen worden bepaald aan de hand van alle in het mengvoeder vervatte bestanddelen die bij de be- of verwerking van granen zijn ontstaan?

c) Ingeval vraag 2 ontkennend wordt beantwoord: kan als graanprodukt in de zin van de bedoelde verordeningen worden aangemerkt een eerste mengsel, bestaande uit gemalen gerst en zogenoemd pelmeel?

d) Ingeval vraag 1 bevestigend en vraag 3 ontkennend wordt beantwoord: moeten de bij de onderscheiden pelf- of pelprocédés voor de produktie van gepelde gerst verkregen hoeveelheden pelmeel bij de vaststelling van het gehalte van mengvoeders aan graanprodukten in de zin van ge-

noemde verordeningen afzonderlijk in aanmerking worden genomen?»

Het Hof verklaart voor recht:

«1. De vaststelling van het gehalte van mengvoeders aan graanprodukten in de zin van de verordeningen nrs. 661/72 en 1121/72 van de Commissie dient uitsluitend aan de hand van de kwalitatieve criteria van het GDT te geschieden, zonder dat de wijze van vervaardiging in aanmerking behoeft te worden genomen.

2. Het gehalte van mengvoeders aan graanprodukten in de zin van voornoemde verordeningen dient te worden bepaald aan de hand van de afzonderlijke bestanddelen van het mengvoeder, die elk kunnen voortvloeien uit een vanuit technisch oogpunt onderscheiden be- of verwerkings-procédé.»

Gev. zaken 208 en 209/81 — Palte & Haentjens B.V./Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen (prejudicieel) — *Gemeenschappelijk douanetarief — Haver* — 1 juli 1982

De Nederlandse Tariefcommissie heeft drie prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van de posten 10.04 en 11.02 B-I-a-2-aa van het Gemeenschappelijk douanetarief (hierna: GDT).

Deze vragen zijn gerezen in twee gedingen over de tarief-indeling van partijen haver van oorsprong uit Australië, door de expeditie-firma Palte en Haentjens B.V. in Nederland ingevoerd en bij de douane aangegeven als «haver» van post 10.04 van het GDT. De Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen oordeelde nadien echter, dat de waar als «ontpunte haver» van onderverdeling 11.02 B-I-a-2-aa van het GDT was te beschouwen.

Op de gestelde vragen heeft het Hof voor recht verklaard:

«1. Haverkorrels waarvan de punten zijn afgebroken, moeten worden ingedeeld in onderverdeling 11.02 B-I-a-2-aa van het GDT.

2. Een partij haver, gedeeltelijk bestaande uit niet ontpunte en gedeeltelijk uit wel ontpunte korrels, moet worden ingedeeld in onderverdeling 11.02 B-I-a-2-aa, indien de ontpunte korrels meer dan 50% van het totale gewicht van de partij uitmaken; een partij haver, gedeeltelijk bestaande uit niet ontpunte en gedeeltelijk uit wel ontpunte korrels en gedeeltelijk uit afgebroken punten, moet worden ingedeeld in post 10.04 GDT, indien de hoeveelheid afgebroken punten niet onaanzienlijk is vergeleken met de hoeveelheid ontpunte korrels.

3. Haverkorrels die enkel zijn ontpunt, moeten in onderverdeling 11.02 B-I-a-2-aa worden ingedeeld; haverkorrels die een verdergaande vorm van pellen hebben ondergaan, moeten worden ingedeeld in onderverdeling 11.02 B-I-a-2-bb.»

BOEKEN

Jacqueline POUSSON-PETIT, *Le démariage et droit comparé*. Voorwoorden van F. Rigaux en R. Nerson, Brussel, Larcier, 1981, 680 p., 3.556 B.F.

Een monumentaal «rechtsvergelijkend werk over de gronden van niet-bestaan en nietigheid van het huwelijk, van echtscheiding en

van scheiding van tafel en bed in de Europese rechtssystemen», zoals de ondertitel luidt.

In dit voor een commerciële uitgave aangepaste doctoraatsproefschrift, waarvoor de professoren R. Nerson (Lyon III) en F. Rigaux (U.C.L.) een voorwoord schreven, wordt niet alleen het bestaande recht van zowat alle Europese staten vergeleken uiteengezet, maar ook de historische evolutie nagegaan en op basis van de verworven inzichten heel wat voorstellen *de lege ferenda* geformuleerd.

In haar inleiding (p. 21-49) legt de auteur de nadruk op de veranderingen die onze moderne wereld kenschetsen en de invloed daarvan op het recht. Het eigenlijk werk omvat twee delen. Het eerste eerder dogmatisch, gaat uit van de hoofdconcepten niet-bestaan, nietigheid, echtscheiding, scheiding van tafel en bed, en beschrijft hun wisselende rol en belang in de 19e en 20e eeuw (p. 50-192). In het tweede deel gaat de auteur uit van de feitelijke situaties die door de diverse rechtssystemen in acht genomen worden om de beëindiging van een huwelijk toe te laten; ze beschrijft hoe de nietigheid, oorspronkelijk het uitgelezen terrein van objectieve gronden, meer en meer plaats inruimt voor subjectieve elementen, terwijl de echtscheiding daarentegen, oorspronkelijk beheerst door subjectieve gronden (schuld vnl.), nu eerder toegelaten blijkt te worden op basis van meer objectieve gronden (p. 193-560). In een zeer kort gehouden besluit (p. 561-565) worden een hele reeks suggesties *de lege ferenda* opgesomd. Het werk besluit met overvloedige indices, o.m. een nuttige lijst met familiewetten van de behandelde rechtssystemen.

Het zou onbegonnen werk zijn op de vele interessante gegevens te wijzen die men in het lijvige werk ontdekt. Ik wil me beperken tot enkele hoofdlijnen.

Men wordt geconfronteerd met een grote overvloed van vergeleken rechtsstelsels: op een paar bladzijden wordt men in aanraking gebracht met Pools, Yoegoslavisch, Grieks, Engels, Tsjekoslovaaks en Scandinavisch recht (bv. p. 58-61). Het was de bedoeling van de auteur om alle Europese rechtsstelsels en het canoniek recht in haar onderzoek te betrekken. Men wordt dan ook kriskras door de technieken en oplossingen van een vijftientigtal landen gevoerd, wat enigszins vermoeiend is. Daartegenover staat dat uit de studie een enorme eruditie blijkt.

Het door elkaar behandelen van Westeuropes en Oosteuropes recht doet deugd en wijst op een lacune in vele van onze rechtsvergelijkende approaches. Anderzijds voelt men zich onwennig bij het afwezig blijven van het recht van de V.S.A.

Toch stelt men bij die overvloed noodzakelijk een vraag naar de methode. Bijna dertig Europese stelsels behandelen, zowel de Westeuropes-continentale en het Engels recht als de Sandinavische en de socialistische, is van het goede teveel. Een zekere beperking, tot enkele goed gekozen stelsels die representatief zijn voor een groep, zou meer in de lijn van wat thans gangbaar is liggen, en methodologisch vruchtbaarder.

Anderzijds vraagt men zich onwillekeurig af: als we recht hebben op zegge Albanees of Monegaskisch recht, waarom dan niet, als het pas geeft, op enkele rechtsstelsels van buiten Europa?

De integratie van het kerkelijk (canoniek) recht, oud en recent, in de bespreking, mag als onverdeeld positief worden beschouwd, o.m. vanuit een Belgisch standpunt: het canoniek recht heeft in ons land eeuwen een overweldigende invloed uitgeoefend, en ik heb het gevoel dat we na zijn recente aftocht zijn invloed op onze gedachten en reacties onderschatten.

De lezer die materialen en stof tot denken zoekt zal hier zijn gading vinden. Het meest nog werd ik persoonlijk getroffen door de historische inzichten die het werk biedt, over de evolutie van de ideeën i.v.m. de beëindiging van het huwelijk.

In de massa van literatuur en referenties (bibliografie van 58 blz.) zou het wellicht niet moeilijk zijn lacunes of onvolmaaktheden aan te stippen, maar zulks te doen ware kleinzielig t.o. de berg verzamelde en doorgewerkte documentatie.

De besluiten zijn bondig maar zeer het lezen waard. De auteur komt tot de voor mij allesbehalve voor de hand liggende conclusie dat de gronden tot nietigverklaring van het huwelijk hun autonomie moeten herwinnen (p. 561); ze wil impotentie en steriliteit als gronden tot nietigverklaring invoeren (p. 563) en denkt er geenszins aan de afschaffing van de nietigverklaring voor te stellen zou nochtans een vereenvoudiging van ons recht betekenen.

De auteur verzet zich sterk tegen het invoeren van automatische

vormen van echtscheiding, vooral als ze via administratieve weg plaatsheeft (p. 562). Als ik haar goed begrijp, wil ze ook verhinderen dat echtscheiding door onderlinge toestemming tot stand komt indien de rechter niet overtuigd is van een onherstelbare breuk (p. 563).

De auteur gelooft duidelijk in de rol die de rechter kan spelen in het oplossen van echtelijke conflicten, zij het dan de rechter-jurist bijgestaan door een «college van specialisten: dokters, psychologen, sociologen» (p. 565). Mij doet een dergelijke houding, die misschien het werkloosheidsprobleem in bepaalde sectoren zou helpen oplossen, huiveren. 'k Voel er alles bij elkaar meer voor te aanvaarden dat de overheid zich op het vlak van de inter-personele verhoudingen tussen volwassenen terugtrekt, alle bemoeizucht laat varen en de eerbied voor het privé-leven als de hoogste waarde vooropstelt. Het geluk van een ieder is daarmee misschien niet gewaarborgd, maar is dat wel een taak die voor onze rechtbanken is weggelegd?

Prof. J.M. Pauwels

B. MERGITS en D. VOTQUENNE, **Sociale verkiezingen 1983**, Reeks Kluwers actualiteitsboekjes, Antwerpen, 1982, 107 p.

Sociale verkiezingen 1983 meldt zich aan als een beknopte praktische handleiding voor al diegenen die nauw betrokken zijn bij de organisatie en het verloop van de verkiezingen voor ondernemingsraden en veiligheidscomités. Beide auteurs, Mergits (die trouwens al lang niet meer aan zijn proefstuk toe is wat het redigeren betreft van praktijkgerichte werken) en Votquenne zijn o.i. in hun opzet geslaagd. Het werk voldoet immers aan de voornaamste vereisten waaraan een praktijkgericht werk moet voldoen. Allereerst kan gewezen worden op de logische en systematische opbouw van het werk, dat bovendien zeer overzichtelijk is. Ook bevat het werk een volledige informatie, die bijgewerkt is met de recentste reglementaire bepalingen en met de belangrijkste toonaangevende rechtspraak. Niet alleen de problematiek van de oprichting van de ondernemingsraden en veiligheidscomités en van de organisatie van de verkiezingen wordt aangesneden, er wordt ook uitvoerig aandacht besteed aan het ingewikkelde vraagstuk van het beschermend statuut van de werknemersafvaardiging. In het boek zijn ook modellen opgenomen naast de voornaamste wettelijke en reglementaire teksten. Het geheel wordt gebracht in een zeer vlotte en bevattelijke taal.

Sociale verkiezingen 1983 kan o.i. de praktizijn van het sociaal recht een houvast bieden, wanneer hij met de soms wel ingewikkelde problematiek van de verkiezingen wordt geconfronteerd.

M.R.

BALIELEVEN

Voorzorgkas voor Advocaten – Uitnodiging

De Raad van Beheer van de Voorzorgskas voor Advocaten nodigt de leden uit tot het bijwonen van de Gewone Algemene Vergadering die gehouden zal worden op donderdag 21 april 1983 om 14.30 uur, in de administratieve zetel, Stoofstraat 12 te 1000 Brussel (ingang Violetstraat 5).

Agenda

1. Goedkeuring van het proces-verbaal van de gewone Algemene Vergadering van 29 april 1982.
2. Verslag van de Raad van Beheer.
3. Goedkeuring van de rekeningen van het dienstjaar 1982 en voorstelling van de begroting voor het komende dienstjaar.
4. Decharge van de beheerders.
5. Statutaire benoemingen.
6. Hervorming van het stelsel van de Voorzorgskas.
7. Allerlei.

Belangrijke herinnering

De leden van de vereniging, die verhinderd zouden zijn de vergadering bij te wonen en die wensen zich te laten vertegenwoordigen, kunnen daartoe een volmacht verlenen aan een ander lid. Deze volmacht moet geen bijzondere vorm hebben en kan worden afgegeven aan het bureau van de vergadering.

Het aantal stemmen waarover de mandataris kan beschikken is beperkt tot tien (artikel 32 van de Statuten).

MEDEDELINGEN

Toekenning van de prijs Maurice van der Rest 1982

De Stichting Maurice van der Rest werd opgericht om hulde te brengen aan de eerste voorzitter van het Verbond der Belgische Nijverheid — thans het Verbond van Belgische Ondernemingen — en heeft de beloning ten doel van studies en onderzoek over sociale vraagstukken in verband met de industrie.

De Stichting zou dit jaar haar vijfjaarlijkse prijs toekennen.

Zes kandidaten hebben zich aangemeld met werken die alle een ontegenzeggelijke waarde hebben.

De jury heeft beslist drie van de ingediende werken in aanmerking te nemen die volgens haar voor de ondernemingen rechtstreeks het meeste belang hebben.

Aangezien het nagenoeg onmogelijk was om de auteurs van de geselecteerde werken precies te rangschikken, vond de jury dat zij niet in staat was om de prijs van 250.000 fr. aan één van de laureaten uit te reiken, maar dat het billijker was de prijs onder de drie auteurs te verdelen; zo ontvingen de drie auteurs elk een bedrag van 100.000 fr.

De volgende werken werden dus bekroond:

1) *Politique de communication et groupes de performants — Enquête auprès de 11 groupes européens*, door de heer Francis De Bucquois, doctor in de rechten en licentiaat in de sociale communicatiewetenschappen van de U.C.L., directeur van een bureau voor management consultancy;

2) *De problematiek van multinationale ondernemingen en arbeidsverhoudingen in België*, door de heer Arnout De Koster, assistent bij het Instituut voor arbeidsrecht van de K.U.L.;

3) *Les inspections sociales en Belgique*, door de heer André Nayer, ambtenaar bij het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en docent aan de U.L.B.

Baron van der Rest, voorzitter van de Stichting, heeft de laureaten gelukgewenst en heeft tijdens een receptie in het VBO op 12 januari 1983 op de verdiensten van hun werken gewezen.

De toepassing van het decreet van de Cultuurraad van 19 juli 1973

Hierover is in *Vragen en Antwoorden - Kamer 1982-1983* (nr. 12,764) de navolgende vraag van volksvertegenwoordiger Clerfayt met het antwoord van de Minister van Justitie opgenomen:

Vraag:

De Cultuurraad keurde op 19 juli 1973 een decreet goed «tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de voor de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de onderneming», dat bekend staat als «Septemberdecreet» omdat het in het *Belgisch Staatsblad* van 6 september 1973 werd gepubliceerd.

Het decreet bepaalde dat de akten en bescheiden in strijd met deze bepalingen nietig waren, maar dat deze nietigheid door de arbeidsrechtbank moest worden vastgesteld.

Voorts werd ook in administratieve en strafrechtelijke sancties voorzien.

Kan de achtbare Minister van Justitie mij laten weten:

1. hoeveel vonnissen werden geveld om akten en bescheiden bij toepassing van dit decreet nietig te verklaren;
2. in hoeveel gevallen administratieve en strafrechtelijke sancties werden toegepast en wat die waren;

3. hoeveel processen op grond ervan eindigden met niet-ervolg of vrijspraak?

Kunnen deze inlichtingen voor elk gerecht arrondissement afzonderlijk worden verstrekt?

Antwoord:

Het geacht lid gelieve hieronder de inlichtingen te vinden die mij door de rechterlijke overheid zijn verstrekt.

	Aantal beslissingen tot nietigverklaring	Aantal strafsancties	Aantal vrijspraken, buitenvervolginstellingen of seponeringen
Brussel	26	5	154
Leuven	0	1	1
Antwerpen	6	—	4
Mechelen	2	—	—
Turnhout	5	—	—
Gent	10	1	—
Kortrijk	—	—	2
Ieper	—	—	1
Veurne	—	—	2
Namen	2	—	—
Totaal	51	7	164

Voor de niet vermelde arrondissementen zijn er geen gevallen geweest.

Er zijn geen administratieve sancties opgelegd geworden.

BERICHTEN

Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking — Jaarvergadering

Op zaterdag 26 februari a.s. zal de Nederlandse Vereniging voor Rechtsvergelijking in het Juridisch Studiecentrum Gravensteen te Leiden (ingang Gerecht) haar jaarvergadering (1982) houden.

Aanvang van het wetenschappelijk gedeelte circa 11.00 uur.

Na de rede van de voorzitter, prof. mr. H.U. Jessurun d'Oliveira, zal worden behandeld het preadvies van dr. H. Bocken, docent aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Gent, getiteld: «Preventie, toerekening en herstel van schade door milieuverontreiniging».

Alle belangstellenden zijn van harte welkom; een bericht van aanmelding wordt op prijs gesteld.

Het preadvies is verkrijgbaar via de boekhandel of rechtstreeks bij de Uitgeverij Kluwer te Deventer.

Het secretariaat van de vereniging is gevestigd aan de Keizersgracht 443, 1017 DJ Amsterdam.

De milieuverontreiniging in België en Nederland: vergelijking van de wetgeving

Op 2 maart eerstkomend wordt in het Cultureel Centrum van Hasselt een rapport voorgesteld van de studiegroep Benelux-Mid-dengebied met betrekking tot de milieuhygiënische wetgeving in Nederland en België. In dit rapport gaat speciale aandacht uit naar de mate waarin met de huidige wetgeving grensoverschrijdende milieuproblemen kunnen worden aangepakt.

Nieuw in het rapport is dat beschrijving en analyse van de wetgeving verlopen volgens een matrixindeling waardoor overzichtelijkheid en onderlinge vergelijkbaarheid verbeterd worden.

De besluiten en aanbevelingen ten behoeve van de Belgische en de Nederlandse overheid zullen op de studiedag te Hasselt voorgesteld worden aan een forum van deskundigen en beleidsverant-

woordelijken uit beide landen. Hiermee beoogt de studiedag met-een een aanzet te zijn tot grensoverschrijdende contacten en acties.

Belangstellenden kunnen nadere inlichtingen over het rapport en de studiedag krijgen op de G.O.M.-Limburg, Kunstlaan 18, 3500 Hasselt, tel. 011/22.29.64.

Driejaarlijkse Prijs van de Interprovinciale Cultuurraad voor Vlaanderen

Tegen de achtergrond van de bestuurlijke hervorming van België groeit het belang van een gedecentraliseerde besluitvorming en beleidsvoering. De decentralisatie is van belang voor een gemotiveerde en grondige beleidsvoorbereiding, een optimale politieke besluitvorming, een vlotte behandeling van de dossiers en voor de doelmatige werking van het bestuursapparaat. Zij is noodzakelijk voor de democratisering van de besluitvorming en een voorwaarde voor een meer basisgericht beleid.

Meer dan eens werd vastgesteld dat de decentralisatiegedachte onvoldoende weerklank vindt bij gebrek aan wetenschappelijk onderzoek en informatie op dit terrein. Sommige belangrijke beslissingen in het kader van de staatsvorming werden genomen zonder dat de decentralisatiegedachte als referentiekader werd gehanteerd.

De Interprovinciale Cultuurraad voor Vlaanderen wil aan deze leemte tegemoet komen. Naast het eigen studie- en beleidsvoorberedend werk wil deze instelling de studie van problemen van het intermediair bestuursniveau bevorderen. Daarom werd de driejaarlijkse «Prijs van de Interprovinciale Cultuurraad voor Vlaanderen» ingesteld.

Voor deze prijs komen in het Nederlands gestelde studies in aanmerking met betrekking tot culturele situaties in de meest uitgebreide betekenis van het woord, in het Vlaamse landsdeel. Aan de prijs is een bedrag verbonden van 100.000 fr. Voor bekroning komen niet gepubliceerde of sedert ten hoogste drie jaar gepubliceerde studies in aanmerking, evenals proefschriften ingediend bij instellingen van hoger onderwijs, voor zover ze nog niet eerder bekroond of gehonoreerd zijn. De werken moeten uiterlijk op 31 december 1984 aangetekend toekomen op de zetel van de Interprovinciale Cultuurraad voor Vlaanderen, Jan van Rijswijklaan 28, 2018 Antwerpen.

Op dat adres kan ook het volledig reglement van de prijs aangevraagd worden.

Contacten tussen Rechtsfaculteiten en Verzekeringsondernemingen — Derde lezing van de vijfde cyclus (1982-1983)

Op woensdag 23 februari 1983 te 17u30 houdt de heer Paul Demoulin, advocaat en docent aan de Rechtsfaculteit U.L.B. in het Huis der Verzekering (7de verdieping), de Meeûsplantsoen 29, te 1040 Brussel, een lezing over: de brandverzekering en het verhaal van de geburen.

Na de lezing is er gelegenheid tot het stellen van vragen.

De toegang is vrij voor iedereen die belang stelt in het verzekeringsrecht.

Seminarie «Internationaal Vervoerrecht over Land en Zee».

Het Seminarie «Internationaal Vervoerrecht over Land en Zee» publiceert vanaf januari 1983 een tweemaandelijks tijdschrift, derde jaargang.

Dit tijdschrift omvat, naast een studie over een rechtsprobleem, een publikatie van recente vonnissen en arresten, uitgesproken door de verschillende rechtbanken en hoven van beroep, alsook beschikkingen i.v.m. beslagprocedure en scheidsrechterlijke uitspraken.

De materie bestaat uit: transport van personen (verkeersrecht — schade — verantwoordelijkheid — vergoeding voor schending fysieke integriteit); transport goederen (zeevervoer — bevrachtingen — CMR — binnenscheepvaart); arbeidsongevallen; artikel 1382 e.v. van het Burgerlijk Wetboek; contractuele aansprakelijkheid; verzekeringsrecht, bedrijfsrecht, enz.

De intekensprijs voor 1983 bedraagt 2225 BF.

Het boek in het medialandschap – Een symposion

De rol van het boek als communicatiemedium en als cultuurinstrument kan niet los worden gezien van de ontwikkeling van andere communicatiemediën. Inzicht in de betekenis van het boek veronderstelt dan ook inzicht in het ruimere geheel van het medialandschap.

Om inzicht te verwerven in die samenhang dient aandacht gegeven aan technologische en maatschappelijke ontwikkelingen in het medialandschap, wisselwerking tussen media, media-opvoeding en media-beleid. Een en ander dient afgestemd op de functie van de media: het effect naar de informatie-consument toe.

Om denk- en doe-materiaal aan te brengen voor wie inzicht wil hebben in de rol van het boek en de andere media in het communicatiegebeuren en in de informatiemaatschappij wordt het zesde symposion omtrent het boek dit jaar door het Limburgs Universitair Centrum gewijd aan deze problematiek.

Het symposion vindt plaats in het Limburgs Universitair Centrum te Diepenbeek (België) op vrijdag 25 en zaterdag 26 maart 1983.

Voor verdere informatie: Limburgs Universitair Centrum, Universitaire Campus, B-3610 Diepenbeek; tel. 011/22.99.61.

Studiedag Boekvormgeving te Diepenbeek op 24 maart 1983

De Stichting Boek organiseert over de functionele vormgeving van het boek een studiedag, bedoeld als een informatieve, probleemstellende en oriënterende confrontatie binnen de vierhoek van: esthetiek, techniek, commercialiteit en functionaliteit van het boek.

De medewerkers zijn: H. Bouma (T.H. Eindhoven), J. Cuyckens (Hasselt), A. Gryndonck (Diepenbeek), A. Van Huffel (Gent), P. Ibou (Antwerpen), J. Mahieu (Brugge), E. Steuperaert (Gent), M. Thuy (Genk).

De studiedag wordt georganiseerd onder auspiciën van het Limburgs Universitair Centrum en in samenwerking met het Hoger Instituut voor Grafisch Onderwijs (Gent), het Grafisch Studie- en Onderzoekscentrum (Gent), het Stedelijk Hoger Instituut voor Visuele Communicatie en Vormgeving (Genk) en Vorm (Antwerpen). Hij vindt plaats in het Limburgs Universitair Centrum te Diepenbeek (België) op donderdag 24 maart e.k.

Voor verdere informatie: Stichting Boek, p.a. Limburgs Universitair Centrum, Universitaire Campus, B-3610 Diepenbeek; tel. 011/22.99.61.

Colloquium te Brussel over ondernemingsdiscontinuïteit

Over de juridische en boekhoudkundige aspecten van de waardering en van de verslaggeving wordt door het Centrum voor Economisch Recht V.U.B. een colloquium georganiseerd dat op 28 en 29 april 1983 zal plaatshebben in de Royale Belge, Vorstlaan 25, 1170 Brussel.

Programma:

Donderdag 28 april 1983

- 09.30 u Inleiding door H. Biron, gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel, eerste directeur bij de Bankcommissie.
- 10.00 u Going concern versus discontinuïteit: economische aspecten door P. Berger, docent aan de Handelshogeschool Antwerpen, bedrijfsrevisor.
- 10.45 u Pauze.
- 11.15 u Going concern versus discontinuïteit: juridische aspecten door C. Lempereur, lector aan de Université Libre de Bruxelles, adviseur bij de Bankcommissie.

- 12.00 u Discontinuïteit in een groepspectief door E. Wymeersch, docent aan de Rijksuniversiteit Gent, hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen (U.I.A.).
- 13.00 u Aperitief.
- 13.30 u Middagmaal.
- 14.45 u De positie van de externe controleur door H. Olivier, docent aan het Institut d'Enseignement Supérieur «Lucien Cooremans», directeur van het Belgisch Centrum voor Normalisatie van de Accountancy en het Revisoraat.
- 15.15 u Panel en debat met als thema: De verantwoordelijkheid van de externe controleur. Voorzitter: T. Watts (Verenigd Koninkrijk), voormalig voorzitter van het Accounting Standards Committee van het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Leden: A. Hoste, docent aan het Institut d'Enseignement Supérieur «Lucien Cooremans», voorzitter van het Instituut der bedrijfsrevisoren, P. Jahncke (U.S.A.), audit partner bij Ernst & Whinney, P. Lurkin, docent aan het Institut Catholique des Hautes Etudes Commerciales, voorzitter van de Union Européenne des Experts Comptables Economiques et Financiers, W. Missorten, gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel, bedrijfsrevisor, J. Muis (Nederland), partner bij Ernst & Whinney en K. Van Oostveldt, docent aan de Vlaamse Economische Hogeschool, bedrijfsrevisor.
- 16.00 u Pauze.
- 16.30 u Vervolg van het debat.
- 17.30 u Commentaar door G. Gelders, directeur bij de Bankcommissie, voorzitter van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen.

Vrijdag 29 april 1983

- 09.30 u De positie van de ondernemer door P. Scohier, docent aan de Université Libre de Bruxelles, voorzitter van het Directiecomité van Cobepa.
- 10.00 u Panel en debat met als thema: De verantwoordelijkheid van de ondernemer. Voorzitter: L. Wauters, buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen (U.F.S.I.A.), voorzitter van de Almanij-Kredietbank Groep. Leden: K. Dierckx, voorzitter van de Raad van Beheer van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid, A. Leysen, voorzitter van de Agfa-Gevaert Groep, J. Moulaert, lector aan de Université Catholique de Louvain, afgevaardigd beheerder van Groep Brussel Lambert, P.M. Oury, directeur van de Generale Maatschappij van België, M. Van Hecke, docent aan de Universiteit Antwerpen (R.U.C.A.), directeur van de studiedienst van de Nationale Investeringsmaatschappij.
- 10.45 u Pauze.
- 11.15 u Vervolg van het debat.
- 12.15 u Commentaar door P. Van Ommeslaghe, gewoon hoogleraar aan de Université Libre de Bruxelles, advocaat bij het Hof van Cassatie.
- 13.00 u Aperitief
- 13.30 u Middagmaal.
- 14.45 u Een syndicaal standpunt door G. Debunne, algemeen secretaris van het Algemeen Belgisch Vakverbond.
- 15.15 u De positie van de Handelsrechtbank door J. Krings, gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie.
- 15.45 u Pauze.
- 16.15 u De positie van het Parket door L. Huybrechts, eerste substituuat van de procureur des Konings bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen.
- 16.45 u De positie van de curator door Y. Dumon, advocaat.
- 17.15 u Debat.
- 17.45 u Conclusies door H. Biron, gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel, eerste directeur bij de Bankcommissie en P. De Vroede, gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel.

Praktische inlichtingen: C. Dauw, secretaris van het colloquium, Louizalaan 99, 1050 Brussel, tel. 02/537.11.70.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, 1982

nr. 34, 2 oktober

M. De Langen, Verplicht kinderen horen; W.J. Witteveen, De cyclus van staatsrechtelijke hervormingen. Waarom het ei telkens weer van tafel valt; G.E. Langemeijer, Ministeriële insinuatie; H.Th.J.F. Van Maarseveen, Wie helpt? M.C. Burkens, Gewetensbezwaarden militair apparaat; J. Th. Smalbraak, Recht en werkelijkheid.

nr. 35, 9 oktober

F. Koenraad en E. Van Vloten, Forensisch psychiatrische rapportage en cultuurconflict. Een randprobleem in een randgebied?; R. De Hoon, Eerste verslag van de Nationale ombudsman; H.U. Jessurun d'Oliveira, Rechtsplegingseffectrapportage (RER) en de kwaliteit van de rechtsbedeling; H. Hofman en P. Van der Ploeg, Deeltijdgedeputeerden; F.B. Falkena, Geconcentreerde procesgang. Verslag van de Voorjaarsvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Procesrecht, gehouden te Utrecht op 28 mei 1982; N.J. Van Rossum du Chattel, Goethe en het Nederlands Staatsblad; J.K. Münscher, Het vereiste van geschrift bij het bedingen van een proeftijd.

nr. 36, 16 oktober

N.S.J. Koeman, Verandering van beleid bij administratie en rechter; R.E. De Rooy, Betaling op een pseudo-cheque: onverschuldigd of niet?; A.L. Beers, Civiel bewijs en openbaarheid van bestuur; E. Mackaay, Bipatridie: een kijkje uit den vreemde; C. Moelker, Een opmerking n.a.v. Mevr. Minkenhofs «Over het wetsontwerp afstammingsrecht».

nr. 37, 23 oktober

E.W.J.H. De Liagre Böhl, De artikelen 1639aa e.v. B.W. Het kind en het Badwater; P. Boeles, Bezuinigen op recht: kan dat?; H. Van Maarseveen, Advocaat, burger en overheidsmacht; A. Veenhoven, De rechtshulp; J. Sluijter, Onnodig procederen door het Bedrijfsleven?; Ph. Van den Biesen en R.H. Stutterheim, Geen bezuinigingen zonder cijfers (met naschrift van T. Prakken); P.H. Bakker Schut, Vervolgde Juristen. De zaak Bernard Rambert — een oproep.

nr. 38, 30 oktober

A.W. Heringa en T. Zwart, Dienstplicht alleen voor mannen: ontoelaatbaar? De zaak Rostker versus Goldberg; J.L. De Vries, Het rechtskarakter van bankbiljetten; F.M. Horninge-Jacobs, Antwoord aan Mr. J.C.M. Wilkens (voorontwerp van wet gelijke behandeling); J.M. Polak, Het erfrecht van de langstlevende echtgenoot en de Koninklijke Notariële Broederschap; A. Middelveld, Verhaal van de gemeente bij nihilbeding.

Belgische rechtspraak in handelszaken, 1982

nrs. 7-8-9, juli-augustus-september

E. Wymeersch, De betwistingen rond het strafbeding; een stand van zaken.

nr. 10, oktober

G.L. Ballon, De concurrentie tussen uitgevers van reclamebladen, noot bij Kh. Doornik, 27 januari 1982.

Journal des tribunaux, 1982

nr. 5222, 2 oktober

J. Hoeffler, L'attribution aux universités libres d'une parcelle de la puissance publique; C.-L. Closset, noot onder Rb. Luik, 28 januari 1982 (Statuut vreemdelingen — onwettige administratieve handeling — bevoegdheid van de voorzitter in kort geding).

nr. 5223, 9 oktober

J.-M. Dermagne en A. Lavenne, Vers une nouvelle définition du viol et une humanisation du traitement de ses victimes?; Buyle,

J.-P., Des obligations remboursables par tirage au sort, noot bij Rb. Brussel, 24 september 1981.

nr. 5224, 16 oktober

N. Watté, La détermination de la loi applicable au régime matrimonial en vertu de la convention de La Haye du 14 mars 1978 sur la loi applicable aux régimes matrimoniaux.

nr. 5225, 23 oktober

D. Philippe, Les droits des travailleurs et le processus de décision économique dans l'entreprise: les destinées de la cinquième directive européenne relative à la structure des sociétés anonymes.

nr. 5226, 20 oktober

J. Libouton, Chronique de jurisprudence. Les transports routiers internationaux (1974-1980).

Journal des tribunaux de travail, 1982

nr. 248, 30 september

Réflexions sur la notion de licenciement de travailleurs protégés.

nr. 249, 15 oktober

E. Keereman, De regeling betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen in overheidsdienst.

nr. 250, 31 oktober

R. Thonon, La grève, le droit et le pouvoir judiciaire.

Revue de droit pénal et de criminologie, 1982

nrs. 8-9-10, augustus-september-oktober

A. Spielmann, Quand la justice essaie de réparer ses erreurs; A. Marchale, Le code pénal suisse.

Revue de notariat belge, 1982

nr. 2715, september

M. Zorbas-Piret, L'apport au patrimoine commun d'un bien futur; Ph. De Page, noot bij Hof Brussel, 6 januari 1982 (legaat de residuo).

Revue générale des assurances et des responsabilités, 1982

nr. 8, oktober

P. Henry, Dommage aux câbles et canalisations souterrains.

Tijdschrift van de vrederechters, 1982

nrs. 8-9, augustus-september

Rechtspraak.

Tijdschrift voor aannemingsrecht, 1982

nr. 2

M.-A. en Ph. Flamme, De bescherming van de onderaannemer bij faling van de aannemer. De Franse ervaring; L. Cornelis, noot bij Cass., 3 september 1981 (materiële omzendbrieven — bestaan — omvang — eenzijdige wilsuïting).

nr. 3

P. Bogaert en A. Devroe, De aannemer-specialist in het bouwbedrijf — enkele tendensen in de rechtspraak; A. Pelecrin en M. Pliester, Rénovation urbaine: essai d'adaptation de l'expérience française en Belgique.

Algemeen fiscaal tijdschrift, 1982

nr. 8-9, juli-augustus

M. Olbrechts, De belastingheffing van vervangingsinkomsten na het koninklijk besluit nr. 29; R. Tournicourt, Bedenkingen omtrent de bezwaarprocedure inzake directe belastingen.

Fiskofoon, 1982

nr. 32, juli-augustus

F. Vanistendael, De wenselijkheid van een wettelijke regeling van het beroep van belastingconsulent; J. Defoor, Verkenning naar de grenzen van het toepassingsgebied van artikel 88 W.I.B. inzake bezoldigingen.